

LAITILAN KIRKON TUTKIMUS- JA KAIVAUSKERTOMUS v.1967

Yleistä	s. 1
Oviaukot	
-länsiportaali	s. 2
-eteläportaali	s. 4
-papinovi	s. 5
-sakariston ovi	s. 6
-asehuoneen ulko-ovi	s. 6
Lattiatasot ja pilarien alaosat	s. 7
-eteläpilarit (S1-S4)	s. 9
-pohjoispilarit (N1-N4)	s.13
Kuoritravee	
-alttari	s.20
-haudat	s.22
Sakaristo	s.25
Asehuone	s.29
Ikkunat	s.30
Ullakot ja niiden portaikot	s.31
Päätykolmiot	s.34
Hajamerkintöjä kirkon sisäpuolelta	s.35
Valokuvaluettelo	
Löytöluettelo (liitteet 1-4)	
Muut liitteet	

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

YLEISTÄ

Laitilan kirkon restaurointityötä edeltänyt lattianalainen tutkimuskaivaus ja siihen liittyneet rakennushistorialliset tutkimukset aloitettiin 25.1.1967, välittömästi sen jälkeen kun kirkon kiinteä irtaimisto, alttarivarusteet, penkit ja urkulehteri oli saatu puretuksi. Tutkimuskaivaus järjestettiin siten, että työ aloitettiin kirkon länsipäästä ja sieltä edettiin kuoria kohden, lukuunottamatta keskilaivan 3. ja 4. traveeta, jossa tapahtui koneellinen seulonta. Talviolosuhteista johtuen seulontaa ei voitu suorittaa kirkon ulkopuolella. Mainitut traveenosat tutkittiin viimeiseksi. Sakaristo ja asehuone tutkittiin erikseen. Intensiivisin tutkimusvaihe käsitti koko helmikuun ja maaliskuusta suunnilleen pääsiäiseen (23.3.) saakka. Tämän jälkeen jatkettiin vielä miltei kuukauden verran piirtämis- ja mittaustöitä sekä suoritettiin pieniä täydentäviä tutkimuksia. Tutkimustöistä vastasi allekirjoittanut apunaan, koko tutkimusvaiheen paikalla ollut fil.yo. Marja-Terttu Hellstén sekä mittaajapiirtäjinä Eero Jama ja Sakari Saikkonen.

Paitsi tutkijoiden ottamia, tutkimuskertomukseen liitettyjä valokuvia, (numerot kertomuksen marginaalissa viittaavat ko. kuviin) suoritti valokuvaaja P-O.Welin kolme eri kertaa valokuvausta, mikä materiaali on liitetty Rakennushistorillisen toimiston kuva-arkistoon.

Seuraavassa pyritään yksityiskohtaisesti selvittämään kaikki ne havainnot ja tutkimustulokset, joita työn aikana voitiin todeta. Löytö- ja valokuvaluettelot on liitetty tämän kerto-

muksen loppuun erilliseksi liitteiksi. Kaikki rahalöydöt (n.1110 kpl) on luovutettu Rahakammiolle, joka vastaa niiden luetteloinnista.

OVIAUKOT

kuva 15

L ä n s i p o r t a a l i . Kirkkosalin kaikissa oviaukoissa, sakariston ovea lukuunottamatta oli kynnystasanne tehty erittäin koviksi poltetuista, syrjälleen asetetuista tiilistä (27x13x6,5 cm), joiden yläpinta oli vielä tasoitettu ohuella pien-
 tapaisella kerroksella. Nämä tasanteet samoin kuin oviaukkojen paksut profiilirappaukset lienevät peräisin v.1864 korjauksista. Tiilitys ulottui kaikissa mainituissa ovissa vaakatasossa suorien sivujen puoliväliin, jonka jälkeen oli ulkopieliien profiloinnin alkuun ulottuvat, osittain seinien sisään työntyvät suuret, suorasisuiset harmaakivilaatat. Sen jälkeen kun edellä mainittu tiilikerros poistettiin paljastui sen alapuolelta suurehkoista harmaakivistä ladottu taso (n.22.25). Tämä rakenteellisesti primäärinen taso ei ole kuitenkaan koskaan ollut kynnystasanteena sellaisenaan. Segmenttikaarisen nišsin alapielissä olevien, seinämien sisään työntyvien, katkaistujen harmaakivilaattojen jäännösten perusteella voitiin näet todeta, että alkuperäinen ovitasanne on ollut suunnilleen samalla tasolla kuin purettu tiilitasannekin (22.45). Oviaukon ulkopuolella, tiilitasanteen jatkeena olleet harmaakivet olivat niinikään suunnilleen alkuperäisellä korkeustasolla, mutta kokonaan uusitut samanaikaisesti kun tiilitys on tehty. Kyseisten kivien etupuolella, n.75 cm:n etäisyydellä kirkon ulkoseinän linjasta oli kaksi pitkänomaista, pinnaltaan kulunutta alkuperäistä porraskiveä (22.20), sekä näiden edessä vielä yksi, n.15 cm alempana oleva harmaakivi. Oviaukon sisäpuolelta ei

16,19

tavattu minkäänlaisia porrasaskelmia. Ovipielien alkuperäinen profilointi paljastettiin paksun, erittäin kovan rappauskerroksen alta ja tällöin voitiin todeta, että ulkopuolen nykyiset profiilit noudattivat jokseenkin tarkoin alkuperäistä asuaan: pykälä, pieni kouru, pykälä, pieni, hieman kulmikas pyörösauva, pykälä ja pieni kouru. Oviaukon alkuperäinen leveys (200 cm) on hiukan suurempi kuin nyt purettu oviaukko. Kirkon sisäpuolella voitiin niinkään selvittää oviaukon alkuperäisyyttä. Purettu sisäovi oli niin paljon kapeampi, että sitä tehtäessä oli oviaukkoa jouduttu molemmin puolin umpeenmuuraamaan, myöskin yläosasta niin että aukon alkuperäinen loivasti segmenttikaarinen niissi oli kokonaan peitossa. Niissin leveys on 234 cm. Mainittu segmenttikaari ulottui purettuun lehterin kannatinparrujen yläpuolelle ja oli niin ollen täältä osin myös lehterirakenteiden peittämä. Täytemuurauksessa käytetyn tiilen koko melko sekalainen: 27x13,5x6,5, 27,5x13,5x6, 31x14,5x7, 27x14x7, 28,5x13,5x7, 28x14x6,5 cm. Suorissa pystypielissä tiilen koko oli hieman lyhyempää: 25x15x6,5, 24x14x7, 25x15x7,5, 23x13x6,5 cm. Muurauksessa käytetty laasti oli värinsä ja laatunsa puolesta samaa kuin oviaukkojen edellä mainituissa tiilitasanteissa käytetty laasti, se oli erittäin kovaa ja miltei sementinkaltaista. Oviaukon niissin pielistä löytyi oven-sulkijan parrunkolo. Eteläpielessä se on tasolla 23.43-23.66, suuaukon suuruus 23x23 cm ja aukon syvyys 30 cm. Pohjoispielissä kolo on tasolla 23.51-23.74, suuaukko samansuuruinen, kolon syvyys n.360 cm. Viimeksi mainitun kolon ulkoreunassa on katteena ensin pari tiiltä, sen jälkeen se näyttää jatkuvan harmaakivikatteisena. Kolon kohdalla on kirkon länsiseinässä umpeenmuurauksena ensin viisi, sittemmin kaksi tiilikertaa. Tämän nauhamaisen tiilityksen pituus on 362 cm (tiilimittoja:

28x-x8,5, 29x-x9,5, 28x-x9,5, 28,5x-x8,5, 29x-x9, 28x-x9,
29x-x9,5, 28,5x-x9 cm). Niissäin pielien tiilikoko on keskimäärin
28x13x8,5-9 cm.

E t e l ä p o r t a a l i . Oviaukon tasanne (n.22.50) oli
tehty samalla tavoin kuin länsiovessa siten, että asehuoneen
puolella sekä kirkkosalin puolella suorien sivujen puolivä-
liin oli suuret harmaakivilaatat ja niiden jatkona kirkon
32-34,39 puolella syrjälleen asetetut tiilet. Tiilet ulottuivat n.113
cm:n etäisyydelle kirkon sisäseinän linjasta lukien. Saman-
41,42 levyinen oli myös länsipielestä löytynyt katkaistu harmaaki-
vilaatta. Sen yläpinnan tasoa (22.44) voidaan varmuudella
pitää alkuperäisenä kynnystasona. Itäpielen vastaavalla koh-
35-37 taa, myös samalla tasolla (22.44) oli selvät jäljet (uudel-
leenmuurattua tiilipintaa) paikalla olleesta kynnystasosta.
Uudelleenmuuraus oli tehty tiilen levyisenä ja korkuisena.
Puretun tiilitasanteen alapuolella oli samantyyppinen har-
maakivilatamus (n.22.20) kuin länsiovessakin. Kivet eivät
ole missään tapauksessa koskaan olleet kulumiselle alttiina,
päinvastoin niiden pinnasta saattoi päätellä, että niiden **ylä-**
puolella on ollut vielä muurauskerros. Suorien sivujen sekä
38 itä- että länsipielissä oli muutamia paikkauksia, joissa tii-
lenkoko oli epämääräinen: 28x-x6, 29x-x7,5, 31x-x6,5, 29,5x-
x7, 29x-x7 cm. Itäpielessä paikkaukset olivat tasoilla 24.27-4
24.88 ja 23.46-23.81, pielen suunnassa n.40 cm:n syvyisinä
sekä tasolta 22.73 alaspäin koko suoran pielen mittaisena.
43 Länsipielessä tällaisia paikkauksia oli suunnilleen vastaavil-
la kohdilla: 24.19-24.97 ja 23.54-23.92 sekä tasolta 22.94
alaspäin jälleen koko suoran pielen mittaisena. Ulkopuolella
(= asehuoneen puolella) ovipieliin tiiliprofiloinnit paljas-
tettiin paksun rappauskerroksen alta. Alkuperäiset profiilit
osottautuivat hieman erilaisiksi kuin rapaten tehdyt (vrt.

Suomen kirkot/Vehmaan rovastikunta, s.217): pykälä, pieni kouru, pykälä, pieni, hieman kulmikas pyörösauva, pykälä ja pieni kouru, ts. profilointi on tarkalleen sama kuin edellä länsiportaalissakin. Ulospäin aukeavien pyörökaaristen ovien vuoksi profilointia on saranoitten yläpuolelta jouduttu hiukan rikkomaan, mutta muutoin alkuperäisasu on säilynyt jokseenkin hyväkuntoisena. Tiiliprofilointi nousee molemmilla puolilla melko kookkailta, sisäänpäin viistotuilta harmaakiviltä, keskimäärin tasolta 22.60. Kirkkosalin puolella oleva, loivasti segmenttikaarinen niissi (tyypiltään sama kuin länsiportaalissakin) on alkuperäisasuinen, leveydeltään 230 cm. Suorien sivujen kohdalla itse oviaukon leveys on 194 cm.

26,30

31

50

52

49

46-48

50

54-55

P a p i n o v i . Kuten edellä mainittiin myöskin papinoven kynnystasanne oli tehty syrjälleen asetetuista tiilistä, joiden yläpinta oli kuitenkin jonkin verran korkeammalla kuin länsi- ja eteläportaaleissa (n.22.65). Tässä ovesa oli tiilikerroksen alapuolella säilynyt sen alkuperäinen harmaakivinen kynnyks-laatta, jonka perusteella saa hyvän kuvan siitä millaisia ovat olleet myös edellä mainitut länsi- ja eteläportaali alkuaan. Kyseinen harmaakivilaatta on erittäin kookas (n.90x230 cm) ja se tunkeutuu oven itäpielessä 70-85 cm seinämuurin sisään. Laatan yläpinta ja siis alkuperäinen ovi-tasanne on tasolla 22.49. Laatan jatkeena ulospäin oli suurehkot pyöreäkulmaiset harmaakivet, kahtena kerroksena, epätasaisin korkeuksin. Ulkopuolen ovipieliien profilointi osot-tautui hakkauksen jälkeen aivan samaksi kuin edellä maini-tuissa portaaleissa. Kirkkosalin puolella pyörökaarinen oviaukko on vastaavasti loivasti segmenttikaarisessa kome-rossa. Tämän komeron pielistä löytyi umpeenmuurattuina rap-pauksen alta oviparrun kolot: itäpielessä se on tasolla

- 56-57 23.56-23.69, länsipielessä tasolla 23.52-23.69, n.20 cm:n etäisyydellä kirkon sisäseinän linjasta. Itäpielen kolon suuruus on 13,5x16x33 (syvyys) cm, länsipielessä 17x17 cm, Viimeksi mainitun kolon syvyydeksi saatiin vain 46 cm, mutta sen täytynee olla ainakin komeron leveyden (165 cm) syvyinen, mikäli paikalla on ylipäänsä joskus ollut oviparru käytössä. Varsinaisen oviaukon leveys (suorien sivujen kohdalla) on 128 cm.
- 58-59 Sakariston ovi. Sakariston oven kirkkosalin puoleinen fasadi ei ole kokenut mitään muutoksia profilointinsa suhteen: kaksi suorakulmaista pykälää. Sakariston puolella oveen, joka täälläkin sijaitsee matalassa segmenttikaarissa komerossa, on myöhemmin tehty yksi uusi, ovikarmin vaatima pykälä. Tämä voitiin todeta katkonaisista tiilenpäistä, jotka kiersivät koko oviaukon ympäri. Mainitun pykälän länsipielessä oli melko korkea pystysuora rako, josta näkyi seinämuurin ytimenä olevia harmaakivilohkareita. Oviaukon alkuperäisenä lattiatasona (22.20) on samankaltainen suuri harmaakivilaatta kuin papinovessakin. Syvyysuunnassa se on oviaukon mittainen ja menee molemmilla sivuilla seinämuurin sisään. Ovessa käytetyn tiilen keskimääräinen koko on 29-30x13,5x8-8,5 cm.
- 63
- 64
- 64-65
- 62
- 66-67 Asuhuoneen ulko-ovi. Oviaukon alkuperäinen asu on säilynyt kokonaisuudessaan. Ulkopuolella ovessa on yksi suorakulmainen pykälä. Sisäpuolella pyörökaarinen oviaukko on jälleen tiilen leveysmitan syvyisessä niissä, joka ei tässä tapauksessa ole kuitenkaan säännöllisesti segmenttikaarinen kuten edellä, vaan noudattelee oviaukon kaaren muotoa muutoin paitsi länsipielen yläosassa, jossa on pyörökäärin ovillevyn vaatima muotopuoli levennys. Oviaukon piilien tiilimittoja: 27x17x6, 27,5x19x7, 28,5x17x7, 27x18x7, 27x
- 68

**MUSEOVIRASTO
RAKENUSHISTORIALLINEN
ARKISTO**

71-73

69

19x7, 27x17,5x8 cm. Alkuperäisen harmaakivistä ladotun kyn-
nystason (n. 22.07) reunimmaisat kivilaatat tunkeutuivat
tässäkin ovesa pitkälle tiilipieliin sisään, mikä seikka jo
sinänsä osoittaa niiden primäärisyden. Näiden kivien yläpuo-
lella oli myös toinen samankaltainen, tasainen kivilatomus
(n.22.31), jonka päälle nykyinen, viimeksi ollut ovitasanne
oli valettu. Itse oviaukon leveys on 192 cm ja korkeus keski-
akselin kohdalla 280 cm.

LATTIATASOT JA PILARIEN ALAOSAT

266

184-186

187

197

198

Alkuperäisestä, keskiaikaisesta lattiatasosta saatiin jok-
seenkin tarkka kuva muutamien, lähinnä kirkkosalin seinus-
toilla säilyneiden tiilitasofragmenttien sekä pilarien ala-
osissa tavattujen jäänteiden perusteella. Huomattavin tiili-
taso löytyi kuitenkin sakariston kaakkoiskulmasta. Säilynyt
osa, joka oli tasolla 22.13, oli suuruudeltaan n. 90x140 cm
ja tehty säännöllisistä laattatiilistä (22-23x22-23x7(9) cm)
ilman muurauslaastia. Tiilien välissä oli samaa hienoa hiek-
kaa kuin niiden alapuolellakin. Muilta osin palaan sakariston
lattiatasoihin jäljempänä. Itse kirkkosalin puolella tavatut
tiililattiafragmentit olivat hämmästyttävän tarkoin keskenään
samoilla korkeustasoilla: eteläseinustalla, papinoven molen-
min puolin tasolla 21.95, samalla seinämällä, eteläportaalin
länsipuolella 21.97, lounaisnurkassa, länsiseinustalla 21.94,
pohjoisseinustalla, läntisen ikkunan alapuolella 21.90-21.98
sekä samalla seinämällä, kolmannen traveen kohdalla n. 21.90.
Kaikilla edellä mainituilla kohdilla oli tiilien keskimääräi-
nen koko 27x18x8 cm, joskin joukossa oli paljon myös sekamuo-
toja ja tiilenpaloja. Tiilien latomus oli yleensä, muualla

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

185

paitsi eteläportaalin länsipuolella kirkon pituus- eli WE-suuntainen. Papinoven edessä tiilirivin katkaisi kaksi suurehkoa harmaakiveä, jotka olivat suunnilleen samalla tasolla kuin tiiletkin. Papinoven ja eteläportaalin välisessä seinämuurin osassa sekä länsipäässä saatettiin edellä olevan lisäksi todeta erittäin selvä yhtenäinen laastiraja suunnilleen samalla tasolla (21.90-21.95). Tämä raja kulki melko suoraviivaisesti harmaakivien sivuja pitkin, joten mistään peruskivien muuraussaumasta ei ollut kysymys. Sitä vastoin n.20-30 cm tämän laastirajan alapuolella (21.65-21.80) oli sekä etelä- että pohjoisseinämissä melko paksu, n. 5-15 cm:iin vaihdellen peruskivien mukaisesti polveileva laastiraja. Kysymyksessä oli selvästi jonkinlainen kirkon peruskiveyksen ja varsinaisen seinämuurin rajakohta. Luultavasti tämän sokkelikiveyksen päälle on ensin tehty yhtenäinen laastitasaus, josta sitten on lähdetty muuraamaan varsinaisia seiniä. Huomattakoon, että mainittu laastisauma on kauttaaltaan paksumpi kuin normaalissa harmaakivimuurauksessa käytetty. Lisäksi tässä oli paikotellen pienehköjä harmaakivenpalasia, jotka olivat asetetut ikäänkuin rajakohdan tasauskiviksi. Laasti oli kellertävän ruskeaa, sisältäen hiekanmurusia sekä erillisiä valkoisia laastikokkareita, edelleen se oli kostea ja suhteellisen hienorakeista. Kyseisen laastirajan alapuolella kiveys oli jonkin verran eri linjassa kuin itse seinämuurit. Kirkon sisäpuolisen kaivauksen aikana vaikutti ensin siltä, kuin kirkon sokkelikiveyksen latomisen jälkeen olisi itse seinämuurien osalta tapahtunut jonkinlainen pieni sijoitusmuutos siten, että koko kirkko olisi rakennettu hivenen enemmän luoteeseen kuin peruskiveys. Kirkon eteläsivulla peruskiveys on näet mainitun laastirajan alapuolella n.20-30 cm etelämpänä kuin itse seinämuri ja vastaavasti pohjois-

188-192

200-205

**MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO**

seinän peruskiveys tunkeutuu saman verran kirkkosalin puolelle. Edelleen saattoi panna merkille, joskaan ei yhtä selvästi, että länsipään perustukset ovat hiukan idempänä kuin itse länsiseinä. Kirkon ulkopuolella suoritettujen kaivausten perusteella voitiin kuitenkin todeta, ettei esitetynlaista siirtymää ole tapahtunut, vaan mainitut "linjaerot" ovat jostain muusta seikasta johtuvia (ei kuitenkaan näyttänyt siltä, että eteläseinän "koverrus" olisi johtunut esim. runsaslukuisista hautauksista). Pohjois- ja länsiseinä ovat perustukseltaan aivan normaalit, molemmin puolin laajenevat, eteläseinä laajenee niinkään ulkopuolella, mutta on siis sisäpuolelta tavallaan "koverrettu" (ei kuitenkaan keinotekoisesti), itäseinän osalta vaikutti tilanne sellaiselta, että tällainen "koverrus" olisi ollut sekä sisä- että ulkopuolella. Peruskiveys on kauttaaltaan tehty suoraan kallion päälle.

342-343

Sakariston oven kohdalla peruskallio on tasolla n.20.60. Kuten liitelehdestä n:o 5 ilmenee on kallioperä kirkon länsipäässä n. puolen metrin verfan korkeammalla kuin kirkon itäpuoliskossa, keskimäärin tasojen 20.30-21.00 välillä.

P i l a r i t .(vrt.liite n:o 5) Edellä mainittujen lattiafragmenttien antama kuva keskiaikaisesta, alkuperäisestä lattiatasosta vahvistui erittäin selvästi pilareitten ja niissä tavatuista jäänteistä. Yleisesti katsoen voidaan todeta, että pilarien tiilimuuraus on johdonmukaisesti pyritty aloittamaan, paikatellen lattiapinnan yläpuolelle ulottuneilta joko yhden (kuten esim. S3) tai muutaman suurehkon harmaakiven päältä. Kaikkien pilarien harmaakiviperustat ulottuvat peruskallioon asti.

105

Eteläpilarit (S1-S4):

74-83

Pilari S1:n tiilimuuraus alkaa keskimäärin tasolta 21.95.

Harmaakiviperustus on yläosaltaan tehty muuraten suurista kulmikkaista, pinnaltaan melko sileiksi hiotuneista kivistä. Tästä päätellen alkuperäinen lattiataso on tälläkin kohtaa ollut n. 21.95. Pilarien SW- ja NW-ristikulmissa oli kuitenkin ylempänä (22.17) muutama laattatiili (21x17, 26x20, 22x18x7); kuten pilarin N1:kin ympärillä (vrt.siv.). Kysymyksessä on myöhempi kuorilattiataso. Sokkelin viimeinen selvä laastisauma on tasolla n.21.35, sen jälkeen kiveys jatkuu kylmälatomuksena. Pintakivien väliset raot on tasattu erikokoisilla tiilenpaloilla. Pilarin länsipuolella peruskiveys on jonkin verran leveämpi kuin muilla sivuilla.

84-99

Pilari S2:ssa itse pilarin tiilimuuraus alkaa niinikään keskimäärin tasolta 21.95. Alkuperäiseen lattiatasoon liittyen oli pilarin itäsivulla ja kaakkoiskulmassa muutama suorakaiteen muotoinen tiili (28-30x14x7-8 cm), tasolla 21.93-22.01. Pilarin länsi- ja osittain myös pohjois- ja eteläsivuille levittäytyen on pilariin primäärisesti liittyvä sivualttarin peruskiveys. Alttaripohja, joka on tehty suurehkoista harmaakivistä muuraten, saumoissa käytetty pieniä kiilakiviä, on suuruudeltaan 210x250 cm. Pilarin länsisivusta mitaten pohja-alan syvyys on 142 cm. Luoteiskulmasta alttarin pohjaa on ilmeisesti hautoja kaivettaessa jonkin verran rikottu, mutta muutoin sen ääripiirteet ovat säilyneet erittäin hyvin. Alttarin osalta peruskiveys on ladottu suoraan hiekan päälle, vaikka itse pilarin sokkeli ulottuukin peruskallioon saakka. Varsinaisen alttaripöydän tiilirakenteista on säilynyt ainoastaan muutamia tiiliä, lähinnä pilarin alaosissa. Alttaripöydän alkuperäinen korkeus saatettiin kuitenkin varmuudella todeta pilarin sivuissa säilyneitten jälkien perusteella. Sekä etelä- että pohjoissivuilla on pilarissa näet selvästi nähtävissä katkaistut tiilenpäät. Pohjoissivulla on,

89,90

mittauspiirustuksesta tarkemmin näkyvä, n.56 cm:n levyinen ja pilarin sivusta 60 cm:n päähän ulottuva tiilimuurauksen katkelma, joka on kuulunut alttaripöytäarakennelmaan ja osittain alttarin edustan korokkeeseen. Tämä muuraus on kahden kolmen tiilikerran paksuinen ja jatkunut selvästi länteen, 3.traveen puolelle. Mainitun ulokkeen pohjoispuoleinen osa (n.30x52 cm) on pinnaltaan tasainen ja se on selvästi ollut kulutuspinna (taso 22.08). Tämä on noin pari tiilikertaa korkeammalla kuin alkuperäinen, keskimääräinen lattiataso. Säilyneen tasanteen jatkeena pilariin päin nousee jyrkästi rikottu tiiliosa (ks. profiilia mittauspiirroksesta S2, länsisivu) suunnilleen samanlevyisenä (52 cm). Viimeksi olleen lattiataason paikkeilta lähtien (22.56) on pinta tietenkin rikottu pilarin sivun tasalle. Tästä ylöspäin on kuitenkin edellä mainitut säännöllisesti toistuvat katkaistut tiilenpää, jotka osoittavat alttarirakenteen tasolle 23.51.

91

85,87

Aivan samalla tasolla, pilarin länsisivussa on alttaripöydän ylätasoa osoittamassa pilarin sisään tunkeutuva katkaistu harmaakivilaatta. Noin 30 cm:n päässä (tiilen pituus) pohjois-sivun länsireunasta (pilarin kulmapykälä huomioon ottaen) on selvä pystysuora edellä mainitulle korkeudelle ulottuva sauma, joka on syntynyt pilarin reunaa korjattaessa, sen jälkeen kun alttaripöytä on purettu. Pilarin eteläsivulla tilanne on jokseenkin samankaltainen. Ainoa ero pohjoissivuun nähden on siinä, että alttaripöydän itäreuna on liittynyt pilarin sivuun puolen tiilen verran idempänä, ts. pilarin kaakkoiskulmaan on täten muodostunut kaksi samansuuruista suorakulmaista pykälää. Tällä puolen nousi rikotun alttaripöydän laastilla ja tiilenpaloilla paikatut jäännökset lounaiskulman osalta tasolle 23.52. Tasolta 21.92 on n.kolme tiiliker-

95

95,96

taa pilarin eteläsivusta ulostyöntyvää muurausjätettä, jonka itäreunasta, samalla pystylinjalla jatkuu ylöspäin tasolle 22.80 pilarin tiilipintaan koverrettu, n.3-4 cm:n levyinen ura. Puolentiilen verran tästä urasta länteen on niinikään selvä "peukalonpainalluksen" syvyinen ja levyinen pystysauma, joka alkaa tasolta 22.30 ja jatkuu ylöspäin tasolle 23.55 eli alttaripöydän ylätasoon. Näiden kahden mainitun sauman välissä on koko matkalla joka toinen tiili katkaistu, osoittaen siten alttaripöydän kyseisen reunan kulkeeneen ylös asti samalla linjalla kuin alhaalla säilyneet ulostyöntyvät tiiletkin. Edellä mainittujen fragmenttien perusteella muotoutuu alttarirakennelman kokonaishahmo seuraavaksi: alkuperäiseltä lattiatasolta (keskimäärin n.21.95) on noussut, itäreunaa lukuunottamatta pilarin ympärillä ollut, yhden tai osittain ehkä kahdenkin tiilivarvin korkuinen podium (n.22.08), jonka ääriimitat ovat olleet suunnilleen 215x160-180 cm (WE-suunnassa on liikkumavara hypoteettinen). Tämän podiumin päältä on noussut samankaltainen ja suunnilleen samankokoinen alttaripöytä kuin pilarissa N2 on jäljellä.

85,86

Alttaripöydän leveys on ollut n. 150 cm, syvyys (pilarin länsisivusta mitaten) n.60-70 cm (mitta on hypoteettinen) sekä korkeus lattiatasosta (EI korokkeen) mitaten n.150 cm. Alttaripöydän yläpuolella, pilarin länsisivussa on tasolla 24.12-24.27, n.15 cm:n paksuinen ja pilarin ehjän sivun levyinen (n.60 cm), pilarin kyljestä ulostyöntyvän, katkaistun kivilaatan katkelma. Kysymyksessä on epäilemättä pyhimysveistoksen kannatinlaatta (vrt. myös pilari N3).

100-108

Pilari S3:n basiksena on yksi mahtava harmaakivi, jolta pilarin tiilimuuraus nousee alkaen vasta keskimäärin tasolta 22.10. Harmaakiven alapuolella on normaali pilarin peruskiveys, joka ulottuu tasolle 20.85. Tämä kivilatomus laajenee kuitenkin

104,105

pilarin eteläsivulla n.160 cm:n ja itäisivulla n.120 cm:n etäisyyteen pilarin sivuista mitaten. Kiveyksen pinnalla (tasolla 21.70) oli paksuhko tasainen laastitus, joka näytti jatkuvan edellä mainitun ison basiskiven alapuolella. Kysymyksessä ei kuitenkaan voine olla mikään vanha lattiataso-fragmentti, koska pilarin länsipuolelta tavattiin vanhan tiililattian jäännös, joka vastasi tasoltaan (21.90-21.95) tarkalleen muita kirkosta tavattuja lattiatasofragmentteja. Tiilimittoja: 28x14x7, 28x14,5x7, 27x19x7, 28,5x14,5x?, 27,5x14,5x7,5, 28x14x8, 28,5x15x7,5 cm. Pilarin muilla sivuilla oli lisäksi juuri samalla tasolla (21.93) selvä raja harmaakiven pinnassa osoittamassa siinä ollutta lattiatasoa, Pilarin lounaiskulmassa oli edellä mainitun tiilitason yläpuolella 4-5 tiilen suuruinen latomus (22.05); kysymyksessä lienee kohdalla olleen tiililattian painuman tasaus. Tiilien keskimääräinen koko oli 27-28x14,5(19)x7-7,5 cm.

109-114

Pilari S4:n peruskiveyksen yläosa laajenee länsipuolella pitkänomaiseksi ja kaltevaksi, kolmiomaiseksi kielekkeeksi (21.92-21.98), jonka yläpinnassa on ohut pikimäinen kerros. Luultavasti peruskiveyksen yläosan kaltevuudesta johtuen on

109

tiilipilarin alin ja osittain sitä seuraava tiilivarvi tehty pohja-alaltaan neliönmuotoiseksi ja pilarin tasoleikkauksen ristimuoto alkaa vasta tasolta 22.10. Mainitun suuren basiskiven alapuolella on normaali joka suuntaan tasaisesti leviävä, lohkotuista harmaakivistä tehty pilarin sokkeli. Näiden välissä on jälleen samantapainen tasainen laastipinta (n.21.65) kuin edellä pilari S3:n yhteydessä tasolla 21.70.

Pohjoispilarit (N1-N4):

115-125

Pilari N1:n jalustakivenä on yksi suuri, yläpinnaltaan WE-suuntaisesti kalteva harmaakivi, jonka länsisivu ei kuitenkaan

116 ulotu aivan pilarin vastaavan sivun tasolle. Tämän vuoksi
pilarin länsipuolella on myös toinen kookas, pinnaltaan tasai-
seksi kulunut kivi. Tämän kiven kaakkoisnurkassa oleva rikki-
näinen kohta on paikattu tiilellä (22x14x6, 18(?)x-x8) kiven
yläpinnan kanssa samaan tasoon (22.12). Pohjoispuolella vas-
taavanlainen kolo on paikattu harmaakivikiilalla. Mainittujen
kivien alapuolella on normaalityyppinen harmaakivilatomus,
jossa viimeinen selvä laastisaumaus keskimäärin on tasolla
21.40, jatkuen sen jälkeen kylmämuurina kallioon asti (20.16).
120 Peruskiveys laajenee kaikillesivuille, pohjoispuolella vähi-
ten. Pilarin tiilimuuraus alkaa länsisivulla suunnilleen ta-
solta 22.15, mutta itäpuolella vähän korkeammalta tasolta
22.31. Pilarin ympäriltä tavatuista saumausjäljistä ja tiili-
lattiafragmenteista saatettiin todeta kaksi hieman toisistaan
poikkeavaa tasoa. Edellä jo mainittiin länsisivun suuren har-
maakiven kulutuksesta tasaiseksi hiotunut yläpinta (22.09-
22.13). Tarkalleen samalla tasolla (22.11) on pilarin itäsi-
vun harmaakivessä erittäin selvä lattiataason jättämä saumaus-
122 jälki. Samaan tasoon liittyivät pilarin eteläsivulla tavatut
muutamit osittain katkelmalliset tiilenpalat (20x18x-, 19x13x-,
21x18x-) keskimäärin tasolla 22.05-22.13. Nämä tiilet olivat
pinnaltaan varsin kuluneita, minkä osoittaa niiden mittasuht-
teetkin: 27x17,5x5, 27x17,5x5, 26,5x17,5x3, 27x17x5, 25x17x4.
Länsisivulla oli edellä mainitun tasaisen harmaakiven etupuolella
muutamia, suurimmaksi osaksi vain katkelmallisina säi-
lyneitä laattatiiliä (28x18,5x7, 27x19x6, 26x18,5x- cm), keski-
määrin tasolla 22.00, siis n.12 cm alempana kuin ko. kiven
yläpinta. Lisäksi oli välittömästi näiden tiilien alapuolella
116 (21.96), aivan jalustakivessä kiinni yksi ehjä (27x18x6,5 cm)
ja yksi rikkinäinen tiili. Viimeksi mainittujen yläpinnan jat-
keena kulki harmaakivessä selvä kalkkilaastiraja (21.94-22.00).

- 120 Mainittakoon vielä, että itse pilarin länsisivun alaosan kaksi alimmaista tiilikertaa ovat pinnaltaan rikottuja. Edelleen todettakoon, että tämänkin pilarin suurten jalustakivien alapuolella on samaan tapaan kuin edellä S3:ssä ja S4:ssä laajahko (itäpuolella n.70 cm:n levyinen) tasainen laastipinta (21.85). Samalle tasolle ulottui eräs pilarin perustan lounaiskulmasta ulostyöntyvä kivi.
- 126-155 Pilari N2:n länsipuolelta paljastui, sen jälkeen kun saarnatuoli oli poistettu, keskiaikainen, tiilestä tehty sivualttari, joka on ainoastaan pohjoispuolelta saarnatuoliin johtaneiden porrasaskelmien kohdalta rikottu. Alttarin mensa ei ollut enää jäljellä, mutta sen alkuperäinen korkeustaso (23.58) voitiin pöydän ja pilarin liitetiilien perusteella tarkalleen määritellä. Alttaripöytä on samoin kuin S2:ssakin liitteessä pilariin ja siten samanaikainen sen kanssa. Alttarin peruskiveys on laajuudeltaan suunnilleen samankokoinen kuin S2:ssa, mutta pilarin itäpuolella pilarin sokkeli työntyy pidemmälle (n.100 cm) kuin viimeksi mainitussa. Alttaripöydän länsipuolella perustan harmaakivilatomus oli aivan toisentyyppistä kuin muissa vastaavissa. Kivet olivat asetetut ilman laastia
- 127 kahteen porrastettuun riviin (tasot 21.90-22.00 ja 22.38-22.49) ja ne olivat selvästi irti alttaripöydän länsireunasta ja itse pöytäosan peruskiveyksestä. Mainittujen kivrivien tasolukemat sopivat kylläkin suunnilleen alttaripöydän muilta sivuilta löydettyihin tasofragmentteihin ja ovat ne voineet olla jossakin myöhemmässä vaiheessa kenties alttarin porrastanteina, mutta mistään alkuperäisasetelmasta ei voinut olla kysymys. Samantapainen sekundäärinen taso oli pilarin pohjois-sivulla: alkuperäinen tasaiseksi kulunut lattiatiililimitys (27x19x8, -x18x8, 27x18x7 cm). Joukossa oli yksi ruodetiilikin, ulottui täällä aivan jalustakiven reunaan asti (21.95),
- 151,152 mutta näiden yläpuolella oli tasolla 22.29 suuri harmaakivi-
- 148-150

148 laatta. Kyseisten tasojen välissä oli hienorakeinen hiekkakerros sekä aivan tiilien pinnassa yksi vaakasuora (arkun laudan pala. Tämän lisäksi hiekkakerroksen keskellä (tasolla 150 22.05) oli ohut, erittäin selvä kalkkikerrostuma. Harmaakivilaatan pinnassa, suunnilleen sen keskikohdalla oli SN-suuntainen heikohkosti hahmottunut kalkkiraja, joka jatkui pilarin juuressa harmaakiven päältä nousseiden tiilien itä-sivuun. Paitsi pohjoissivulla oli myös pilarin itäpuolella 154,155 säilynyt muutama alkuperäiseen lattiatasoon liittynyt tiili (24x13x8, -x18x8 cm) tai tiilen fragmentti. Pilarin tiilimuraus alkaa suuren jalustakiven päältä tasolta 22.08-22.29. Itse alttaripöydän rakenne ja suhde pilariin on seuraava: pohja-alaltaan alttaripöytä on 124x84 cm, sen korkeus edessä olleen podiumin ylätasosta mitaten 109 cm. Podiumin alkuperäisen ylätason (22.49) osoituksena on pidetty pöydän etelä-sivustan alaosassa, senkeskipaikkeilla olevan pystysuoran (n.35 cm), tiilen pintaan tehdyn uurroksen päätettä. Tällä 136 tasolla (22.49) on lisäksi laakea alttaripöydän länsireunan yli työntyvä harmaakivilaatta. Pohjoissivu on saarnatuolin sijoituksen yhteydessä kokenut myös alaosaltaan muutoksia, mutta jäljellä on kuitenkin yksi suurehko, pohjoiseen työntyvä 151,152 harmaakivi, jonka yläpinta (22.38) on määrännyt minimin paitsi podiumin korkeuteen, myös sen syvyyteen. Pöydän länsipuolella ei ollut kuten sanottu jäljellä mitään podiumin alkuperäiseen rakenteeseen liittyvää. Vertailtaessa S2:n yhteydessä säilyneitä fragmentteja edellä mainittuun aineistoon tuntuisi todennäköiseltä, että alttaripöydän ympärillä, sen etupuolella sekä osittain etelä- ja pohjoissivuilla on ollut kaksi askelmaa siten, että koko rakennelman äärimitat ovat olleet 160x 275 cm. Porraskaskelmat ovat nousseet alttaripöytää kohden kaikilla muilla sivuilla paitsi itäpuolelta, (vrt. liite n:o 133 8 a). Alttaripöydän tiilirakenne on eteläpuolella säilynyt

- erittäin hyvin. Sitä vastoin sen länsifasadi on tiililimi-
126-130 tyksensä puolesta melko sekava, tiiliä on asetettu sekä syr-
jälleen että lappeelleen. Tämän sivun rakenteellinen asu on
eteläsivuun verraten siinä määrin toisenkaltainen, että on
pakko uskoa sen suhteen tapahtuneen kovakouraisia korjauksia
tai ainakin sen edessä on täytynyt olla jonkinlainen antemen-
142-146 sale. Pohjoispuolella pöydän yläosa on saarnatuolin portaita
tehtäessä viistottu kokonaan pois, kuten jo edellä mainittiin.
Alttaripöydän molemmilla sivuilla on ollut säilytyslokerot,
joiden katelaattoina ovat harmaakivet. Eteläpuolisen lokeron
133-137 suuaukon suuruus on 40x42 cm ja sen syvyys 53 cm. Pohjois-
146 puolella lokero on ollut äärimitoiltaan hieman suurempi 42x
48 cm ja sen syvyys varauksellisesti n.44 cm. Viimeksi mai-
nitun lokeron seinämissä on erittäin ohut slammaus. Alttari-
pöydän tiilikoko vaihtelee, länsisivu: 30,5x15x7,5, 25x14x
8,5, 26,5x13,5x7, 27x7x7,5 29x11x10, 29,5x13,5x7,5, 30x14x7,5,
eteläsivu: 32x14,5x7,5, 30x14,5x8, 26x13x9, 25x13x6, 30x14x8,5,
31x14,5x8, 31x12x7, 30,5x-x7,5, 30x-x7,5, 31x16x8. Tulloon
vielä todetuksi pilarin kaakkoisessa ristikulmassa oleva,
tasolta 23.00 lähtevä pystysuora, n.4,5 cm:n syvyinen uurros,
joka ulottuu alas jalustakiveen saakka (22.26).
- 156-174 Pilari N3:n länsipuolella on niinikään melko hyvin säilynyt
sivualttarin peruskiveys, joka ulottuu pilarin länsisivusta
mitaten n.125 cm:n etäisyyteen, SN-suunnassa sen laajuus on
220 cm. Itse pilarin jalustakivenä on täälläkin yksi suuri
harmaakivi, jonka pinta on itä- ja osittain myös pohjoissi-
166 vulla tasattu SN-suuntaisella tiilirivillä (22.20), tiilimit-
toja: 27x-x7,5, 28x-x7,5, 28x14x8, 31x14x4, 29x14x4. Pilarin
tiilimuuraus alkaa keskimäärin samalta tasolta 22.20.
Alttaripohjan kiveys on tehty suurehkoista harmaakivilohka-
reista käyttämällä erittäin runsaasti kellertävän ruskeaa

kalkkilaastia. (Laasti on väriltään ja kokoomukseltaan jokseenkin samankaltaista kuin S2:n alttarinpohjassakin.) Tämä kivilatomus loppuu keskimäärin tasolla 21.40. Kaikki alttarinpohjan reunat ovat melko suorina ja jyrkkiä, nimenomaan reunoille on johdonmukaisesti pyritty saamaan suuria harmaakiviä. Kiveyksen yläpinnassa on laastiin upotettuna joukko pieniä harmaakivenpalasia, mutta tiilestä ei tässä latomuksessa ole mitään jälkeä. Itse pilarin peruskiveys muuttuu suunnilleen tasolla 21.40 kylmämuuraukseksi jatkuen sellaisena aina kalliopohjaan asti 20.70. Alttaripöydän rakenteista on 157,161-164 säilynyt ainoastaan muutama tiili pilarin alaosassa, sen molemmin puolin, Pilarin länsifasadin rikkonaisista tiilistä saatettiin varsin selvästi todeta alttaripöydän alkuperäiseksi korkeustasoksi 23.44. Pilarin etelä- ja pohjoissivujen länsireunoissa on samoin rikkonaisia tiilen päitä vastaavalle korkeudelle. Kaikista näistä fragmenteista voitiin päätellä peruskiveyksen sitä tukiessa, että alttaripöytä on ollut yhden tiilen pituuden verran "upotettuna" pilarin länsifasadiin. Edellisten lisäksi länsisivussa on rikkonaisten tiilien joukossa myös katkaistu harmaakivilaatta, jonka yläpinnan taso on 23.18. Tämä lienee alttaripöydässä olleen säilytyslokeron katelaatan 159,160 katkelma. Samankaltainen harmaakivikatkelma on myös samalla sivulla ylempänä tasolla 24.12. Tämä on aivan ilmeisesti ollut samalla tavoin kuin S2:ssakin alttaripöydän yläpuolelle sijoitetun pyhimyskuvan kannatin. Osoituksena alkuperäisestä lattia-tasosta oli pilarin eteläpuolella, alttarinperustuksen ja pilarin jalustakiven nurkkauksessa selvä laastiraja tasolla 21.91 170,171 sekä samalla tasolla muutama laattatiilen fragmentti. (-x19x8, -x18x7,5, (18)x18x- cm) Näiden tiilien alapuolella oli vielä kolme muuta laattatiiltä. Ilmeisesti tässä nurkassa on tapahtunut lattianpainauma, joka on tällä tavoin tasattu. Kaikki

- 157,158 tiilet olivat ilman laastia, erittäin hienorakeisessa hie-
kassa. Pilarin SW-ristikulmassa on tasojen 22.60-23.05 vä-
lissä pilarin länsisivustan pykälää pystysuorassa linjassa
pinnalta rikottu, ilmeisesti jonkin myöhemmän pilariin liit-
tyneen kiinnityksen vuoksi. Edelleen on pilarin SE-nurkassa,
173 eteläsivun puolella, tasolla 23.00-23.05 tiilen levyinen (13 cm)
ja 4 cm:n syvyinen koverrus. Tämän varmaa funktiota on vaikea
määritellä, luultavimmin siihenkin on liittynyt jokin kiinni-
tys.
- 175-183 Pilari N4:n peruskiveys osoitti tämänkin pilarin länsipuolel-
la melko varmasti sijainneen alttarin. Varsinainen pilarin
jalustaosa laajeni länteen päin n.160 cm:n etäisyyteen pila-
rinsivustalukien, kiveyksen leveys on n. 165 cm. Pilarin
perustana on tässäkin suuret harmaakivet, jotka muodostavat
keskenään jokseenkin säännöllisen nelikulmion. Miltei saman-
kokoisia ovat alttarinpohjan kaksi harmaakiveä. Kivien sau-
moissa on tasoituksena joitakin tiiliä ja harmaakiven lohka-
reita. Läntisimmän harmaakiviparin alapuolella ei ole muita
kiviä, vaan ne ovat asetetut suoraan hiekan päälle. Pilarin
175,176 tiilimuuraus alkaa keskimäärin tasolta 22.06, mutta samalla
tavoin kuin eteläpuolen vastaavassa pilarissa (S4), on täällä-
kin tiilimuurauksen alin kerros tehty SE-kulmaa lukuunotta-
matta pohja-alaltaan neliönmuotoiseksi; näin ollen pilarin
178 ristimuoto alkaa vasta tasolta 22.12. Alkuperäisestä lattia-
tasosta oli pilarin pohjoispuolella jäljellä muutama tiilifrag-
mentti tasolla 21.85 (27x18,5x8,5, 29x19x8, 20,5x9x9, 16x8,5x
10; alttarinpohjan N-sivussa: 20x10x10, 12,5x10x9,5, 23x9x9 cm).
- 179 Pilarin pohjois- ja itäsivuilla, keskimäärin tasolla 22.23
oli varsin selvä kalkkirajaus. Pilarin länsifasadissa, sen
keskikohdalla on tasolla 23.48-23.70 selvä kahden tiilen pak-
177 suinen korjaus (30x-x7,5 cm), joka saattaisi tasonsa puolesta

sopia alttaripöydän ylätasoksi.

Ehkä pilarien ristimuodosta johtuen kaikkien pilareiden tiilikoko on varsin vaihteleva, joskin keskenään kuitenkin täysin samankaltaista: 23x14x8,5, 30,5x13x8, 30x14x8,5, 31x13x8, 23x14,5x8,5, 31,5x-x8, 31x13x7, 30,5x13,5x7,5, 22x14x8, 22x14x8,5, 30x13x8, 31x13x9, 31x16x8, 30x14x8, 29,5x13x8, 30x14x9, 28x14x8, 24x14x8, 31x14x8, 23x14,5x8 cm.

KUORITRAVEE

- 214-235 A l t t a r i . Hautojen n:ot 2 ja 3 (ks.seur.luku) välissä sijainneen, keskiaikaa myöhemmän alttarinpohjan rakenne osot-
- 214-219 tautui seuraavanlaiseksi: TASO I (vert. yleinen tutkimuspohjapiirros). Melko välittömästi viimeksi olleen kuorilattiatason (22.59) purkamisen jälkeen paljastui varhaisempi alttarinpohja, keskimäärin tasolta 22.30. Sen ääriimitat lienevät olleet 265x290 cm, joskin NW-nurkassa ja pohjakehyksen eteläsivulla tiililimitys (28x19,5x9, 27,5x18,5x8, 28x19,5x6, 26x13,5x7,5 cm) jatkui hiukan ulommaksikin. Viimeksi mainitut tiilet ovat kuitenkin todennäköisesti kuuluneet ympärillä olleeseen lattiatasoon. Tämä siitäkkin päätellen, että pohjarakennelman länsireunan muodosti kolmivarvinen pystysuora tiilimuuraus (31x15x10, 30,5x16x9, 27x18x6,5, 27x18x7, 24x12x7, 31x15x7, 31x15,5x8, 31,5x16x9 cm). Alttarinpohja oli tehty siten, että sen harmaakivilohkareista laastiten ladottu keskiosaa kehysti tiilenpituuden (n.30 cm) levyinen, melko säännöllisesti ladottu tiilireunus (31,5x16x9, 28x17x8, 28x19x7, 27x18,5x7, 31,5x15x8, 31,5x16x-, 31x16x9, 31,5x15x9,5, 32x16x9, 32x15,5x8, 43x21x8,5(sic!), 32x15x-, 31x15x9,5, 31x16x8 cm). Itäisestä päätyseinästä pohjarakenteen on erottanut seinän suuntainen hirsi, josta oli täysin lahonneena säilynyt n. 70 cm:n pitui-

- 220-225 nen katkelma. TASO II (vrt. erillinen mittauspiirros). Keskimäärin n.25 cm edellisen tason (22.30) alapuolella, tasolta 22.05, paljastui toinen SN-suuntaisista tiilistä, ainakin osittain laastisaumaten ladottu taso. Tämä ulottui
- 223 yhtenäisenä hauta n:o 3 N-sivun sisäreunaan ja vastaavasti alttarin pohjoispuolella hauta n:o 2 S-sivun reunaan sekä
- 220 n. metrin verran saman haudan itäsivun ja kirkon päätyseinän väliseen osaan. Latomuksen rakenne ja sen suhde sivuilla oleviin muurihautoihin ja niiden seinärakenteisiin osoitti, ettei ko. tiililattia voinut olla ainakaan vanhempi kuin kyseiset muurihaudat. WE-suunnassa tiililatomausta oli jäljellä n. 170 cm:n verran paitsi rakennelman eteläsivussa, jossa yksi tiilirivi ulottui 250 cm:n päähän kirkon päätyseinästä. Tiilien koko: 28x19,5x7,5, 27x19x7,5, 27x19,5x7, 28x20x6, 28x18x6, 27x18,5x7,5, 27x18x7, 27x19,5x7, 27x18,5x8, 28x19x7,5 cm. Tiililatomauksen katkaisi SN-suuntainen, 122 cm kirkon
- 223 itäseinästä, samalla tasolla (22.05) ollut, 250 cm:n pituinen hirsi (13x14 cm), Tämän hirren länsipuolella tiilien formaatti oli hiukan toisenlainen kuin edellä: 29x14x9, 32x15x9, 32x14,5x6, 32x16x10, 31,5x16x-, 29x14x4, 31,5x15x8, 31x15,5x9 cm. Tiililatomauksen keskellä, itäseinästä kaksi tiiliriviä ja
- 220,221 edellä mainitun hirren välissä, oli n. 40x140 cm:n suuruinen tiiletön alue, joka markeerasi todennäköisesti vanhemman alttaripöydän sijoituksen. TASO III (vrt. erillinen mittauspiirros). Mainittujen tiilien alla oli ohut erittäin hienorakeinen hiekkakerros ja välittömästi sen jälkeen suurehkoista harmaakivistä tehty ladelma (n.21.75). Näitä kiviä ulottui melko säännöllisenä kasautumana suunnilleen muurihautojen länsireunaan asti. Latomus oli korkein itäseinä puolella madaltuen siitä asteettain länteen päin, syvyysuunnassa se loppui keskimäärin tasolla 21.30. Koskematon savimaa alkoi suunnilleen
- 229,230

231-234

tasolta 21.00. Kirkon perusmuurin rakenteesta alttarin kohdalla saatettiin todeta, että tasolla 21.70-21.76 oli erittäin vahva laastisaumauksen raja, jonka alapuolella kivilatomus on tehty ilman laastimuurausta ja vastaavasti laastirajan yläpuolella muuraten. Tästä kohdasta päätellen kirkon perusmuuri on n.25 cm syvemmällä kuin itse kirkon itäseinän linja (vrt. myös siv.9). Mainitun laastitason alapuolelta löytyi myös muutamia irrallisia luita. Lisäksi mainittakoon, että alttarin keskiviivasta n. 60 cm pohjoiseen, itäseinästä n.25 cm:n päässä, löytyi tasolta 21.14 pieni pala hiiltä ja palanutta puuta. Alttarirakennelmaa purettaessa löytyi muutamia harmaakivilohkareita, joiden sileissä pinnoissa oli maalattua tiili-imitointia. Kysymyksessä lienee jonkin aikaisemman alttaripöydän fragmentteja (vrt.liite n:o 6).

235

236-253

H a u d a t . Kirkon lattian alla, välittömästi lattialankkujen (22.47) ja niiden tukivasojen poistamisen jälkeen oli kultaaltaan useassa limittäisessä kerroksessa runsaslukuisesti multahautoja, aina kovaan moreenikerrokseen (n.21.90-20.80) asti. Selvästi runsaimmin multahautoja oli holvialojen KIII ja KIV kohdalla . Valtaosaltaan arkut olivat niin lahonneita, ettei niitä voitu enää säilyttää hahmossaan, vaan kaikki irtonnaiset luut ja arkun palat siirrettiin kirkon ulkopuolelle sitä varten kaivettuun yhteishautaan. Ainoastaan seitsemän arkkua oli säilynyt sen verran ehjänä, että ne voitiin haudata uudelleen kirkon lattian alle niille paikoille, mistä ne löydettiin. Kuoritraveessa, alttarin molemmin puolin on yhteensä neljä harmaakivestä ja tiilestä tehtyä muurihautaa. Seuraavassa ko. haudat on numeroitu 1:stä 4:ään siten, että kirkon koillisnurkassa oleva hauta on n:o 1, sen vieressä eteläpuolella hauta n:o 2, välittömästi alttarin eteläpuolella hauta n:o 3 sekä sen vieressä, kirkon kaakkoisnurkassa hauta n:o 4 (vrt.

- liite n:o 5). Edellä mainitut, ehjänä säilyneet arkut sijoitettiin löytöpaikkojensa mukaisesti seuraavasti: 1 isokokoinen arkku hautaan n:o 1, 1 pieni arkku hautaan n:o 2, 3 pientä ja 1 isokokoinen arkku hautaan n:o 3 sekä 1 isokokoinen arkku multahautaan S4:n itäpuolelle. Tyypiltään nämä arkut olivat lähinnä kahdenlaisia (vrt.erillinen mittauspiirros): kansiosaltaan kolmitaitteisia tai runsaasti profiloituja.
- 251,252
- 236,237 Hauta 1 on sisämitoiltaan 260x210 cm:n suuruinen, maapohjainen (21.00) sekä keskimäärin 110 cm korkea. Haudan etäisyys kirkon itäseinästä on n. 70 cm. Haudan seinämät on tehty laastitien harmaakivestä, jonka keskimääräinen suuruus on n.25x40 cm, ainoastaan reunojen ylin tasauskerros on tiiltä (23x13x6, 23x13,5x6,5, 23x11,5x6, 23x13x7, 24x13,5x7, 23x12x6,5 cm). Haudan pohjalla, 15-20 cm maasta irti, on kaksi NS-suuntaista poikkiparrua (arkun kannattimia), joiden päät ovat kolmen tiilivarvin kannatuksessa. Parrujen poikkileikkaus on 13x15,5 cm sekä 13x14 cm. Tässä haudassa oli 1 ehjä arkku sekä 7 pääkalloa ja niihin kuuluneet, hajallaan olleet luut.
- 238-243 Hauta 2, sisämitoiltaan n.240x135 cm:n suuruinen, on aivan alinta kerrosta lukuunottamatta kokonaan tehty tiilestä, sen etäisyys kirkon itäseinästä on n.85 cm ja keskimääräinen syvyys n.135 cm . Jokseenkin epäsäännöllinen tiililimitys on paikoitellen tehty kuitenkin selvänä renessanssilimityksenä. Tiilimittoja: 25,5x14x6,5, 27,5x13x6, 24,5x13x6,5, 27,5x14x7, 27x13,5x6, 23x13,5x6,5, 29,5x13,5x7, 28x13x6, 27x13,5x6, 23x12x7, 24x12,5x8 cm. Seinien alaosissa, varsinkin itäseinässä, säilyneistä jäljistä saattoi todeta haudan seinien olleen slammatut, Pohjoisseinää lukuunottamatta, joka on pahasti sisäänpäin pullistunut, on haudan kunto hyvä. Haudan ympärillä, sen itä- ja eteläsivuilla oli jäljellä muutamia hirsistä sitä ympäröinneestä hirsikehikosta. SE-nurkassa, melkein kirkon
- 238

243

itäseinässä kiinni oli kolme päällekkäistä hirttä, joiden päät olivat salvotut. Hirsien poikkileikkaus oli n. 9x17 cm. Eteläsivulla hirsisalvos ulottui n. 130 cm haudan yläreunasta eli tasolle 20.75. Sen jäännökset alkoivat itäseinästä n. 100 cm:n etäisyydeltä ja päällimmäistä hirttä lukuunottamatta hirsikerrokset olivat jokseenkin täydellisesti lahonneet (vrt. erillinen mittauspiirros, taso III). Tämäkin hauta on maapohjainen (20.65). Haudan poikki on niinkään kaksi NS-suuntaista kannatinosa, jotka on kuitenkin tässä haudassa tehty kokonaan tiilestä (27x13x8, 30x13x7,5, 30x14x7, 28x12,5x7, 30x13x6, 31x12x6,5, 27x13,5x6, 28x13x7,5, 26x13x6,5, 28x13,5x5, 27x13x6,5 cm). Nämä ovat kahden tiilikerran korkuiset sekä leveydeltään kaksi kerta tiilen leveys. Näiden yläpinta on keskimäärin tasolla 20.84. Haudassa oli 1 täysin ehjä arkku sekä lukuisia lasten arkkujen jäännöksiä, pääkalloja 20 kpl.

244-249

Hauta 3 on, sisämitoiltaan n.250x175 cm, keskimäärin 150 cm:n syvyinen, kalliopohjainen (20.45) tiilestä ja harmaakivestä tehty muurihauta. Toisin kuin muut kuorin muurihaudat on tämä hauta murattu suoraan kirkon itäseinään niin että haudan itäseinänä on kirkon päätyseinän peruskiveys. Muut seinämät ovat yläosaltaan tiililtä (26x13x6, 23,5x11,5x6, 23,5x11,5x5, 24x12x6, 26x12,5x5, 28x14x7,5, 23x11x5, 28,5x13x6,5 cm), alaosaltaan harmaakiveä.

247

Haudan eteläseinä on yhteinen sen vieressä olevan haudan (4) pohjoisseinän kanssa. Haudan länsi- ja eteläseinämien päällä on keskenään salvotut hirret (ylätaso 22.00-22.13), joiden poikkileikkaus on n. 18x20 cm. Eteläinen hirsi ei kuitenkaan ollut tarkalleen haudan vastaavan reunan

246

päällä vaan leveytensä verran siitä haudan sisäpuolella

247-248

pilarinomaisten tiililatomusten päällä. Haudan länsireuna

MUSEOVIRASTO 25-
RAKENUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

- 247-248 on tuettu myös pystyynasetettujen lankkujen avulla, jotka puolestaan on eristetty ympärillä olevista maakerroksista tuohilevyillä. Haudan länsireunan etupuolella oli yksi
- 249 laakea, miltei haudan levyinen harmaakivilaaka (22.15) Haudassa oli 5 jokseenkin ehjää arkkua sekä lisäksi 12 vainajan luusto.
- 249,250 Hauta 4. Kirkon SE- nurkassa on n. 50 cm kirkon itäseinästä ja n. 30 cm eteläseinästä, haudan sisäreunoista mitaten. Sen sisämitat ovat 240x235 cm ja kalliopohjan taso 20.30. Haudan seinämät on tehty suurista harmaakivilohkareista, ainostaan seinien yläosissa on tasoituskerrokset tehty tiilestä (vrt.tiilimittoja ed. hauta 3:sta, itäseinän tiilimittoja: 27x18x7, 28x19x7,5, 29x18,5x6,5, 28x - x7 cm). Haudan länsireunan tasaajana on toisesta päästä lovettu hirsi (302x28x24 cm), tasolla 21.90. Haudassa ei ollut yhtään ehjänä säilynyttä arkkua, pääkalloja luustoineen oli 20 kpl.
- 254-269 SAKARISTO
- 266 Sakariston SE-nurkassa säilyneestä vanhan laattatiililattian fragmentista (22.13) mainittiin jo edellä (4.7). Lattian alla säilyneistä rakenteista ei ilmennyt mitään sellaista mikä olisi voinut viitata mahdolliseen alttarin sijaintiin. Sen sijaan SW-nurkassa paljastui suuren, suunilleen sakariston keskellä sijaitsevan 1700-luvun viinikellarin lisäksi toinen huomattavasti pienempi ja aivan ilmeisesti keskiaikainen säilytyskellari. Tähän komeroon, joka on kokonaan sakariston eteläisen perusmuurin sisässä, johtaa NS-suunnassa kaksi askelmaa (tasot 21.75, 21.39). Porrasaskelmien leveys on n. 70 cm. Komeron pohja-alan suuruus on n. 80x180 cm ja sen korkeus 115 cm. Pohjataso
- 267

on 21.15. Komeron seinät ovat kaikki harmaakivestä, pinnaltaan slammatut. Kattona on suuri yhtenäinen harmaakivilaaka. Itäinen ja läntinen päätyseinä näyttävät jatkuvan ohi komeron etelä- ja pohjoisseinien. Näin matalassa tilassa ko. seikka ei ole kuitenkaan aivan varmasti määriteltävissä. Eri seinissä voitiin todeta seuraavanlaisia rakenteellisiä eroja: sisäänkäyntiaukosta itään oleva pohjoisseinä on tehty pinneköistä harmaakivistä, saumat selvästi näkyen, itäseinän yläosa on yhdestä suuresta harmaakivestä, alempana pieniä kiviä, jotka ovat laastitut tasaisiksi, eteläseinä on tehty miltei suorakaiteen muotoisista harmaakivistä, jotka ovat kuitenkin suureksi osaksi paksuhkon laastikerroksen peitossa, länsiseinä on niinkään laastittu tasaiseksi. Sisäänkäyntiaukko ei ole komeron keskellä, vaan sen pohjoisseinän länsipuoliskossa. Tämän aukon pohjatasanteena on suuri harmaakivi, joka samalla tasolla kuin itse komeron pohjakin. Aukon sivuseinät ovat slammatut. Molemmiin puolin aukon yläosassa on reunojen tasauksena käytetty WE-suuntaisia tiiliä (29,5x14,5x9, 29,5x14,5x8, -x14x8, 29x14,5x8, 29x14,5x8, 29x14,5x7,5, 29x13,5x7,5, 29x-x8, 29x-x8,5 cm). Tiilien yläpinta on keskimäärin tasolla 22.03. Näiden tiilien, samoin kuin ensimmäisen askelman pinnassa oli kuitenkin paikotellen melko paksu (3-5 cm) kohollaan oleva rappausjälki, jonka NS-suuntaisista suorista leikkausviivoista saattoi päätellä aukon sulkijakannen, puu- tms. luukun, leveyden olleen n.95 cm. Ylimmässä askelkivessä tällainen (WE-suuntainen) selvä kohouma oli n. 80 cm:n päässä sakariston eteläseinästä.

Jokseenkin sakariston keskikohdalla sijaitseva suuri viinikellari on tavallaan kaksijakoinen siten, että itse WE-suun-

268

taiseen, tiilisen tynnyriholvin kattamaan kellariosaan johtaa poikittainen (NS-suuntainen) porraskäynti ja sen jatkona pienehkö eteisosa. Kellarin sisätilan pohja-alan suuruus on n. 210x160 cm, korkeus keskiakselin kohdalla n.170 cm ja holvikantojen kohdalla n.130 cm. Pohjataso on keskimäärin 20.44, mutta kellarin NW-nurkassa kohoaa lattialta n.30 cm:n verran ylöspäin peruskallion kieleke. Paksusti slammatut seinät on tehty suurista harmaakivistä, melko tasaisesti muuraten. Eteisosassa seinäpintojen muuraus on selvästi epätasaisempaa. Laakea tynnyriholvi, jonka yläpinta kohoaa tasolle 22.22 on tehty keskimäärin 25,5-26x-x6,5-7 cm:n suuruisista tiilistä WE-suuntaisesti limitettynä. Viinikellariin johtavat kymmenen porraskelmaa ovat tiilestä, joiden suuruus vaihtelee (-x12-18x6-8 cm). Suuaukon sivuseinien tasauskerroksena on niinkään varsin erikokoisia tiiliä (27,5x19x7, 28x18,5x6,5, 25x12x-, 25x12x7, 25x11x7,5, 23x22x9, 28x19,5x7, 27x18,5x8, 28x20x8, 27x12,5x8 cm), paitsi aukon pohjoispäässä, jossa sen katteena on yksi suuri yhtenäinen harmaakivilaaka. Eteisosan pohjataso on n.20.25. Kellarin eteistilasta johtaa sakariston koillisnurkkaan tiilistä tehty ilmanvaihtokouru (22.01).

269

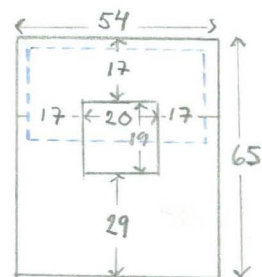
260-264

Sakariston länsi- ja pohjoisseinillä olevien seinäkomeroiden lisäksi paljastui itäseinältä, ikkunan eteläpuolelta kolmasikin komero. Tämä oli umpeenmuurattu, yksinkertaisella, lappeelleen asetetuilla, keskimäärin 30-31x14,5-15x8-9 cm:n suuruisilla tiilillä. Komeron äärimitat seinälinjassa ovat 59x63 cm, syvyys n.52 cm. Alareunan taso on 23.23. Sisältä slammaamattoman komeron kaikki seinämät on tehty harmaakivestä lukuunottamatta eteläpielen yläosaa, jossa harmaakivien liitteeseen muodostunut kolo on täytetty kahdella tiilen palalla.

262

- 263,264 Komeron vasemmassa ylänurkassa, jossa harmaakivien saumaan on kiilattu pienempiä kiven paloja oli aivan pieni fragmentti puuta. Tämä osoittanee, slammauksen puuttumisen ohella, että komeroon on alunpitäen kuulunut puuvuoraus. Länsiseinän komeron äärimitat ovat 64x49 cm sekä syvyys n. 80 cm. Komeron seinämät muodostuvat samansuuruisista suorista harmaakivisivuista. Komeron etuosaan on paksu-
- 255 koon puuraamiin pystylautainen ovilevy (50x40 cm), jonka saranat vaikuttavat huomattavan vanhoilta. Komeron alareuna
- 256-259 on tasolla 23.19. Pohjoisseinän pystykomeron äärimitat ovat n. 70x112 cm, mutta sen alkuperäisasuun kuulunee edelleen jäljellä oleva puuvuoraus, joka pienentää sen sisämitat 53x107 cm. Komeron syvyys on 65 cm mitattuna puisesta taustaseinästä, ja sen alareunan taso on 23.44.
- 258 Itse ovilevy ja sen karmi ovat nuorempaa tekoa (1700-luvulta?). Seinäkomeron puuvuorauksen pystypielissä,
- 256,257 tasolla 23.86-23.88 olevat vaakasuorat urat osoittavat komerossa olleen tällä tasolla hyllyn. Myöhemmin hylly on siirretty n. 15 cm alemmaksi (23.72) poikittaisten kannatinrimojen varaan. Komeron pui-
- 259 sessa pohjalevyssä (53x65 cm), hiukan sen keskipisteestä pohjoiseen on 19x20 cm:n suuruinen neliön muotoinen aukko, jonka alapuolella on sitä suurempi (45x48 cm) ja n.35 cm:n syvyinen kolo. (Tällä kohtaa komeron kokonaiskorkeus on siten n. 140 cm.) Kolon seinämät ja pohja ovat harmaakiveä, pinnassa ei ollut mitään slammausjälkiä. Puhdistettaessa kolon sisäosaa sieltä poistettiin n.3-4 cm:n kerros erittäin hienorakeista, miltei pöly-

- 258 mäistä vaalean ruskeaa hiekkaa. Hiekasta löytyi 7 rahaa, joista yksi brakteaatti sekä kolme ikkunalasin pientä fragmenttia. Seinäkomeron harmaakivistä ulkoreunaa kiertää maalattu ornamenttikoristeaihe, joka ylhäällä nousee liljaksi.
- 270-281 ASEHUONE
- 276 Asehuoneen lattianalaisesta kaivauksesta ei löytynyt ainuttakaan kiinteää rakennusfragmenttia, mikä olisi osoittanut aikaisemman lattian materiaalia tai mahdollista alttarinpohjaa. Myöskään hautajäännöksiä ei täältä tavattu. Sitä vastoin saatettiin varmuudella määritellä alkuperäisen lattiataason korkeus oviaukkojen ja seinien kiveyksissä olleiden jälkien perusteella. Ulko-oven kynnystason alapuolella oli seinämuurissa tasolla 22.05 erittäin selvä kalkkisauman jälki, vastaavasti 270,273 ullakolle johtavan oviaukon alkuperäinen, suuresta harmaakivi- paadesta (15x32-40x110 cm) tehty kynnystaso löytyi tasolta 22.08. Viimeksi mainitussa oli alimman porrasaskelman päällä 270,272 harmaakivellä ja tiilellä (26x14x6, 27x13x6, 24x13x6,5, -x14x 6,5, -x12x7 cm) tehty askelman korkuinen täytemuuraus. Asehuoneen peruskiveyksen rakenteesta voitiin todeta, että ulko-oven luona (sisäpuolella) harmaakivimuuraus jatkuu kylmämuurina 277 alaspäin jo tasolta 21.70-21.80, aina peruskallioon asti, joka täällä kohtaa on tasolla n.20.48. Kivet on ladottu jokseenkin säännöllisesti ja latomustapa muistuttaa hiukan runkokuoneen 279 pohjoisseinän limitystä. SW- ja SE-nurkissa peruskiveys on ladottu siten, että niissä muodostuu nurkkiin selvä pyöristys. 280 NW-nurkassa voitiin niinikään todeta asehuoneen länsiseinän peruskivien menevän kohti runkokuoneen eteläseinää siten, ettei ko. seinät ole toistensa kanssa muurausliitteessä. Asehuoneen seinät on rakennettu pääasiassa harmaakivestä aina tiilisen tynnyriholvin kantaan asti. Oviaukkojen pielet, samoin kuin

eteläseinän yläosassa, miltei holvin laessa oleva nelikulmainen valoaukko (42x42 cm) on tehty tietenkin tiilestä. Itäseinällä, ullakolle johtavan oviaukon pohjoispuolella on yhä edelleen paikallaan n. 70 cm leveä ja 14 cm paksu, luultavasti jostain graniittikivilajista tehty veistoksen tms. kannatintaso (yläpinta tasolla 23.39). Asehuoneen ns. ulkoisesta saarnatuolista ks. siv.33.

282-296

IKKUNAT

Ikkunoiden alkuperäismuodot tutkittiin runkokuoneen kuori-ikkunan ja sakariston itäseinän osalta.

282-292

Kuori-ikkunan alkuperäinen asu osottautui sen nykyiseen muotoon verrattuna sikäli rikkaammaksi, että ulkopuolella on alkuaan ollut kolmen suorakulmaisen pykälän sijasta neljä. Sisäpuolella ikkunakaaren muoto on seinälinjassa alkuperäinen, mutta sen sisäpielet ovat olleet hiukan loivemmat kuin nykyisellään. Tämä loivennus on tehty tiilen pintaa hiukan rikkomalla; aivan seinälinjassa tiilet ovat n.15 cm:n pituudelta ehjiä, mutta karmin päin hakkauspinta syvenee n.5-7 cm:ksi.

288-290

Pielien alkuperäinen suunta ilmeni sen jälkeen kun ikkunapenkin viimeksi tehty suojuskerros poistettiin. Sen alla oli molemmin puolin säilynyt tiilet alkuperäisasussaan n.20 cm:n korkeudelta. Tiilien keskimääräinen koko on 30-31x14x8 cm. Ikkunapenkin alkuperäistä viistousta ei voitu enää todeta, vaan alin paljastunut taso (n.24.30) oli pikemminkin karmin päin viisto laastipintainen harmaakiveys, jonka päällä on selvästi ollut jokin pintamuurauskerros. Ikkunan yläosassa on aikojen kuluessa tapahtunut siinä määrin muutoksia, ettei täydellistä varmuutta sen alkuperäismuodosta voitu todeta. Kun viimeksi ollut erittäin loiva segmenttikaari purettiin ikkunan yläkaaresta paljastui puolentiilen korkuinen pyörökaari,

I

283,284

285,286

joka nojasi alaosaltaan rikottujen sivupielien olkapäihin. Paitsi viimeksi mainittu, osoitti kaaren sekundäärisyiden myös se seikka, että koko pykälöinti oli tehty erillisistä puolentiilen mittaisista tiilenpätkistä, ilman minkäänlaista liitettä itse ikkunakomeron yläkaareen. Jää arvailun varaan onko ikkunan valoaukkokin ollut alunpitäen pyörökaarinen vai lunettipinnan rajaama suorakaide. Ikkunan leveys ja korkeus-suhteet viittaisivat kernaimmin jälkimmäiseen mahdollisuuteen; tällöin ikkunassa on varmaan ollut myös pari vertikaalia tiilistä pystykarmia, joiden mahdollisista lähtökohdista ei kuitenkaan löytynyt jälkeäkään. Itse ikkuna-aukon alkuperäinen leveys on ollut n. 210 cm ja korkeus, mitattuna yläkaaren keskiakselista, n.410-412 cm. Viimeksi mainittu mitta on tietenkin pienempi mikäli ylhäällä on ollut lunettipinta.

294-296

Sakariston itäseinän ikkunan alkuperäisasun suhteen voidaan todeta jokseenkin sama mitä edellä on sanottu kirkon kuori-ikkunasta. Tämän ikkunan ulkopuolella on ollut nykyisen kahden suorakulmaisen pykälän sijasta kolme. Sisäpuolella alkuperäisasu on säilynyt kokonaisuudessaan. Nykyistä puukehikkoa paikalleen asetettaessa on, sen hiukan pienemmän koon takia jouduttu reunaosia täyttämään pienillä tiilenpaloilla. Ikkunan suorakaiteen muotoisen valoaukon suuruus on ollut n.62x130 cm. Tämä merkitsee myös sitä, että sisäpuolen viistot pielet kaartuvat noin puolen tiilen levyisiksi, vertikaaleiksi ikkunankehyksiksi.

296

ULLAKOT JA NIIDEN PORTAIKOT

4

Ullakon sisäänkäynti kirkkosalin koillisnurkassa on tavallisuudesta poiketen huomattavasti lattiatason yläpuolella (24.15). Pyörökaarinen oviaukko (leveys 83 cm, korkeus keskeltä 168 cm)

on tehty puolentiilen verran itse pohjoisseinän linjasta ulostyöntyvään tiiliseinämään. Välittömästi oviaukon tasanteen jälkeen nousevat -itään päin alkaen- muurinsisäiset kierreportaat. Mainitun tasanteen kattaa loivasti itään nouseva laakea tynnyriholvaus (tiilimittoja: 25x14x8, 24x15x7, 24x15x8, 30,5x-x7,5, 28,5x-x7, 30x-x8, 29,5x-x7,5, 28,5x-x7, 30x-x8 cm). Tasanteen länsiseinä on pääosaltaan tehty tiilestä (keskimäärin 29-30x-x8-9 cm), ainoastaan sen alaosassa on muutama erikokoinen harmaakivilohkare. Seinämä vaikuttaa sekundäärисeltä suhteessaan viereisiin seiniin ja tynnyriholviin. Portaikon seinämien ja itse tiiliportaiden tiilikoko on keskimäärin 29-30x14x8-9 cm.

Ullakon molemmissa päädyissä on tiilestä muuratut aukot. Länsipäässä tämän segmenttikaarisen aukon (sisämitat 103x165 cm) alareuna on tasolla 34.30 ja tiilikoko vaihtelee esim. 29,5x14,5x9,5, 29,5x14,5x7,5, 31,5x14,5x8,5, 31,5x15x7,5, 30x14x8, 31,5x15x9 cm. Ulkopuolella aukkoa kiertää puolentiilen pykälä, johon ovilevy on upotettuna. Itäpäädyssä vastaa van ullakonaukon (sisämitat 70x175 cm) alareuna on tasolla 31.95. Keskimääräinen tiilenkoko on tässä aukossa 30-31x14x15x8-8,5 cm. Aukon ulkopuolella kiertää niinikään puolentiilen pykälä.

Kirkon sivuseinien yläosan tasauksena on 5-6 tiilivarvin korkeinen tiilimuuraus, jossa keskimääräinen tiilenkoko on 28-29x14x7 cm. Holvikupujen tiilimittoja itä-länsisuunnassa: 28,5x-x8,5, 28x-x7 (EI), 29x-x7, 26,5x-x7,5 (EII), 28x-x7, 27x-x7 (EIII), 28x-x8, 27,5x-x7 (EIV), 28x-x6,5, 29x-x8 (EV), 27x-x8, 28x-x7 (KI), 28x-x7, 27x-x8 (KII), 29x-x7,5, 27,5x-x7 (KIII), 28x-x7,5, 29x-x7 (KIV), 28x-x7, 28x-x6,5 (KV), 28x-x7,5, 29x-x7,5 (PI), 27,5x-x8, 29x-x7 (PII), 28x-x8, 28x-x7 (PIII), 27x-x6,5, 29x-x7,5 (PIV), 27x-x7, 28x-x7 cm (PV).

298-302

Sakariston ullakolle johtaa kulku kirkon pohjoisseinän tasakerran päältä. Tämän seinän (ts. sakariston eteläseinän) detaljitarkka rakenne ilmenee erillisestä mittauspiirroksesta. Pääasiassa harmaakivestä tehdyn seinän keskipaikkeilla on pariksi selvästi erottuvaa tiiliryhmittä. Ylemmän ryhmittelmän tiilimittoja: 29x-x6,5, 28x-x7, 28,5x-x7, 29x-x6, -x14x7, 32x-x9, 30x-x9,5, 30,5x-x9, 29x-x7, -x14x6, -x14x8, alemman ryhmän: 30x14,5x-, 29x14x-, 30x-x9, -x14,5x9, -x13,5x9, -x14x9 cm. Sakariston tasakerran tiilimittoja: 28,5x14x7,5, 29x14x7, 29x14x6, 30x15x6, 30x14x6,5 cm. Sakariston holvikuvaun tiilimittoja : 30x-x7,5, 30x-x6, 27x-x8, 26x-x7, 27,5x-x7, 30x-x7,5, 26,5x-x7 cm.

270-275

Asehuoneen ullakolle johtaa sisäänkäynti asehuoneen itäseinällä olevan suorakaiteen muotoisen (88x200 cm) oviaukon kautta, josta porrasaskelmat nousevat ensin itämuurin, sitten etelämuurin sisällä. Tiilimittoja ovipielestä: 27x12,5x9, 26x12x9, 27x12,5x8,5, 28x18x8, 28,5x14,5x6,5 cm. Porrasaskelmat päättyvät pitkähkөөn tasanteeseen tasolla 25.04, joka toiminnallisesti on ulkoisen saarnatuolin lattiataso. Asehuoneen ullakolle johtaa aukko jo hieman aikaisemmin ylimpien porrasaskelmien kohdalta. Ulkoisen saarnatuolin muodostavan sisätilan leveys on n.70 cm ja korkeus n.200 cm. Käytävän perällä, länsipäässä on 40x48 cm:n suuruinen (syvyys 48 cm) nišši, sen alareuna on tasolla 26.30. Asehuoneeseen päin aukeaa, jo edellä mainittu neliönmuotoinen (42x42 cm) aukko, sen alareuna on tasolla 25.90. Ulospäin suuntautuvan suorakaiteen muotoisen (72x120 cm) aukon alareuna on tasolla 26.10. Ulkopuolella

332-334

aukon molemmilla sivuilla, sen yläosassa (taso 26.78) on vaakatasossa L-muotoiset vanhat rautatapit, joihin on todennäköisesti saranoitu aukon sulkijaluukku, ts. luukun akseli on ollut vaakatasossa ja itse luukku on avautunut ylöspäin. Aukon

yläpuolella on vielä varsin erikoinen, luukun suuntainen, 250 cm:n pituinen ja seinästä noin parikymmentä senttiä ulkoneva laakakivi, joka on aukon suhteen sijoitukseltaan toispuoleinen. Ulkoisen saarnatuolin aukon alareunassa olevien tiilien mittoja: 26x-x6,5, 26x-x7, 28x-x6,5, 25,5x-x6,5, aukon itäpieleessä: 27x-x6,5, 26x-x7, 25,5x-x6 cm. Asehuoneen tynnyriholvin keskimääräinen tiilikoko ullakolta mitaten on 27-28x-x7-8 cm. Asehuoneen tiilellä muuratun tasakerran keskimääräinen tiilikoko on 28-29x13-14x6-7 cm.

PÄÄTYKOLMIOT

- 303-312 Päätykolmioiden detaljoitu jäsentely ilmenee erillisistä mitauspiirroksista. Länsipäädyssä keskimääräinen tiilenkoko on 29-30x14x7-8 cm. Alimmassa koristekomerossa, suorassa vaakanauhassa on merkintä 1880. Itäpäädyn vastaava tiilikoko on keskimäärin 28-30x13-14x8-8,5 cm. Keskiakselissa alimman koristeaiheen muodostava segmenttikaarinen komero on muita syvempi (24-29 cm) ja sen pohjana harmaakivilohkareet. Komeron pielet ovat viistot, ulkoreunassa sen leveys on 104 cm ja korkeus keskeltä mitaten 130 cm. Komeron taustaseinässä ja sen keskimmäisessä pohjakivessä on jälkiä, jotka osoittavat siinä olleen jonkinlaisen veistoskoristeen. Pohjakivessä olevien fragmenttien perusteella veistos on ollut, ainakin alaosaltaan tiiltä ja alaosan leveys on ollut 37 cm. Pystysuunnassa saattoi laastitussa taustaseinässä hahmottaa epämääräisesti ihmisfiguurin ääriiviivat, korkeus lienee ollut n.110-115 cm. Niinikään taustasta työntyi esiin kaksi eri tasoilla olevaa ruostunutta rautatappia, joihin ko. veistos aivan ilmeisesti on ollut kiinnitettynä.
- 313-328
- 322-327
- 327
- 329-331 Asehuoneen päädyssä käytetyn tiilen koko on keskimäärin 27-28x-x7 cm, koristeympyrän kehätiilet -x16-18x7 cm. Mainitun ympy-

rän taustaseinään kiinnitetty peltilevy, jossa oli vuosiluku 1904 poistettiin.

HAJAMERKINTÖJÄ KIRKON SISÄPUOLELTA

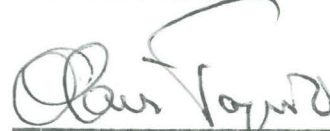
211-213

Kuorista, kirkon itäseinältä paljastui seinärappausten poistamisen jälkeen suorakaiteen muotoinen nišsi, jonka alareuna on tasolla 22.96. Sen ulkoreunojen mitat on n.32x58 cm sekä syvyys n.32 cm. Komeron sivu- ja taustaseinä on tehty tiilestä (28,5x-x7,5, 29x-x9, 30,5x-x9,5, 29,5x14,5x8 cm), pohja- ja katelaattana on sitä vastoin harmaakivi. Komero on kauttaaltaan slammattu. Sisäpuolella, sen pohjoissivussa on pieni lisäsyvennys (18x31 cm, syvyys 17 cm), jonka tausta on niinikään tiilestä. Nišsin umpeenmuurauksessa käytettyjen tiilien mittoja: 31,5x15,5x9,5, -x16x9, 32x14,5x8, 30x14x7,5, 31x15,5x9,5 cm. Sakariston oven länsipuolelta, kirkon pohjoisseinässä voitiin varsin selvästi erottaa pystysuora sauma sillä kohtaa, jossa sakariston länsiseinän ulkosivu tunkeutuu kirkon pohjoisseinämän lävitse (ts. n.330 cm sakariston länsipielen uloimmasta pykälästä mitaten). Peruskiveyksessä rajakohta ei kuitenkaan ollut lainkaan yhtä selvä.

202

Sakariston oven edessä, n.35 cm edellä mainitusta ovipykälästä ja n.30 cm ko. kohdalla olevasta perusmuurista oli pieni fragmentti pystyparrusta (∅ 15 cm), joka ilmeisesti on kuulunut pohjoislehterin tukirakenteisiin. Pohjoislehterin rakenteisiin ovat liittyneet myös ne pohjoisseinältä rappauksen alta paljastuneet muutamat parrunkolojen umpeenmuuraukset (keskimäärin tasolla 25.20).

Helsingissä 20.11.1967

Olavi Tapio

Laitilan kirkon tutkimus- ja kaivauskertomukseen liittyvä
valokuvaluettelo

Valok. tammi- syysk. 1967, M-T Hellsten ja O Tapio

- 85011: 1. Yleisnäkyvä kuoriin ennen korjaustöiden alkamista
: 2. Detaljikuva alttarikehästä ennen korjaustöiden alkamista
: 3. Detaljikuva kuoria koillisnurkasta ennen korjaustöitä
: 4. Sama kuin ed.
: 5. Detaljikuva kuoripenkeistä ennen korjaustöitä
: 6. Detaljikuva penkeistä ennen korjaustöitä
: 7. Näkyvä lounaaseen ennen korjaustöitä
: 8. Urkulehterin ja urkujen fasadit ennen korjaustöitä
: 9. Detaljikuva urkulehteristä ja urkufasadista ennen korjaustöitä
:10. Länsiportaali ulkopuolelta rappauksen poistamisen jälkeen
:11. Detaljikuva länsiportaalin pohjoispuolelta ulkopuolelta
:12. Detaljikuva edellisestä perusmuurin vahvistustyön aikana
:13. Detaljikuva länsiportaalin eteläpuolelta ulkopuolelta
:14. Länsiportaalin yläkaari sisäpuolelta
:15. Detaljikuva länsiportaalin eteläpuolelta sisäpuolelta
:16. Sama kuin ed. uudelleenmuurauksen poistamisen jälkeen
:17. Sama kuin ed., ylempää
:18. Detaljikuva länsiportaalin eteläpuolelta parrunkolosta
:19. Länsiportaalin pohjoispuolelta sisäpuolelta uudelleenmuurauksen poistamisen jälkeen
:20. Sama kuin ed. uudelleenmuuraukselta poistettaessa
:21. Länsiportaalin pohjoispuolelta parrunkolo
:22. Sama kuin ed.
:23. Länsiseinällä oleva tiilimuuraus parrunkolon kohdalla
:24. Sama kuin ed.
:25. Detaljikuva ed.

MUSEOVIRASTO

RAKENNUSHISTORIAALINEN
ARKISTO

- 35011:26. Eteläportaalin länsipieli asehuoneen puolelta
- :27. Eteläportaalin kynnyskiveystä asehuoneen puolelta
- :28. Sama kuin ed.
- :29. Eteläportaalin itäpieli asehuoneen puolelta
- :30. Sama kuin ed.
- :31. Eteläportaali kirkkosalin puolelta
- :32. Eteläportaalin kynnyskiveystä kirkkosalin puolella
- :33. Sama kuin ed. ja lisäksi portaalin itäpieltä
- :34. Eteläportaalin pohjaa (itäpuoli) avaustyön yhteydessä
- :35. Eteläportaalin itäpieli kirkkosalin puolelta
- :36. Eteläportaalin itäpieltä (vrt. ed.)
- :37. Samakuin ed.
- :38. Sama kuin ed., ylempää
- :39. Eteläportaalin kynnyskiveystä ja länsipieli
- :40. Eteläportaalin länsipieli
- :41. Eteläportaalin länsipielen alaosaa
- :42. Sama kuin ed.
- :43. Sama ylempää
- :44. Papinovi ulkoa ennen korjaustöitä
- :45. Papinoven kynnyskiveystä ulkopuolelta ennen korjaustöitä
- :46. Papinovi ulkoa rappauksen poistamisen jälkeen
- :47. Detaljikuva papinoven yläkaaresta
- :48. Papinoven länsipieli ulkopuolelta
- :49. Papinoven itäpieli ulkopuolelta
- :50. Papinovi kirkkosalin puolelta rappauksen poistamisen jälkeen
- :51. Detaljikuva papinoven yläkaaresta sisäpuolelta
- :52. Papinoven itäpieli kirkkosalin puolelta
- :53. Papinoven länsipieli kirkkosalin puolelta
- :54. Papinoven itäpieltä ja parrunkolo
- :55. Detaljikuva papinoven itäpielen parrunkolosta
- :56. Papinoven länsipieli ja parrunkolo
- :57. Detaljikuva papinoven länsipielen parrunkolosta

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

- 85011:58. Sakariston oviaukko kirkkosalin puolelta rappauksen poistamisen jälkeen
- :59. Sama kuin ed.
- :60. Sakariston oven länsipieli ja peruskiveystä kirkkosalin puolelta
- :61. Sakariston oven länsipieli
- :62. Sakariston oviaukon kynnyskiveystä
- :63. Sakariston oviaukko sakariston puolelta rappauksen poistamisen jälkeen
- :64. Sakariston oven länsipieli sakariston puolelta
- :65. Sama kuin ed.
- :66. Asehuoneen ulko-ovi ulkopuolelta rappauksen poistamisen jälkeen
- :67. Detaljikuva asehuoneen ulko-oven itäpielen alaosa ulkopuolelta
- :68. Asehuoneen ulko-ovi sisäpuolelta. Läntinen yläkaari rappauksen poistamisen jälkeen
- :69. Asehuoneen ulko-oven itäpieli sisäpuolelta
- :70. Sama kuin ed.
- :71. Asehuoneen ulko-oven itäpieli ja alkuperäinen kynnystaso
- :72. Asehuoneen ulko-oven länsipieli sisäpuolelta
- :73. Asehuoneen ulko-oven länsipielen alaosa ja alkuperäinen kynnystaso
- :74. Pilarin S₁ länsisivu
- :75. Pilarin S₁ pohjois- ja länsisivut
- :76. Pilarin S₁ pohjoissivu
- :77. Pilarin S₁ pohjoissivu
- :78. Pilarin S₁ pohjoissivun perustaa
- :79. Pilarin S₁ itä- ja pohjoissivujen peruskiveykset
- :80. Pilarin S₁ itäsivu
- :81. Pilarin S₁ eteläsivu
- :82. Pilarin S₁ eteläsivu
- :83. Pilarin S₁ eteläsivun perustaa
- :84. Pilarin S₂ länsisivu ja siinä oleva alttarin pohja
- :85. Pilarin S₂ länsisivu. Siinä näkyvät alttarin mensan jättämät murtopintajäljet sekä niiden yläpuolella ollut puuveistoksen kannatinkiven katkelma

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

- 85011: 86. Detaljikuva ed.
- : 87. Pilarin S₂ länsisivussa olevan mensan katkelma
vrt. kuva^{n:o} 85
- : 88. Pilarin S₂ pohjois- ja länsisivut. Länsisivun altta-
rinpohja juuri auki kaivettuna
- : 89. Pilarin S₂ pohjoissivu
- : 90. Detaljikuva ed.
- : 91. Pilarin S₂ pohjoissivu
- : 92. Pilarin S₂ itä- ja pohjoissivut
- : 93. Pilarin S₂ etelä- ja pohjoissivut
- : 94. Pilarin S₂ SE-nurkka
- : 95. Pilarin S₂ etelä- ja itäsivut
- : 96. Pilarin S₂ eteläsivu ylempää
- : 97. Pilarin S₂ alttarinpohja lounaasta nähtynä
- : 98. Pilarin S₂ alttarinpohja luoteesta nähtynä lattian
betonivalu^{työn} jälkeen
- : 99. Yleiskuva luoteesta, pilarit S₁ ja S₂ taustalla
papi^{novi}
- :100. Pilarin S₃ pohjois- ja länsisivut
- :101. Pilarin S₃ länsisivu
- :102. Detaljikuva pilarin S₃ länsisivun edustan ylemmästä
tiililat^{omuksesta}
- :103. Pilarin S₃ pohjois- ja länsisivut (alempi tiililato-
mus)
- :104. Pilarin S₃ itä- ja pohjoissivut
- :105. Pilarin S₃ itäsivu
- :106. Pilarin S₃ itäsivu ja ympärillä olevaa harmaakivi-
lato^{musta}
- :107. Pilarin S₃ eteläsivu
- :108. Pilarin S₃ WS-nurkka
- :109. Pilarin S₄ länsisivu
- :110. Pilarin S₄ länsi- ja eteläsivut
- :111. Pilarin S₄ pohjois- ja länsisivut
- :112. Pilarin S₄ pohjoissivu
- :113. Pilarin S₄ itäsivu
- :114. Pilarin S₄ eteläsivu

- 85011:115. Pilarin N₁ länsi- ja eteläsivut
- :116. Pilarin N₁ länsisivu
- :117. Pilarin N₁ länsisivu
- :118. Pilarin N₁ länsisivun anturakiven detaljikuva
- :119. Pilarin N₁ peruskiveyksen NW-nurkka
- :120. Pilarin N₁ pohjoissivun perustaa luoteesta nähtynä
- :121. Pilarin N₁ pohjoissivu
- :122. Pilarin N₁ itäsivu
- :123. Pilarin N₁ eteläsivu
- :124. Pilarin N₁ länsisivun peruskiveys etelästä nähtynä
- :125. Sama kuin ed. ylempää nähtynä
- :126. Pilarin N₂ sivualttari lounaasta nähtynä
- :127. Pilarin N₂ alttaripöytä ja sen etualalla oleva kivilatomus lounaasta nähtynä
- :128. Altтарipöydän länsisivun detaljikuva
- :129. Altтарipöydän länsisivun alaosa ja sen edessä olevat harmaakivet
- :130. Altтарipöydän länsisivua ja osa pohjoissivun säilytyslokerosta
- :131. Altтарipöydän länsisivu
- :132. Altтарipöydän eteläsivu, sen alkaessa hahmottua saarnatuolin jalustaa purettaessa
- :133. Altтарipöydän eteläsivu
- :134. Sama kuin ed.
- :135. Detaljikuva altтарipöydän eteläsivusta
- :136. Sama kuin ed.
- :137. Sama kuin ed.
- :138. Altтарipöydän ja pilarin eteläsivujen liittymä
- :139. Pilarin N₂ eteläsivu
- :140. Altтарipöydän eteläsivun peruskiveys
- :141. Detaljikuva ed.
- :142. Altтарipöydän pohjoissivu
- :143. Pilarin N₂ ja altтарipöydän pohjoissivut
- :144. Altтарipöydän pohjoissivu (huom. säilytyslokero)

- 85011:145. Alttaripöydän pohjoissivun säilytyslokeron tausta
 seinä
- :146. Alttaripöydän pohjoissivun säilytyslokero avattu-
 na
- :147. Pilarin N₂ ja alttaripöydän pohjoispuolella ole-
 vaa kivilätomusta
- :148. Pilarin N₂ pohjoispuolella oleva tiililattiafrag-
 mentti (huom tiilien yläpuolella oleva lauta)
- :149. Sama kuin ed. katsottuna luoteesta
- :150. Sama kuin ed. katsottuna idästä
- :151. Pilarin N₂ pohjoispuolen anturakiven vieressä
 oleva tiililattiafragmentti (kuva otettu kuvassa
 n:o 150 näkyvän harmaakiven ja maakerrosten pois-
 tamisen jälkeen)
- :152. Sama kuin ed. idästä nähtynä (huom. ruodetiili)
- :153. Pilarin N₂ itä sivu
- :154. Sama kuin ed. (huom. lattiatiilifragmentti)
- :155. Sama kuin ed. kaakosta nähtynä
- :156. Pilari N₃ ja alttarin pohja lounaasta nähtynä
- :157. Pilari N₃ ja alttarin pohja lännestä nähtynä
- :158. Pilarin N₃ WS- kulma
- :159. Pilarin N₃ länsisivu. Siinä näkyvät alttarin
 mensan jättämät murtopintajäljet sekä niiden
 yläpuolella ollut puuveistoksen kannatinkiven
 katkelma
- :160. Detaljikuva mensan katkelmasta
- :161. Pilarin N₃ länsisivun pohjoiskulma
- :162. Pilarin N₃ NW-nurkka
- :163. Pilarin N₃ pohjoissivun länsikulma
- :164. Pilari N₃ luoteesta nähtynä
- :165. Detaljikuva pilarin N₃ pohjoissivusta
- :166. Pilari N₃ koillisesta nähtynä
- :167. Pilarin N₃ EN-nurkka
- :168. Detaljikuva pilarin N₃ koillisnurkasta
- :169. Pilarin N₃ eteläsivu
- :170. Pilarin N₃ eteläsivu (huom. tiililatomus)
- :171. Pilarin N₃ eteläsivun tiililatomusta (ylempi taso)
- :172. Pilarin N₃ eteläsivun tiililatomus (alempi taso)

- 85011:173. Pilarin N₃ eteläsivussa oleva syvennys
- :174. Pilari N₃ lounaasta nähtynä lattian betonivalu-
työn yhteydessä
- :175. Pilari N₄ lounaasta nähtynä
- :176. Pilarin N₄ länsisivun alttarin pohjan kiveystä
- :177. Pilarin N₄ länsisivussa oleva korjausmuuraus
- :178. Pilari N₄ koillisesta nähtynä ja pohjoissivun
tiililatomus
- :179. Pilari N₄ koillisesta nähtynä pohjoissivun tiili-
latomuksen poistamisen jälkeen
- :180. Pilari N₄ kaakosta nähtynä
- :181. Sama kuin ed.
- :182. Runkohuoneen pohjoispuolen pilarit N₂ - N₁
lounaasta nähtynä lattian betonivalu-
työn jälkeen
- :183. Runkohuoneen eteläpuolen pilarit S₄ - S₁ luotees-
ta nähtynä lattian betonivalu-
työn jälkeen
- :184. Eteläseinustan tiililattiaa papinoven itäpuolella
- :185. Eteläseinustan tiililattiaa papinovesta länteen
- :186. Sama kuin ed. katsottuna itään
- :187. Eteläseinustan tiililatomusta eteläportaalista
länteen
- :188. Papinoven edustan peruskiveystä
- :189. Sama kuin ed.
- :190. Eteläseinän peruskiveystä III traveen kohdalla
- :191. Sama kuin ed.
- :192. Eteläseinän peruskiveystä IV traveen kohdalla
betonilaudoitusta tehtäessä
- :193. Runkohuoneen SW-nurkka
- :194. Länsiseinää länsiportaalista etelään
- :195. Länsiseinän perusmuuria länsiportaalin eteläpuo-
lella
- :196. Runkohuoneen WN-nurkka
- :197. Pohjoisseinustan tiililatomusta läntisen ikkunan
kohdalla
- :198. Pohjoisseinustan tiililatomusta itäisen ikkunan
kohdalla
- :199. Pohjoisseinän peruskiveystä IV traveen kohdalta
WN- nurkkaan

- 85011:200. Pohjoisseinän perusmuuria V ja IV traveen kohdalla
- :201. Pohjoisseinän peruskiveystä IV traveen kohdalla
- :202. Pohjoisseinän perusmuuria sakaristosta länteen II traveen kohdalla
- :203. Pohjoisseinän perusmuuria sakariston oven länsipuolella
- :204. Pohjoisseinän perusmuuria IV traveesta itään betonivahvistuksen jälkeen
- :205. Pohjoisseinää itäisen ikkunan länsipuolella
- :206. Pohjoisseinää itäisen ikkunan itäpuolella
- :207. Pohjoisseinää II traveen kohdalla
- :208. Detaljikuva ed. (huom. pystysauma keskellä)
- :209. Pohjoisseinää sakariston oven yläpuolella
- :210. Runkohuoneen NE-kulmassa sijaitsevalle kulle johtava oviaukko rappauksen poistamisen jälkeen
- :211. Itäseinän komero kuori-ikkunasta etelään
- :212. Detaljikuva ed. ennen avaamista
- :213. Sama kuin ed. avaamisen jälkeen
- :214. Alttarin pohjoisreuna, taso I, lännestä nähtynä
- :215. Alttarin NW-nurkka, taso I
- :216. Alttarin lounaiskulma, taso I
- :217. Alttarin eteläreuna lounaasta nähtynä, taso I
- :218. Alttari lännestä nähtynä, taso I
- :219. Detaljikuva alttarin länsireunan eteläkulmasta, taso I
- :220. Alttari pohjoisesta nähtynä, taso II
- :221. Alttarin lähinnä itäseinää oleva osa pohjoisesta nähtynä, taso II
- :222. Alttarin pohjoisreuna, taso II
- :223. Alttarin eteläreuna lounaasta nähtynä, taso II
- :224. Alttarin keskikohta luoteesta nähtynä (huom. vasemmalla oleva hirren pätkä), taso II
- :225. Alttaripohjan S-N-leikkaus, taso II
- :226. Detaljikuva ed.
- :227. Sama kuin ed., lähempänä itäseinää
- :228. Alttaripohjan kivilatomusta lännestä nähtynä

MUSEOVIRASTO

RAKENNUSHISTORIALLINEN

ARKISTO

- 85011:229. Alttarin pohja pohjoisesta nähtynä, taso III
- :230. Alttarin pohjan eteläreunaa (vrt. ed.), taso III
- :231. Itäseinää alttarin poistamisen jälkeen kuori-ikkunan alla
- :232. Sama kuin ed. nähtynä pohjois-eteläsuunnassa
- :233. Sama kuin ed. ja lisäksi haudan n:o 3 pohjoisseinä
- :234. Itäseinän perusmuuria laastirajan alapuolella
- :235. Harmaakivilohkare, jonka sivussa maalattua tiiliimitointia
- :236. Hauta n:o 1 lounaasta nähtynä, taustalla runko-huoneen NE-nurkka
- :237. Hauta n:o 1 luoteesta nähtynä
- :238. Hauta n:o 2:n pohjoisseinä, taustalla hauta n:o 1
- :239. Hauta n:o 2 lounaasta nähtynä
- :240. Hauta n:o 2 lounaasta nähtynä
- :241. Detaljikuva haudan n:o 2 itäseinästä
- :242. Haudan n:o 2 ES-nurkka
- :243. Haudan n:o 2 itäseinän hirsikehikko
- :244. Haudan n:o 3 pohjoisseinä alttarin puolelta
- :245. Haudan n:o 3 pohjois- ja itäseinät
- :246. Haudan n:o 3 itä- ja eteläseinät
- :247. Hauta n:o 3 lännestä nähtynä
- :248. Haudan n:o 3 länsiseinän ulkopuolista pysty-laudoitusta
- :249. Haudat n:o 3 ja 4 luoteesta nähtynä
- :250. Haudan n:o 4 itä- ja eteläseinät
- :251. Ehjinä säilyneitä arkkuja
- :252. Lapsen arkku
- :253. Säilynyt arkunlauta (v. 1671)
- :254. Sakariston pohjoispääty
- :255. Sakariston länsiseinän seinäkomero
- :256. Sakariston pohjoisseinän seinäkomero
- :257. Detaljikuva komeron ovilevystä
- :258. Pohjoisseinän seinäkomero

- 85011:259. Detaljikuva e
- :260. Sakariston itäseinän umpeenmuurattu seinäkomero rappauksen poistamisen jälkeen
  - :261. Sama kuin ed. avattuna
  - :262. Seinäkomeron oikea ylänurkka
  - :263. Seinäkomeron vasen ylänurkka
  - :264. Detaljikuva ed.
  - :265. Sakariston ES-nurkan holviruode
  - :266. Sakariston kaakkoiskulmassa säilynyt tiili-lattiafragmentti
  - :267. Sakariston lounaisnurkassa oleva pienen säilytyskellarin suuaukko
  - :268. Sakariston suuren viinikellarin sisäänkäynti etelästä nähtynä
  - :269. Sakariston suuren viinikellarin tiiliholvi ylhäältä nähtynä
  - :270. Asehuoneen ullakolle johtavan oviaukon kynnystaso ennen avaamista
  - :271. Asehuoneen ullakolle johtava oviaukko
  - :272. Detaljikuva n:sta 270
  - :273. Sama kuin ed. avattuna
  - :274. Sama kuin ed.
  - :275. Sama kuin ed.
  - :276. Asehuoneen ulko-oven itäpieli sisäpuolelta
  - :277. Asehuoneen peruskiveystä ulko-oven alapuolella
  - :278. Asehuoneen ulko-oven länsipieli sisäpuolelta
  - :279. Asehuoneen perusmuuria SW-nurkassa
  - :280. Asehuoneen perusmuuria WN-nurkassa
  - :281. Asehuoneen pohjoisseinän perusmuuria kaakosta nähtynä
  - :282. Kuori-ikkuna ennen entistämistyön alkamista sisäpuolelta ULKOPUOLELTA
  - :283. Kuori-ikkuna sisäpuolelta karmin poistamisen jälkeen
  - :284. Kuori-ikkunan yläkaari
  - :285. Kuori-ikkunan pohjoispielen yläosa
  - :286. Kuori-ikkunan eteläpielen yläosa

- 85011:287. Kuori-ikkunan pohjoispuolelta olevan ikkunan-
penkin avaamista
- :288. Sama kuin ed. avattuna
- :289. Sama kuin ed.
- :290. Sama kuin ed.
- :291. Kuori-ikkunan pohjoispuolelta olevan ikkunan-
alaosa
- :292. Sama kuin ed.
- :293. Eteläseinän itäisin ikkuna ulkopuolelta
- :294. Sakariston itäseinän ikkuna ulkopuolelta
- :295. Sama kuin ed. lähempää
- :296. Sama kuin ed. sisäpuolelta
- :297. Kirkkosalin koillisnurkka ullakolle johtavassa
porraskäytävässä
- :298. Sakariston ullakon eteläseinän itäpuoliskon alaosa
- :299. Sakariston ullakon eteläseinän itäpuoliskon alaosa
- :300. Sakariston ullakon eteläseinän keskiosa
- :301. Sakariston ullakon eteläseinän länsipuoliskon
alaosa
- :302. Sama kuin ed. pohjoisesta nähtynä
- :303. Länsipäädyn ristikomeron yläosa
- :304. Sama kuin ed. hieman alemmaa
- :305. Sama kuin ed, oikeanpuoleinen ristisakara
- :306. Ristin alareunan tasolla oleva suippokaarinen
komerorivi
- :307. Detaljikuva komeron yläkaaresta
- :308. Sama lähempää
- :309. Edellisen alapuolella oleva pyörökomerorivi
- :310. Detaljikuva ed.
- :311. Sama kuin ed.
- :312. Näkymä kirkon länsipäädyn huipulta etelään
- :313. Itäpäädyn ylintä osaa
- :314. Ristikomeron yläsakara
- :315. Ristin keskikohta
- :316. Ristin oikeanpuoleinen poikkisakara
- :317. Ristin alaosa

85011:318. Sama kuin ed.

- :319. Detaljikuva ristin alareunan tasossa olevasta kolmiokoristevyöhykkeestä
- :320. Alimman koristevyöhykkeen pyörökomero
- :321. Sama kuin ed.
- :322. Alin koristekomeronrivi
- :323. Keskimäinen komero edellisestä
- :324. Detaljikuva ed. komerosta
- :325. Mittaaja-piirtäjä V. Laine ed. mainitun koristerivin tasolla
- :326. Sama kuin n:o 323
- :327. Detalji ed. (huom. pohjakivessä tiilifragmentit)
- :328. Kuori-ikkunan yläpuolella oleva aukko kirkkosalin ullakolle
- :329. Asehuoneen eteläpäädyn ylin osa
- :330. Asehuoneen eteläpäädyn pyörökomero
- :331. Sama kuin ed.
- :332. Asehuoneen eteläpäädyssä olevan ulkoisen saarnatuolin aukko
- :333. Saarnatuolin itäinen yläkulma
- :334. Saarnatuolin itäinen alakulma
- :335. Kirkon ulkopuolista perusmuuria, asehuoneen SW-nurkka
- :336. Ulkopuolista perusmuuria, asehuoneen ulko-oven edustalla
- :337. Sama kuin ed. betonivahvistettuna
- :338. Eteläseinän ulkoista perusmuuria
- :339. Eteläseinän ulkoista perusmuuria
- :340. Eteläseinän ulkoista perusmuuria
- :341. Eteläseinän ulkoista perusmuuria noin 2. metrin päässä itäkulmasta
- :342. Itäseinän ulkoista perusmuuria kuori-ikkunan alla
- :343. Sama kuin ed.
- :344. Pohjoisseinää kirkon koilliskulman ja sakariston itäseinän välissä. (huom rikottu kivi)
- :345. Sakariston perusmuurin EN-kulma

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

- 85011:346. Sakariston perusmuurin EN-kulma betonivahvistettuna
- :347. Sakariston länsiseinän ulkoista perusmuuria luoteiskulmassa
- :348. Länsipään ulkoista perusmuuria luoteiskulmassa

Alkuper. Arvioitu hist. os. lle
20.11.67. O.S.

LÖYTÖLUETTELO LAITILAN KIRKON KAIVAUKSISTA 25.1. - 31.3.1967
(Liitteet 1-4)

- 67100: 1 Pyöreä metallisolki, jossa neulan kanta on taivutettu kehän lävitse. $\emptyset$ 2,5 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P₁₁
- : 2 Pyöreä metallisolki, ilman paljinta. $\emptyset$ 2,7 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P₁₁
- : 3 Metallisoljen fragmentti, suorakaiteen muotoinen. Paljinpuoli säilynyt. Korkeus 3,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P₁₁₁
- : 4 Pyöreä metallisolki, jossa neulan kanta on taivutettu kehään tehdyn kapeamman kohdan ympärille. $\emptyset$ 2 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P_{1V}
- : 5 Pyöreä metallisolki, jossa neulan kanta on taivutettu kehään tehdyn kapeamman kohdan ympärille. $\emptyset$ 2,5 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P_{1V}
- : 6 Pyöreä metallisolki, ilman paljinta. $\emptyset$ 2 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P_{1V}
- : 7 Suorakaiteen muotoinen metallisolki, jossa säilynyt kappale nahkahihnaa. Mitat 2,5 x 2 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- : 8 Pyöreä metallisolki, (vrt. ed. n:o 4), paljin katkennut. $\emptyset$ 2,1 cm. Reunan leveys 0,4 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 9 Metallisoljen fragmentti. Poikkileikkaukseltaan neljäkäs, kehän päihin päin kapeneva, sileänuppinen hevosenkengän muotoinen solki. Pystysuora $\emptyset$ 3,2 cm. (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 10 Suorakaiteen muotoinen metallisolki. Paljin puuttuu. Reunat kohoavat ylöspäin. Mitat 2 x 1,7 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 11 Suorakaiteen muotoinen rautasolki. Reunan leveys 0,4 cm. Mitat 3 x 2,5 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 12 Metallisolki, kulmistaan pyöristetyn neliön muotoinen. Mitat 3 x 3 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 13 Pyöreä metallisolki, neulan ympärillä vaatefragmenttia. $\emptyset$ 2 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 14 Metallisoljen fragmentti, pituus 5,6 cm
Löytöpaikka: E_{1V}

- 67100 :15 Sormus, Ø 2,1 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :16 Sormus, Ø 1,9 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :17 Sormus, Ø 2,1 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :18 Sormus, Ø 1,9 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :19 Sormus, Ø 2 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :20 Sormus, Ø 1,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :21 Sormus, Ø n. 2 cm (litistynyt)
Löytöpaikka: E₁₁
- :22 Kivisormus, rikkinäinen, paikattu vihreällä villalangalla
Löytöpaikka: E₁₁
- :23 Sormuksen fragmentti, Ø 1,7 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :24 Lyijysormus, Ø 1,6 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :25 Lyijysormuksen fragmentti
Löytöpaikka: K₁₁
- :26 Lyijysormus
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :27 Koristeneula, päässä riippuu ketjussa kaksi rombimaista metallilevyä. Pituus 6 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :28 Neula, pituus 6,5 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :29 Parsinneula, pituus 7 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :30 Parsinneula, pituus 4,6 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :31 Neula, pituus 7,5 cm
Löytöpaikka: E_{1V}
- :32 Nuppineula, yläpäässä metallilevyn katkelma. Pituus 4 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :33-40 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: P₁₁
- :41-49 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: P₁₁₁

- 67100 :50-59 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: P_{1V}
- :60 Virsikirjanhela
Löytöpaikka: P_V
- :61-63 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: K₁
- :64-76 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: K₁₁
- :77-86 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: E₁₁
- :87-91 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: K_{1V}
- :92-97 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :98-99 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: E_V
- :100 Virsikirjanhela
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :101-102 Virsikirjanheloja
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :103-104 Metallinappi, Ø 2,2 cm
Sininen helmiäisnappi, Ø 1,6 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :105-113 Kolme metallista kantanappia, Ø 2,2; 2,2; 1,6 cm
Lyijynappi, Ø 2,5 cm
Kaksi rikkonaista napinkuorta, Ø 2,5; 3 cm
Kannaton metallinappi, Ø 1,7 cm
Lyijynappi, jossa lasinpala keskellä, Ø 1,5 cm
Kaksiosainen paidan kaulusnappi(?), lyijyä
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :114-130 Kahdeksan metallista kantanappia, Ø 2; 1,6; 1,8; 2,1
2,2; 1,6; 1,7; 1,6 cm
Kaksi napinkuorta, Ø 2,8; 1,8 cm
Kannaton metallinappi, Ø 1,6 cm
Kannaton lyijynappi, Ø 1,6 cm
Väritöntä lasia oleva nappi, Ø 1,4 cm
Aniliinin punainen lasinappi, Ø 1,5 cm
Kaksiosainen paidan kaulusnappi (?), lyijyä
Löytöpaikka: P_{1V}
- :131-132 Metallinen kantanappi, Ø 1,9 cm
Napinkuoren fragmentti, Ø 1,8 cm
Löytöpaikka: P_V
- :133-136 Kaksi metallista kantanappia, Ø 3,1; 1,5 cm
Kannaton metallinappi, Ø 2,3 cm
Kalvosinnappi, lyijyä
Löytöpaikka: K₁

- 67100 : 137-143 Metallinen kantanappi, Ø 1,3 cm
Metallinen rikkonainen kantanappi, Ø 1,2 cm
Metallinen nappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 2,2 cm
Kaksi napinkuorta, Ø 2,3; 1,3 cm
Lyijynappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 2 cm
Neliön muotoinen napinkuori, 1,3 x 1,3 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- : 144-147 Metallinen kantanappi, Ø 2,1 cm
Kukanmuotoinen metallinappi, josta kantaosa puuttuu
Kaksiosainen paidan kaulusnappi (?), lyijyä
Neliön muotoinen lyijynappi, josta kantaosa puuttuu
1,2 x 1,2 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- : 148-155 Metallinen kantanappi, Ø 2,1 cm
Kaksi metallinappia, kantaosa rikkonainen, Ø 1,3; 1,8
Kaksi napinkuorta, Ø 2,2; 1,3 cm
Tummanruskea lasinappi (halki), Ø 3,2 cm
Lyijynappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 1,6 cm
Kalvosinnappi, lyijyä
Löytöpaikka: E₁₁
- : 156-170 Kuusi metallista kantanappia, Ø 2,2; 2,2; 2,2;
2; 1,7;
Kuusi napinkuorta, Ø 2,3; 2,4; 2,1; 1,8; 1,6; sekä yksi fragmentaarisesti säilynyt
Ovaalinmuotoinen lyijynappi, josta kantaosa puuttuu
Kantanappi, lyijyä, Ø 2,2 cm
Kaksiosainen paidan kaulusnappi (?) lyijyä
Löytöpaikka: E₁₁₁
- : 171-176 Metallinen kantanappi, Ø 1,3 cm
Metallinappi, josta kantaosa puuttuu ja toinen sivu on rikkinäinen, Ø 3,2 cm
Metallikuorellinen puunappi, Ø 2,3 cm
Kantanappi, lyijyä, Ø 2 cm
Löytöpaikka: E_{1V}
- : 177-183 Kolme metallista kantanappia, Ø 3,5; 2,1; 2 cm
Metallinappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 2,2 cm
Metallinen puusisuksinen nappi, Ø 1,7 cm
Kaksi napinkuoren fragmenttia
Löytöpaikka: E_V
- : 184-185 Metallinen napinkuoren fragmentti
Puinen kalvosinnappi
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- : 186-187 Metallinappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 1,3 cm
Napinkuori, Ø 2 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- : 188-190 Metallinen kantanappi, Ø 1,3 cm
Kantanappi, lyijyä, Ø 2,5 cm
Vihreä, lasinen napinkuoren koriste, Ø 1 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- : 191-192 Metallinen kantanappi, Ø 1,2 cm
Metallinappi, josta kantaosa puuttuu, Ø 1,3 cm
Löytöpaikka: Asehuone

- 67100 :193 Metalliketjun fragmentti, pituus 3,2 cm.
Löytöpaikka: P_{1V}
- :194 Metalliketjun fragmentti, pituus 10 cm
Löytöpaikka: E_V
- :195 Metalliketjun fragmentti, pituus 11,2 cm
Löytöpaikka: E_V
- :196 Metalliketjun fragmentti, pituus 3,5 cm
Löytöpaikka: E_V
- :197 Metallihakasen kiinnitysosa, pituus 2,4 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :198 Metallihakasen koukkuosa, pituus 2,7 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :199 Metallihakasen kiinnitysosa, pituus 2,7 cm
Löytöpaikka: E_{1V}
- :200 Metallisormustin, alareunan $\emptyset$ 1,8 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :201 Metallirengas, $\emptyset$ 1,6 cm. Mahdollisesti solki ilman
paljinta
Löytöpaikka: P₁₁
- :202 Metallirenkaan puolikas, $\emptyset$ 4,5 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :203 Ruosteinen rautarengas, $\emptyset$ 3,2 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :204 Metallirengas, $\emptyset$ 1,7 cm
Löytöpaikka: K₁
- :205 Metallirengas, $\emptyset$ 4 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :206 Metallirengas, $\emptyset$ 4 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :207 Metallirengas, $\emptyset$ 3 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :208 Metallirengas, $\emptyset$ 1,4 cm. Mahdollisesti solki ilman
paljinta
Löytöpaikka: K₁₁
- :209 Metallirengas, $\emptyset$ 3,2 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :210 Metallirengas, $\emptyset$ 1,6 cm. Mahdollisesti solki ilman
paljinta
Löytöpaikka: K_{1V}
- :211 Lyijyrengas, $\emptyset$ 3 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :212 Metallirengas, $\emptyset$ 1,2 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁

- 67100 :213 Ovaalinmuotoinen rautarengas, $\emptyset$ pituussuuntaan 3 cm.
Sen päällä on kiinni poikittaissuuntaan pienempi rengas
 $\emptyset$ 1,7 cm. Ollut mahd. kiinnityskoukku
Löytöpaikka: E_V
- :214 Kirjanhela, pituus 6 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :215 Kirjanhela, pituus 2,7 cm. Hihnan kiinnitysosa puuttuu.
Löytöpaikka: K_{1V}
- :216 Kirjanhela, pituus 3,7 cm. Hihnan kiinnitysosa puuttuu
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :217 Puukonhela, pituus 2,7 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :218 Puukonhela, pituus 3,2 cm(litistynyt)
Löytöpaikka: P_{1V}
- :219 Puukontupen metallinen alapää, pituus 4,3 cm
Löytöpaikka: P_V
- :220 Ruostunut puukon rautahela, pituus 4,6 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :222 Metallinen pullonkorkki, johon kuuluu varsinainen korkki
ja ohuen ketjun päässä oleva pullossa kiinni ollut osa
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :223 Samanlainen kuin ed., ainoastaan korkkiosa ja kappale
ketjua säilynyt
Löytöpaikka: K₁₁
- :224 Silmälasit, pituus 8 cm. Sangat metallia. Lasit ovaalin-
muotoiset
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :225 Ympyrän segmentin mallinen metallilevy(fragmentti)
suurin pituus 3,5 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :226 Metallisolki(vrt. n:o 12)
Löytöpaikka: E₁₁
- :227 Metallilevy, puoliympyrän muotoinen, suorat reunat taivu-
tettu sisäänpäin. Kaareva reuna reiitetty. Pituus 6,8 cm
ja suurin leveys 2,6cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :228 Männänmuotoinen hela. Mahdollisesti soljen paljin. Pituus
2,6 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :229 Suorakaiteen muotoinen hela 2x1,8. Toinen reuna taivutettu
alaspäin. Toisessa reunassa kiinnitystä varten reikä
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :230 Soljen palkimen osa
Löytöpaikka: P_{1V}
- :231 Ruostunut rautasolki, $\emptyset$ 3,4 cm
Löytöpaikka: P_{1V}

- 67100 :232 Epämääräinen peltilevy, pituus 4 cm ja leveys 2,5 cm
Mahdollisesti tupenhela
Löytöpaikka: P_{1V}
- :233 Messinkihela. Pinnassa taottu kukkakoristeku, pituus 1,5 cm ja leveys 1,1 cm. Fragmentin yläreunassa kiinnitystä varten reikä
Löytöpaikka: P_V
- :234 Kolme-piikkinen katkelma, pituus 1,1 cm ja leveys 1,2 cm
Piikkien kiinnityskohta putkimainen (ontto)
Löytöpaikka: P_V
- :235 Suorakaiteen muotoinen metallilevy, pituus 2,8 cm ja leveys 2,8 cm. Toinen reuna taivutettu alaspäin, toisessa nurkassa reikä
Löytöpaikka: K₁
- :236 Helan fragmentti, pituus 3,3 cm ja leveys 3 cm
Löytöpaikka: K₁
- :237 Metallinen reunus, jossa kahvamainen osa, pituus 4,6 cm ja leveys 3,2 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :238 Kaksi suorakaiteen muotoista metallikappaletta poikittain kiinni toisissaan. Vapaana olevissa päissä naulanreiät
Mitat 1,5 x 1,2 cm ja 1,2 x 1 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :239 Suorakaiteen muotoinen metallilevy, keskellä reikä
Mitat 4,3 x 1,4 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :240 Epämääräinen metallilevy, suurimmat mitat 1,7 x 1,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :241 Rombimainen metallilevy, mitat 3,5 x 1,7 cm. Pitemmissä päissä ja keskellä reiät. Keski-reikää kiertää kohopisteku-
vio
Löytöpaikka: K₁₁₁
- :242 Pyöreäreunainen metallilevy, suora reuna taivutettu ja kaarevassa reunassa on kaksi reikää. Mitat 4 x 2,6 cm
Löytöpaikka: K₁₁₁
- :243 Metalliputken katkelma, Ø 0,4 cm, pituus 0,8 cm
Löytöpaikka: K₁₁₁
- :244 Kukkamainen metallilankakoriste. Kuulunut mahdollisesti arkun nimilaattaan. Pituus 2,4 cm ja leveys 1,6 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :245-246 Kaksinkertaista metallilankapunosta, pituudet 6,7 ja 4,8 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :247-248 Kaksi metallilangasta kierrettyä ympyrää
Löytöpaikka: Hauta N:o 2
- :249 Metalliristi(4 fragmenttia) Sakaran leveys 13,2 cm. Ollut arkun koristeena(?) Ristiin on kaiverrettu ristiinnaulitu Kristuksen kuva. Pään yläpuolella teksti
Löytöpaikka: hauta n:o 1

- 67100 :250 Rautainen kengänkoron vahvistus(?), pituus 5,2 cm ja
leveys 5,2 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :251 Sama kuin ed., pituus 4,8 cm ja leveys 4,6 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :252 Sama kuin ed., pituus 3,8 cm ja leveys 3,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :253 Fragmentti ed., leveys 5,2 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :254 Rautanaula, pituus 2,4 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :255-256 Kaksi arkunhelan fragmenttia
Löytöpaikka: K₁
- :257 Veitsen terä, pituus 10,4 cm
Löytöpaikka: K₁
- :258 Veitsen terä, pituus 12,8 cm
Löytöpaikka: E_V
- :259 Rautalukon fragmentti
Löytöpaikka: Asehuone
- :260 Rautalukon fragmentti
Löytöpaikka: Asehuone
- :261 Pyöreä rautalevy, keskellä suorakaiteen muotoinen reikä
Ø 2,9 cm
Löytöpaikka: Asehuone
- :262 Arkun kantohela
Löytöpaikka: P₁₁
- :263 Arkun kantohela
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :264 Arkun kantohela
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :265 Arkun nimilaatta, mustaksi maalattu (teksti epäselvä)
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :266 Hokkinaula, lyijyä, pituus 2,1 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :267 Lyijyristin sakara, pituus 3,3 cm (vrt. liite n:o 1)
Löytöpaikka: P_{1V}
- :268 Lyijyputken fragmentti, sivussa kahvamainen uloke, jossa
reikä. Pituus 2,6 cm ja Ø 0,4 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :269 Lyijyputken fragmentti, pituus 1,3 cm ja Ø 0,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :270 Lyijyputken fragmentti, pituus 3,5 cm (kulma)
Löytöpaikka: P₁₁
- :271 Lyijyputken fragmentti, pituus 4,5 cm
Löytöpaikka: K₁₁

- 67100 :272 Lyijypuite, pituus 4 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :273 Lyijypuite, pituus 4,5 cm (kulma)
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :274 Lyijypuite, pituus 3,5 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :275 Lyijypuite, pituus 10,3 cm
Löytöpaikka: E_{1V}
- :276 Lyijypuite, pituus 3,4 cm (kulma)
Löytöpaikka: E_{1V}
- :277 Lyijypuite, pituus 13 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :278 Lyijypuite, pituus 9,4 cm (kulma) (vrt. liite n:o 2)
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :279 Lyijypuite, pituus 9 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :280 Liitupiipun varsiosa, pituus 4 cm, Ø 0,8 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :281 Liitupiipun varsiosa, pituus 4,2 cm, Ø 0,7 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :282 Liitupiipun varsiosa, pituus 3,4 cm, Ø 0,7 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :283 Liitupiipun varsiosa, pituus 2,7 cm, Ø 0,6 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :284 Liitupiipun pesäosa, Ø 1,9 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :285 Liitupiipun pesäosan fragmentti
Löytöpaikka: K₁
- :286 Liitupiipun varsiosa, pituus 3,4 cm, Ø 0,7 cm
Löytöpaikka: K₁
- :287 Liitupiipun varsiosa, pituus 4,4 cm, Ø 0,8 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :288 Liitupiipun pesäosa, Ø 1,9 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :289 Liitupiipun pesäosan fragmentti
Löytöpaikka: E₁₁
- :290 Liitupiipun varsiosa, pituus 3 cm, Ø 1,5 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :291 Liitupiipun varsiosa, pituus 1,7 cm, Ø 1,1 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :292 Liitupiipun pesäosan fragmentti
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :293 Liitupiipun varsiosa
Löytöpaikka: E₁₁₁

- 67100 :294 Liitupiipun pesäosa, Ø 2,1 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :295 Liitupiipun varsiosa, pituus 6 cm, Ø 1,1 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 5
- :296 Liitupiipun varsiosa, pituus 2,9 cm, Ø 0,7 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :297-298 Savihelmi
Puuhelmi
Löytöpaikka: P₁₁
- :299-301 Kaksi savihelmeä
Lasihelmi
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :302-315 Kahdeksan sinistä savihelmeä
Kaksi mustaa lasitettua savihelmeä
Neljä valkoista maitolasihelmeä
Löytöpaikka: P_{1V}
- :316 Maitolasihelmi
Löytöpaikka: K₁
- :317-318 Lasihelmi
Puuhelmi
Löytöpaikka: K₁₁
- :319-320 Savihelmi
Lasisettu savihelmi
Löytöpaikka: K_{1V}
- :321 Lasitettu savihelmi
Löytöpaikka: E₁₁
- :322-323 Savihelmi
Lasihelmi
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :324 Rikkonainen lasihelmi(halki)
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :325-327 Kaksi savihelmeä
Kivihelmi
Löytöpaikka: Sakaristo
- :328-329 Kristallikruunun koristeita
Löytöpaikka: Sakaristo
- :330 Lasikimpale(väritöntä lasia)
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :331 Sama kuin ed.
Löytöpaikka: P_{1V}
- :332 Lasiastian(pullon?) koristeellista reunaosaa, pituus 3 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :333 Pullon pohjaosa, Ø 4,4 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :334 Pullonsuun fragmentti, helmiäislasia. Ø 1,5 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 2

- 67100 :335-336 Kaksi silmälasin linssiä, $\emptyset$ 3,8cm ja 3,8 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :337 Soikea linssi
Löytöpaikka: P_{1V}
- :338 Ikkunalasin fragmentti, pituus 3,5 cm ja leveys 2 cm
Löytöpaikka P₁₁₁
- :339 Sininen lasifragmentti, n. 1 x 1 cm
Löytöpaikka: P₁₁₁
- :340-344 Ikkunalasifragmentteja, 2,5 x 4,2; 4,2 x 1,6; 3,6 x 2,3; 3,9 x 1,8; 3 x 2 cm
Löytöpaikka: P_{1V}
- :345-346 Kaksi sinistä lasifragmenttia, 2,6 x 1,5; 2,2 x 1,9
Löytöpaikka: P_{1V}
- :347 Pullonpohjan katkelma, valmistettu paksusta(0,6cm) värittömästä lasista
Löytöpaikka: P_{1V}
- :348-351 Ikkunalasifragmentteja, 2,5 x 3,1; 3,5 x 3,2; 7,7 x 3,1 (vrt. liite n:o 2); 4,3 x 4 cm
Löytöpaikka: K₁
- :352 Vaalean aniliinin punaisen lasin fragmentti, 2,1 x 1,6 cm
Löytöpaikka: K₁
- :353 Ikkunalasin fragmentti, 5,6 x 4 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :354 Pullofragmentti, vihreää, käsinpuhallettua lasia, pituus 3,4cm ja leveys 7 cm
Löytöpaikka: K₁₁
- :355 Vaalean sininen lasinpala, valoa vastaan katsottuna kuul-
taa kullanpunaiselta
Löytöpaikka: K_{1V}
- :356-369 Ikkunalasifragmentteja, 3 x 2,4; 2,7 x 3,2; 4,7 x 2,6; 6,5 x 4,6; 3,7 x 4; 7,3 x 2,4; 3,5 x 3,8; 5,9 x 6; 2,2 x 3,6; 3,5 x 2,6; 5,1 x 2,5(vrt. liite n:o 2); 5,2 x 4,5
3 x 3,1 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :370 Pullon fragmentti, vihreää lasia, paksuus 0,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :371-374 Ikkunalasifragmentteja, 5,1 x 2,2; 4,2 x 4; 3,5 x 3; 2,5 x 2,3 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :375 Vihreä lasifragmentti, 2,5 x 2 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :376-377 Ikkunalasifragmentteja, 6,5 x 4,7 (vrt. liite n:o 2
4,8 x 3,9 cm
Löytöpaikka: E_V
- :378 Sininen lasifragmentti, 2,5 x 2 cm
Löytöpaikka: E_V

- 67100 :379 Ikkunalasifragmentti, 3,2 x 2,5 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :380 Pullon pohjaosa, käsinpuhallettu, vihreää lasia. Lasin paksuus 0,5 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :381 Pullon suuosa (vrt n:o 380), kaulan pituus n. 11,5 cm
Löytöpaikka: Hauta N:o 1
- :382 Ikkunalasifragmentti, 2,5 x 2 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :383 Neliskulmainen pullon pohja, vihreää käsinpuhallettua lasia. Lasin paksuus 0,5 cm. Pohjan mitat 4,3 x 4,3 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :384-385 Pullon fragmentteja
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :386 Mustepullo, tehdasvalmisteinen, pohjan Ø 3,8 cm , korkeu 5 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :387-398 Ikkunalasifragmentteja, 3,2 x 4,1; 4,6 x 3,2 ; 4 x 4,6; 4,5 x 2,5; 3,5 x 3,8; 3,3 x 3; 4,1 x 3,4; 3,4 x 2,1 2,4 x 2,8; 2,4 x 1,5; 4,4 x 2,4; 6,3 x 3,7 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :399 Aniliinin punainen lasinpala, 3 x 1,5 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :400 Lasifragmentti, 6 x 1,4 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :401 Lasifragmentti, 2,2 x 2,2 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :402 Lasifragmentti, jossa viivamaista dekoraatiota, 3,6 x 3
Löytöpaikka: Sakaristo
- :403-409 Ruskean lasitetun ruukun katkelmia
Löytöpaikka: P_{1V}
- :410-411 Vihreän lasitetun ruukun katkelmia
Löytöpaikka: P_{1V}
- :412 Saviastian korva, vaalea lasitus
Löytöpaikka: P_{1V}
- :413 Vihreä ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: K₁
- :414 Ruskea ruukun katkelma, lasittamaton
Löytöpaikka: K₁₁
- :415 Ruskea ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: E_{1V}
- :416 Ruskea, täplikäs ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: E_V
- :417 Yksi-korvainen ruukku, sisältä lasitettu, suun Ø 19 cm
Pohjan Ø 12,5(puuttuu)
Löytöpaikka: Hauta n:o 1

- 67100 :418 Sinivalkoinen porseliinikatkelma
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :419 Vihreä ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: Hauta n:o 2
- :420 Ruskea ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: Alttari
- :421-424 Ruskea ruukun katkelma, lasitettu
Löytöpaikka: Sakaristo
- :425 Musta, vihreäraitainen ruukun katkelma
Löytöpaikka: Sakaristo
- :426 Kuonafragmentti, jossa maalauskoristelua
Löytöpaikka: P₁₁
- :427-428 Sama kuin ed.
Löytöpaikka: P_{1V}
- :429 Laastifragmentti, jossa maalausta(luultavasti holvista)
Löytöpaikka: P_{1V}
- :430 Suorakaiteen muotoinen kivi (harmahtavaa saviliusketta)
jossa reikä toisessa päässä, 5 x 2 cm (luultavasti amulettili)
Löytöpaikka: K₁
- :431 Lasimassan fragmentti (palanutta lasia)
Löytöpaikka: K₁
- :432 Sama kuin ed.
Löytöpaikka: K₁₁
- :433 Piilukkoaseen pii
Löytöpaikka: E₁₁
- :434 Lasimassan fragmentti (palanutta lasia) (vrt. n:t 431 ja 432)
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :435 Kuonafragmentti, jossa maalauskoristelua (vrt. n:t 426, 427 ja 428)
Löytöpaikka: E_{1V}
- :436 Laastikimpale, jonka pinnassa tiili-imitaatiota
Löytöpaikka: Alttari
- :437 Piilukkoaseen pii
Löytöpaikka: Sakaristo
- :438 Suorakaiteen muotoinen musta kivilevy, 5,8 x 1,7 cm
Löytöpaikka: Sakaristo
- :439 Profiloitu vaatekoukku, pituus 10 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :440 Vaakunalehväen fragmentti, 6,5 x 6 cm
Löytöpaikka: P_V
- :441 Kaidepuun fragmentti, pituus 24,6 cm
Löytöpaikka: E₁₁
- :442 Musta profiloitu(hammastettu) koukku, pituus 14 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1

- 67100 :443 Vaakunakilven fragmentti, valkeaksi maalattu
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :444 Profiloitu (kuoriaidan?) nuppi, pituus 17 cm
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :445 Puukonsoli
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :446 Profiloitu puufragmentti, jossa maalauskoristelua, pituus
4,3 cm ja leveys 8,5 cm (vrt. liite n:o 3)
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :447 Puuesineen fragmentti(mahdollisesti saarnatuolin katok-
sesta), korkeus 21 cm. (vrt. liite n:o 4)
Löytöpaikka: Hauta n:o 1
- :448 Nahkatuppi, pituus 4,8 cm ja leveys 4,2 cm
Löytöpaikka: P₁₁
- :449 Nauhafragmentti, pituus 5,6 cm ja leveys 1,5 cm
Löytöpaikka: E₁₁₁
- :450-451 Nauhafragmentteja, tummanruskealla pohjalla on vaalea
ruskea tyylitelty kukka-aiheinen dekoraatio, pituudet 15,
ja 5,5 cm. Leveys 2,2 cm
Löytöpaikka: E_V
- :452 Metallij- ja silkkilangasta punottu kukkakoriste
Löytöpaikka: K₁
- :453-455 Metallinauhafragmentteja, leveys 1,5 cm
Löytöpaikka: K_{1V}
- :456-458 Kolme nauhafragmenttia, pituudet 11,5; 5,5 ja 5,5 cm
Leveys 2,2 cm
Löytöpaikka: Asehuone

1 - 14 SOLJET
15 - 26 SORMUKSET
27 - 32 NEULAT
33 -102 VIRSIKIRJANHELAT
103 -192 NAPIT
193 -196 KETJUT
197 -199 HAKASET
200 SORMUSTIN
201 -213 RENKAAT
214 -216 KIRJANHELAT
217 -221 PUUKONHELAT
222 -265 SEKALAISIA METALLIESINEITÄ
266 -269 LYIJYESINEET
270 -279 LYIJYPUITTEET
280 -296 LIITUPIIPUT
297 -327 HELMET
328 -402 LASIFRAGMENTIT
403 -438 RUUKUNKATKELMAT
439 -447 PUUESINEET
448 -458 TEKSTIILIT

20. 11. 1967

maxwelli

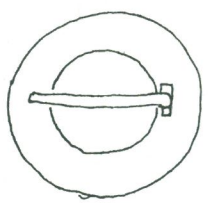

Lisäys Laitilan kirkon löytöluetteloon v. 1967

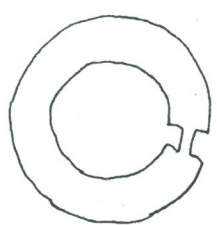
- 67100:459 Ikkunalasin fragmentti. 7 x 3,5 cm. (liite 5)
:460 Sininen lasifragmentti. 5,5 x 3,4 cm. (liite 5)
:461 Lyijypuitteen katkelma. Pituus 7 cm.
:462 Lyijypuitteen katkelma. Pituus 6,5 cm.
:463 Lyijypuitteen katkelma. Pituus 6,5 cm.
:464 Kalkkikivinen varsi. Pituus 11,5 cm.

Helsingissä 21.10.1971

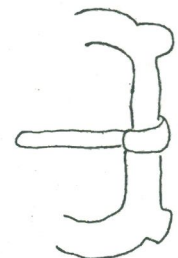
Marja Terttu Knapas
Marja Terttu Knapas

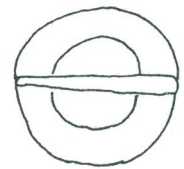
67100:1

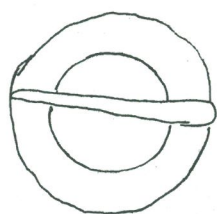
67100:2

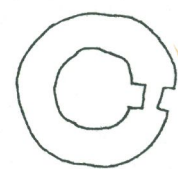
67100:3

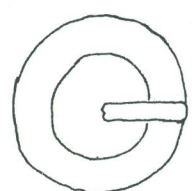
67100:4

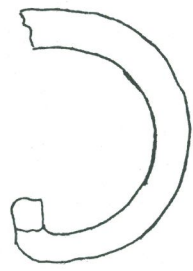
67100:5

67100:6

67100:8

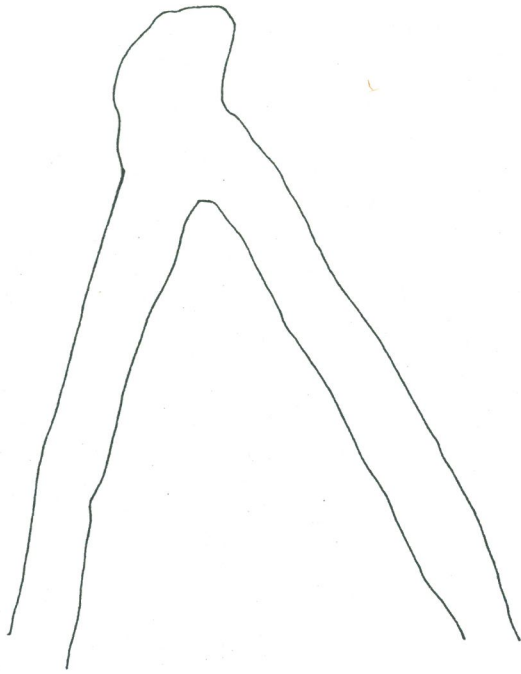

67100:9

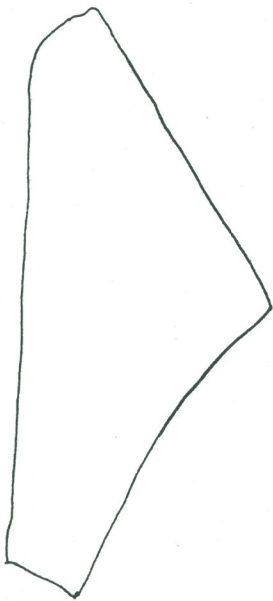

67100:267

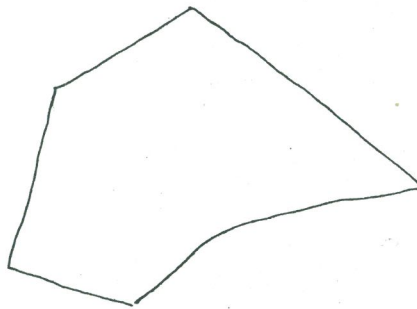

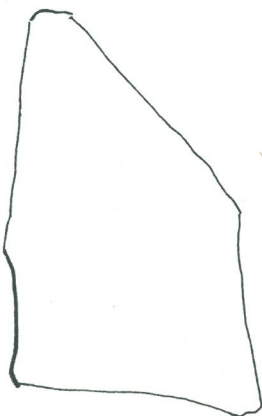
67100:278

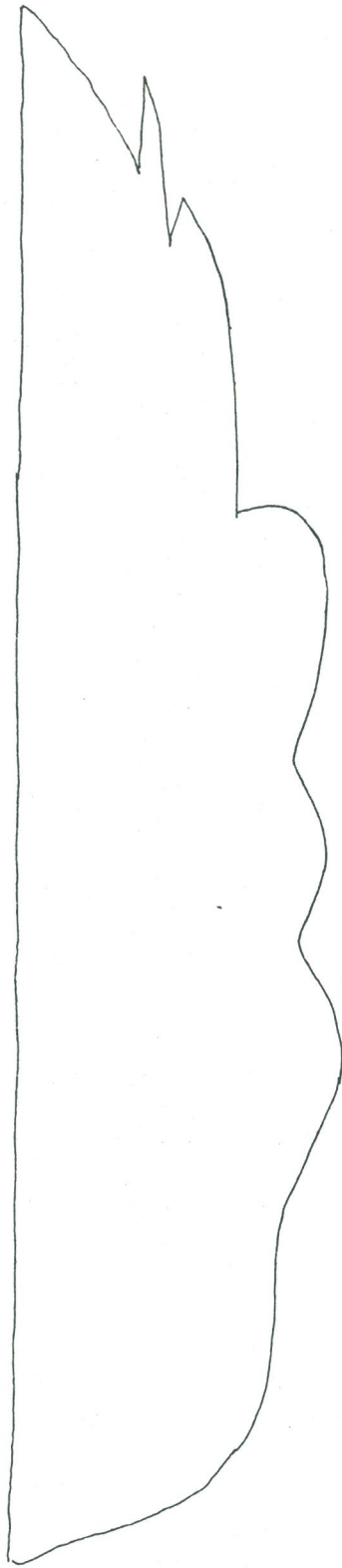
67100:350

67100:367

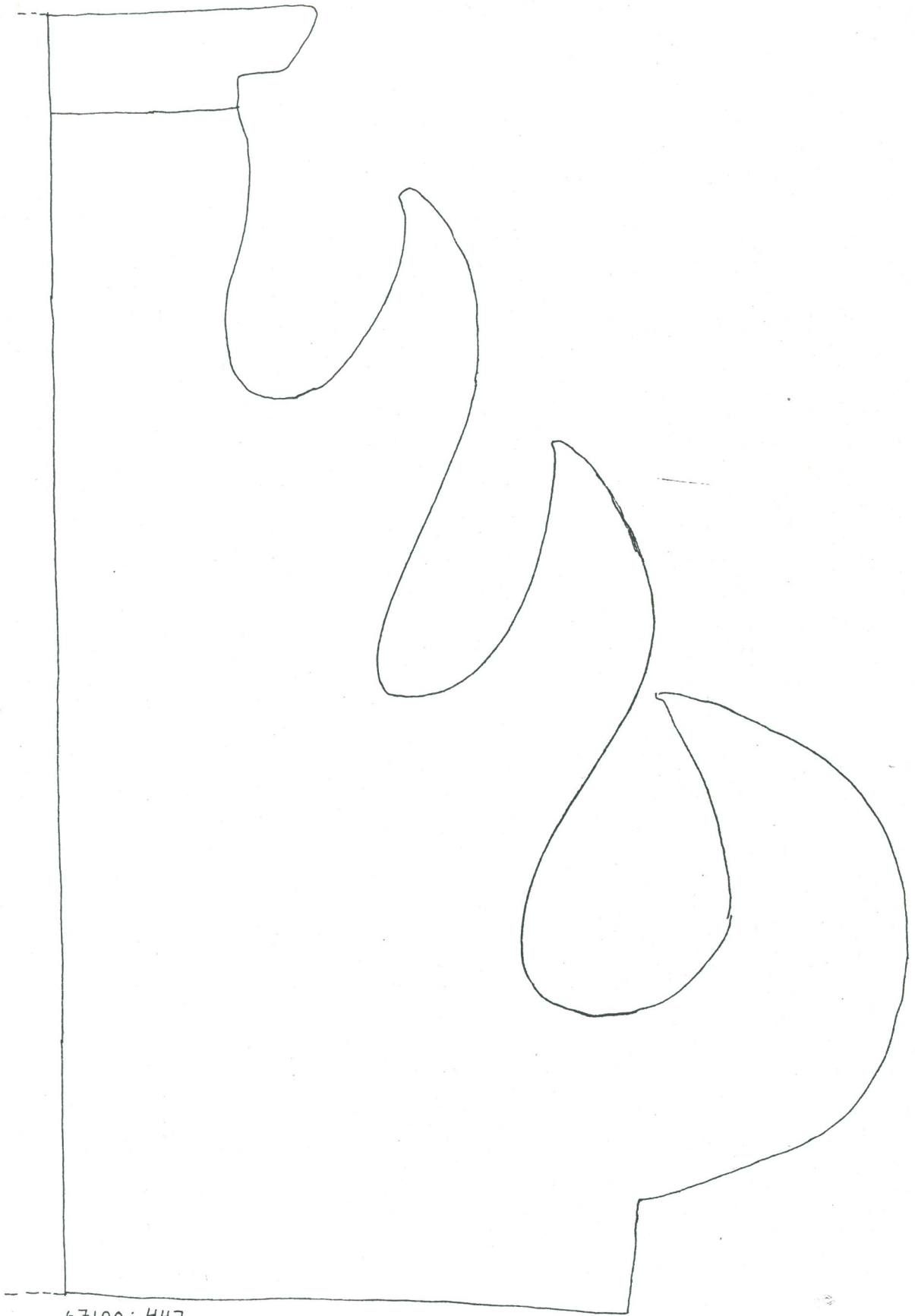

67100:376

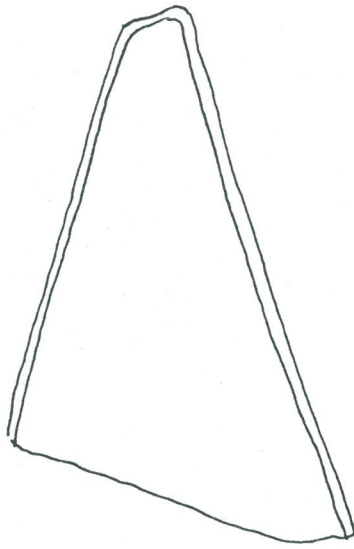
67100:446

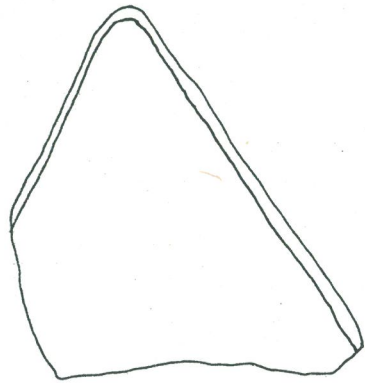

67100:447

□-VIIVA = EIJÄ SIUU

67100:459 1:1

67100:460 1:1

LAITILAN KKO:N RAHALÖYDÖT

1967

SUOMIEerik Pommerilainen 1322-1333

X	1.	sterlinki	Turku	Ant.334	P IV	
	2.	25 penniä		1872	sakaristo	
	3.	50 penniä		1940	P IV	
	4.	25 penniä		"	sakaristo	
	5.	10 penniä		1939	P IV	
	6.	10 penniä		1941	sakaristo	
	7.	1 penni		1917	"	
	8.	-		-	"	

RUOTSI

X	9.	brakteaatti	Thord. XXII, Lagerq. XXVI ennen 1361	K I		
X	10.	"	Thord. XX, Lagerq. XXIII <u>Magnus Eriksson 1354-1363</u>	E II		
X	11.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI ennen 1361	K IV		
X	12.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI ennen 1361 A	K II		
X	13.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI	P II		
X	14.	"	Thord. XXII:2 Lagerq. XXVI	E II		
X	15.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI <u>1500-1520 sakaristo N-seinäkkömeroo</u>	D		
X	16.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI	P V		
X	17.	"	Thord. XXVI Lagerq. XXVI 1500-1520	D	sakaristo	

X	18.	"	Thord, XXII Lagerq. XXVI E II	□
X	19.	"	Thord. XXII Lagerq. XXVI C	□
			1400-1 puoliv. K I	
X	20.	"	Ant. Alb. Mecl. No 152, 1868-89	□
			Lagerq. XXVII (katkelma) 1300-	
			luvulta 1500-luvulle P III	
004	X	21.	brakteaatti Thord. XXIII, Lagerq. XXVII;	
			1500-1 alku K I	
	X	22.	Thord. XXII: Lagerq. XXVI D	
			1500-1520 K II	
	X	23.	Thord. XXIII Lagerq. XXVII	
			1500-1520, löytöpaikka tuntemat.	
	X	24.	" katkelma K I	
	X	25.	1/2 aurtuaa Ant. 557, Svante Sture 1504-	
			1512 P IV	
			<u>Kustaa Vaasa (1521-1560)</u>	
		26.	aurtua (Vesterås) 1531 E V	
		27.	" 1533 P II	
		28.	ropo - P IV	
		29.	" 1529 P IV	
		30.	4 penniä - sakaristo	
		31.	4 penniä 1546 P IV	
			<u>Eerik XIV (1560-1568)</u>	
		32.	solidus (osa) 1562 E II	
			<u>Juhana III (1568-1592)</u>	
		33.	8 äyriä 1591 P II	
		34.	" " " P III	
		35.	4 äyriä 1590 sakaristo	
		36.	2 äyriä 1573 E I	
		37.	" " 1574 asehuone	
		38.	" " " P II	
		39.	" " " E III	
		40.	" " 1592 P IV	

keuhon k.
18 kpl
8 kpl
1468

68004

41.	1/2 äyriä	1569	<u>hauta 2</u>	<i>ov!</i>
42.	" "	1581	E III	
43.	ropo	158-	E III	
43A.	"	1577	E III	
44.	1 äyri	-	E V	
45.	1/2 äyriä	1588	K I46.	
46.	" "	1586	E III	
47.	" "	1592	P II	
48.	" "	"	E I	
49.	ropo	1584	P III	
50.	"	1589	E III	
51.	ropo	1592	P IV	
52.	"	"	P III	
<u>Kaarle IX (1560-1604)</u>				
53.	1 äyri AR	1610	P IV	
54.	1 äyri	1611	K I	
55.	" "	161-	P II	
56.	1/2 äyriä	1600	P IV	
<u>Kustaa II Aadolf (1611-1632)</u>				
57.	1 äyri (Liivinmaa)(Tallinna)	1624	E II	
58.	1 äyri (kup)	1629	E III	
59.	1/2 äyriä	1615	P III	
60.	1 ropo	1624	P II	
<u>Kristiina (1632-1654)</u>				
61.	1 äyri	1633	E IV	
61A.	" "	1634	E III	
62-63.	1/4 äyriä SM	1634	P IV	
64.	" " "	"	E II	
65.	" " "	"	P III	
66-67.	" "	1635	P II	
68.	" " SM	1635	E II	
69.	" "	"	P IV	
70.	" "	1636	P II	
71.	" "	"	P III	

72.	"	"		1637	P III
73.	"	"		"	P II
74.	"	"		1638	K II
75.	"	"	SM	"	E I
76-79.	"	"	"	-	P II
80.	"	"		163-	P III
81.	1	äyri		-	P IV
82.	1/4	äyriä		1636	K IV
83.	"	"	SM	1644	P IV
84.	"	"	"	1645	P IV
85.	"	"		-	K IV
86-87	"	"		-	löytöp. tuntematon
88.	"	"		-	P III
89-91.	1/6	äyriä	SM	-	E II
92-94.	"	"	"	-	P II

Kaarle X Kustaa (1654-1660)

95.	1/4	äyriä		1655	E III
96.	"	"		1659	~~hauta 2~~
97.	"	"		"	K II
97A, B, C	1/4	äyri	SM	-	P III, P III, P IV
<u>Kaarle XI (1660-1697)</u>					
98.	5	äyriä	SM	1694	sakaristo
99.	1	äyri		1693	P II
100.	"	"		-	P V
101.	"	"	AR	1665	P IV
102.	"	"		"	K IV
103.	"	"		1666	P III
104-100.	1/4	äyriä	SM	-	P IV
111-114.	1/6	äyriä	SM	1666	E III
115.	"	"	"	"	sakaristo
116-117.	"	"	"	"	E I
118.	"	"	"	"	E II
119-122.	"	"	"	"	P II
123-130.	"	"	"	"	P IV

oos!

004

	131-134.	"	"	"	"	P IV
	135-137.	"	"	"	"	K I
	138-141.	"	"	"	"	P III
	142-143.	"	"	"	"	löytöp. tuntematon
	144-145.	"	"	"	"	K II
	146-147.	"	"	"	"	K IV
	148.	"	"	"	1667	E III
	149-151.	"	"	"	"	P III
	152.	"	"	"	"	P II
	153-155.	"	"	"	"	K II
	156.	"	"	"	"	K IV
	157-158.	"	"	"	1668	P III
	159.	"	"	"	"	K IV
	160.	"	"	"	"	P II
	161.	"	"	"	1669	E II
	162-164.	"	"	"	"	P III
	165.	"	"	"	"	sakaristo
	166.	"	"	"	"	P IV
	167.	"	"	"	1670	P III
68004	168.	1/6	äyriä	SM	1670	P IV
	169.	"	"	"	1671	N-seinäkomero
	170.	"	"	"	1671	P IV
	171.	"	"	"	"	sakaristo
	172-173.	"	"	"	"	P IV
	174.	"	"	"	-	sakaristo
	175-177.	"	"	"	1671	P III
	178.	"	"	"	1671	K II
	179-180.	"	"	"	"	K IV
	181.	"	"	"	"	P II
	182.	"	"	"	"	<u>hauta I</u>
	183-185.	"	"	"	"	E III
	187.	"	"	"	"	E V
	188-189.	"	"	"	"	E II
	190.	"	"	"	"	E V

191-192.	"	"	"	167-	P II	
193.	"	"	"	1672	P III	
194.	"	"	"	1672	K IV	
195.	"	"	"	"	hauta 2	505!
196-197.	"	"	"	"	K II	
198.	"	"	"	"	E III	
199.	"	"	"	1673	alttari	
200-201.	"	"	"	"	hauta 2	
202.	"	"	"	"	" 1	
203.	"	"	"	"	P II	
204-205.	"	"	"	"	P IV	
206.	"	"	"	"	E III	
207-208.	"	"	"	"	K IV	
209.	"	"	"	"	hauta 5	505
210.	"	"	"	"	E V	
211.	"	"	"	"	P V	
212.	"	"	"	" ?	E I	
213.	"	"	"	1674	E III	
214.	"	"	"	1675	K I	
215.	"	"	"	"	N-seinäkomero	
216.	"	"	"	"	E III	
68004	217.	1/6.	kyriä SM	1675	P III	
	218.	"	"	"	P IV	
	219-223.	"	"	1676	P IV	
	224-226.	"	"	"	sakaristo	
	227.	"	"	"	E III	
	228.	"	"	" ?	E V	
	229-230.	"	"	"	K I	
	231-232.	"	"	"	K II	
	233.	"	"	"	N-seinäkomero	
	234-236.	"	"	"	P II	
	237-238.	"	"	"	löytöp. tuntemat.	
	239-240.	"	"	"	E I	

241.	"	"	"	"	P V	
242.	"	"	"	"	hauta 5	
243.	"	"	"	"	P III	
245-246.	"	"	"	1677	P III	
247.	"	"	"	"	E IV	
248.	"	"	"	"	E III	
249.	"	"	"	"	sakaristo	
250-251.	"	"	"	"	P IV	
252.	"	"	"	"	P II	
253-256.	"	"	"	"	K II	
258-259.	"	"	"	167-	E III	
260.	"	"	"	167-	hauta 5	du!
261-262.	"	"	"	1680	K II	
263.	"	"	"	1681	E III	
264.	"	"	"	"	P III	
265.	"	"	"	1682	E II	
266.	"	"	"	1683	K IV	
267.	"	"	"	"	E III	
268.	"	"	"	"	P III	
269.	"	"	"	"	K I	
270-271.	"	"	"	"	sakaristo	
272.	"	"	"	"	löytöp. tuntemat.	
273.	"	"	"	1685	E II	
274.	"	"	"	1686	K IV	
275-276.	"	"	"	"	P III	
277.	1/6	ayri	SM	1686	P II	
278-281.	"	"	"	"	P IV	
282.	"	"	"	1689	P IV	
283.	"	"	"	16-4	löytöp. tuntemat	
284-285.	"	"	"	-	P III	
286.	"	"	"	-	P V	
287-294.	"	"	"	-	P IV	
295	"	"	"	-	E I	
296-303.	"	"	"	-	K II	

68004

Kaarle XII (1697-1718)

304.	1 äyri	1700	P IV
305.	1 äyri KM	1710	P IV
306-310.	" " "	1711	P II
311-312.	1/6 äyri SM	1707	P II
313.	" " "	"	E III
314-317 ~~8~~	" " "	"	P IV
318-320.	" " "	"	P III
321.	" " "	"	K II
322.	" " "	"	E IV
323.	" " "	"	K I
324-325.	" " "	"	K IV
326.	" " "	1708	E V
327.	" " "	"	P II
328-329.	" " "	"	E I
330-331.	" " "	"	K II
332.	" " "	"	E II
333-337.	" " "	"	P IV
338-339.	" " "	"	P III
340.	" " "	"	sakaristo
341.	" " "	1715	P IV
342.	" " "	"	K IV
343-345,	" " "	"	P III
346.	" " "	"	E II
347-349.	" " "	1716	P II
350-352.	" " "	"	P III
353-354.	" " "	"	E II
355-356.	" " "	"	P IV
68004. 357.	1/6 äyri SM	1716	<u>hauta 2</u>
358.	" " "	"	K II
359.	" " "	"	E V
360.	" " "	"	K IV
362-363.	" " "	1718	E II
364-377.	" " "	"	P IV

378-379.	"	"	"	"	"	K II
380.	"	"	"	"	"	E III
381.	"	"	"	"	"	K I
382-385.	"	"	"	"	"	P III
386.	"	"	"	"	"	N-seinäkomero
387.	"	"	"	"	"	<u>hauta 2</u>
388-392.	"	"	"	"	"	sakaristo
393.	"	"	"	"	"	K IV
394.	"	"	"	"	"	E I
395-397.	"	"	"	"	"	E IV
398-400.	"	"	"	"	-	P IV
401-404.	"	"	"	"	1718	P II
405-406.	1	taajari	SM	kronan	1715	P IV
407-408.	"	"	"	"	"	P II
409.	"	"	"	"	"	P IV
410.	"	"	"	"	"	P III
411.	"	"	"	"	"	K II
412.	"	"	"	"	"	E I
413.	"	"	"	"	"	<u>hauta 2</u>
414.	"	"	"	flink och färdig	1715	P IV
415.	"	"	"	Publica fide	1716	P II
416.	"	"	"	Wett och wapen	1717	E III
417.	"	"	"	"	"	" E V
418-419.	"	"	"	"	"	" P IV
420.	"	"	"	"	"	- P IV
421.	"	"	"	"	"	- K II
422.	"	"	"	Saturnus	1718	P III
423.	"	"	"	"	"	" E I
424.	"	"	"	Mercurius	"	P IV
425.	"	"	"	Jupiter	"	E III
426.	1/6	äyri	SM	vuosi?	"	P IV

68004

Ulrika Eleonora (1718-1720)

427.	1 äyri KM	vuosi ?	alttari
428-434.	" " "	"	K II
435-441.	" " "	"	E V
442-444.	" " "	"	E II
445-446.	" " "	"	löytöp. tuntemat.
447-457.	" " "	"	P IV
458.	" " "	"	<u>hauta 5</u>
459.	" " "	"	E I
460-461.	" " "	"	<u>hauta 5</u>
462-464.	" " "	"	<u>hauta 2</u>
465-478.	" " "	"	P III
479-489.	" " "	"	P IV
490-496.	" " "	"	E III
497.	" " "	"	alttari
498-499.	" " "	"	E IV
500-507.	" " "	"	P II
507A-508.	" " "	"	löytöp. tuntematon
509-510.	" " "	1719	P V
511-514.	" " "	"	K II
515-518.	" " "	"	E I
519-520.	" " "	"	<u>hauta 5</u>
521-522.	" " "	"	<u>" 4</u>
523.	" " "	"	<u>" 1</u>
524-529.	" " "	"	löytöp. tuntematon
530-543.	" " "	"	
544-551.	" " "	"	E III
551A.	" " "	"	asehuone
552-565.	" " "	"	E III
566-567.	" " "	"	E IV
568-570.	" " "	"	E V

571-577.	"	"	"	"	E II
578-581.	"	"	"	"	P IV
582-593.	"	"	"	"	P IV
594-606.	"	"	"	"	P IV
607-617.	"	"	"	"	P III
618-619.	"	"	"	"	N-seinäkomero

68004	620-623.	1	äyri	KM	1917	sakaristo
	624-625.	1	"	"	"	<u>hauta 2</u>
	626-632.	"	"	"	"	K I
	633-638.	"	"	"	"	K IV
	639-641.	"	"	"	1920	E III
	642.	1	äyri	KM	1920	E IV
	643.	"	"	"	"	E V
	644-647.	"	"	"	"	E II
	648-656.	"	"	"	"	P IV
	657-662.	"	"	"	"	P III
	663-669.	"	"	"	"	P IV
	670-673.	"	"	"	"	K I
	674.	"	"	"	"	<u>hauta 2</u>
	675.	"	"	"	"	K IV
	676-677.	"	"	"	"	P II
	678-680.	"	"	"	"	K II
	681-682.	"	"	"	"	<u>hauta 5</u>
	683.	"	"	"	"	alttari
	684-685.	"	"	"	"	löytöp. tuntematon
	<u>Fredrik I (1720-1751)</u>					
	686-688.	1	äyri	KM	1720	P II
	689-692.	"	"	"	"	P II
	693-694.	"	"	"	"	sakaristo
	695.	"	"	"	"	K I
	696-699.	"	"	"	"	K IV
	700.	"	"	"	"	P IV
	701-707.	"	"	"	"	P III

	708.	" " "	"	E II	
	709.	" " "	"	E III	
	710-711.	" " "	"	K II	
	712.	" " "	"	<u>hauta 5</u>	
	713.	1/2 äyriä SM	"	K I	
	714.	" " "	"	asehuone	
	715-716.	" " "	"	P IV	
	717-718.	" " "	"	E IV	
	719.	" " "	"	reuna refl. perf.	P V
	720.	" " "	"	alttari	
	721-723.	" " "	"	P II	
68004	724.	1 äyriä KM	1721	K IV	
	725-736.	" " "	1724	P III	
	737-739.	" " "	"	P V	
	740-746.	" " "	"	E II	
	747-748.	" " "	1721	K I	
	749.	1/2 äyriä SM	1721	E II	
	750-757.	1 äyriä KM	1724	E V	
	758-759.	" " "	"	E IV	
	760-764.	" " "	"	K II	
	765-770.	" " "	"	<u>hauta 2</u>	
	771-772.	" " "	"	sakaristo	
	773-787.	" " "	"	P II	
	788-790.	" " "	"	E III	
	791-792.	" " "	"	P IV	
	793.	" " "	"	löytöp.	tuntematon
	794-805.	" " "	"	P IV	
	806-817.	" " "	"	P IV	
	818-824.	" " "	"	K I	
	825-830.	" " "	"	K IV	
	831.	" " "	1725	<u>hauta 2</u>	
	832-833.	" " "	"	E I	
	834-842.	" " "	"	P II	
	843-852.	" " "	"	P IV	

853-855.	"	"	"	"	K II
856-860.	"	"	"	"	P IV
861-870.	"	"	"	"	P IV
871-878.	"	"	"	"	P III
879.	"	"	"	"	E IV
880-882.	"	"	"	"	E V
883-885.	"	"	"	"	P III
886-890.	"	"	"	"	E III
891-893.	"	"	"	"	K I
894-898.	"	"	"	"	K I
899.	"	"	"	"	K IV
900-901.	"	"	"	1726	K II
902-905.	"	"	"	"	E II
906-912.	"	"	"	"	P IV

68004

913.	1	äyri	KM	1726	E V
914.	"	"	"	"	E IV
915-919.	"	"	"	"	P III
920-922.	"	"	"	"	E III
923.	"	"	"	"	K IV
924.	1	äyri		"	N-seinäkomero
925.	"	"		"	E III
926.	1	äyri	SM	1732	E III
927.	"	"	"	1733	<u>hauta 2</u>
928.	"	"	"	1736	E III
929.	"	"	"	"	P III
930.	"	"	"	1739	löytöp. tuntematon
931-932.	"	"	"	1737	P III
933.	"	"	"	1740	sakaristo
934.	"	"	"	1741	P IV
935.	"	"	"	1742	E V
936.	"	"	"	"	<u>hauta 2</u>
937.	"	"	"	1744	sakaristo
938.	"	"	"	1745	E IV

	939.	"	"	"	1747	P III
	940.	"	"	"	"	P IV
	941.	"	"	"	"	E V.
	942.	"	"	"	1748	K I.
	943.	"	"	"	1749	E V.
	944.	"	"	KM	"	P IV
	945.	"	"	"	"	P III
	946-947.	"	"	"	1750	P IV
	948.	"	"	"	"	K II
	949.	"	"	"	"	P III
	950.	"	"	SM	"	K II
	951.	"	"	"	"	E I.
	952-953.	"	"	KM	"	P II
	954.	"	"	"	"	E III
	955.	"	"	"	"	K IV
	956.	"	"	SM	1751	E II
	957.	"	"	"	"	sakaristo
	958.	"	"	KM	1	löytöp. tuntematon
68004	959-969.	1	äyriä	KM	vuosi?	P IV
	970-976.	"	"	"	"	K II
	977-979.	"	"	"	"	K I
	980-982.	"	"	"	"	K IV
	983.	"	"	"	"	sakaristo
	984.	"	"	"	"	hauta 2
	985-986.	"	"	"	"	löytöp. tuntematon
	987-989.	"	"	"	"	E III
	990-997.	"	"	"	"	P II
	998-1000.	"	"	"	"	P III
	1001.	2	äyriä	SM	1749	K II
	1002.	1/2	äyriä	SM	1741	P III
	1003.	"	"	"	"	N-seinäkomero
	1004-1005.	"	"	"	"	E III
	1006.	"	"	"	"	P IV
	1007.	"	"	"	"	P II
	1008.	"	"	"	1735	-

Aadolf Fredrik (1751-1771)

1009.	2 äyriä SM	1760	P III	
1010.	" " "	1762	P III	
1011.	" " "	1768	E III	
1012.	1 äyri SM	1758	E IV	
1013-1014.	" " "	1759	P IV	
1015.	" " "	"	P II	
1016.	" " "	1760	P III	
1017.	" " "	1761	P III	
1018-1019.	" " "	"	<u>hauta 2</u>	
1020.	" " "	"	P II	
1021.	" " "	"	P IV	
1022.	" " "	1763	P III	
1023.	" " "	"	<u>hauta 2</u>	
1024.	" " "	1769	P III	
1025.	1 äyri KM	1760	löytöp.	tuntemato
1026.	" " "	1768	P III	
1027.	" " "	"	K II	
1028-1029.	" " "	"	P IV	
1030.	poletti, Stora kopparbergsl.	1769	E III	

68004

Kustaa III (1771-1792)

1031.	1 äyri KM	1772	P IV	
1032.	" " "	"	<u>hauta 2</u>	
1033.	" " "	"	E V	
1034-1035.	" " "	"	E III	
1036.	" " "	1778	E III	
1037-1038.	" " "	"	P IV	
1039.	" " "	"	E IV	
1040.	" " "	"	<u>hauta 5</u>	
1041.	1/6 äyri SM	1773	alttari	
1042.	1/24 riikintaalari	1779	E III	

Kustaa IV Aadolf (1792-1809)

1043.	1 killinki poletti	1800	E III
1044.	1/2 killinkia(poletti)	1799	P IV
1045.	" "	" "	P III
1046.	" "	" "	<u>hauta 5</u>
1047.	" "	1801	E III
1048.	" "	1802	E III
1049.	" "	1803	K II
1050.	1/4 killinkia	1803	<u>hauta 2</u>
1051.	" "	1800	P V
1052.	1/4 killinki poletti	1799	P IV
1053.	" "	" "	K I
1054.	" "	" "	K II
1055-1056.	" "	" "	<u>hauta 5</u>
1057.	" "	" "	E II
1058-1059.	" "	" "	sakaristo
1060.	" "	1800	"
1061.	" "	" "	P IV
1062.	1/12 killinkia	1802	P III
1063.	" "	1803	sakaristo
1064.	" "	" "	P III
1065.	" "	1805	K II
1066.	" "	" "	sakaristo
1067.	" "	" "	E III
1068.	" "	" "	P IV
1069.	" "	" "	<u>hauta 2</u>
1070-1077.	" "	" "	E II

68004

1072.	1/12 killinki	1805	P II
1073.	1/12 killinkiä	vuosil?	K II

Kaarle XIV Juhana (1818-1844)

1074.	4 killinkiä	1819	P III
1075.	1/2 killinkiä	1827	P III
1076.	" "	-	P IV
1077.	1/4 killinkiä	1820	P IV

1700-luku

1078-1081.	1 äyri (kuparia)	1700-1	K II
1082-1086.	" " KM	"	P III
1087-1088.	" " "	"	<u>hauta 1</u>
1089.	hpeearaha	-	E III
1090.	kupariraha	-	K II

VENÄJÄ

1091-1092.	hopeaa		K I
------------	--------	--	-----

Pietari Suuri (1682-1725)

1093.	1 kopeekka	1713	sakaristo
1094.	denga	1705	P III
1095.	poluska	1707	P IV

Nikolai I (1825-1855)

1096-1097.	1/2 kopeekkaa	C M 1840	P IV
1098.	" "	EM 1850	sakaristo
1099.	1/4 kopeekkaa	1842	"

TANSKA

1100.	2 killinkiä	1694	P IV
-------	-------------	------	------

SAKSAWolfenbüttel

1101.	Rechenpfennig	-	E V
-------	---------------	---	-----

Nürnberg

1102.	Rechenpfennig	n. 1736	K II
1103.	kupariraha	-	K II
1104.	metalliraha	-	alttari
1105.	'puupenni'	-	P IV

E I 24
 E II 56 (3)
 E III ⁹⁸~~96~~ (1)
 E IV 20
 E V 38
 K I 49 (4)
 K II ⁸⁶~~85~~ (5)
 K III
 K IV 44 (1)
 K V
 P I
 P II ¹²⁶ 125 (1)
 P III ¹⁴⁸ 147 (1)
 P IV 271 273

P V 13 (3)
 hanta 1 5
 hanta 2 20
 hanta 4 2
 hanta 5 14 15
 Sakarito 49 (1)
 Aclari 8
 arhuone 3
 Tuntim. ²⁶ 25 (1)

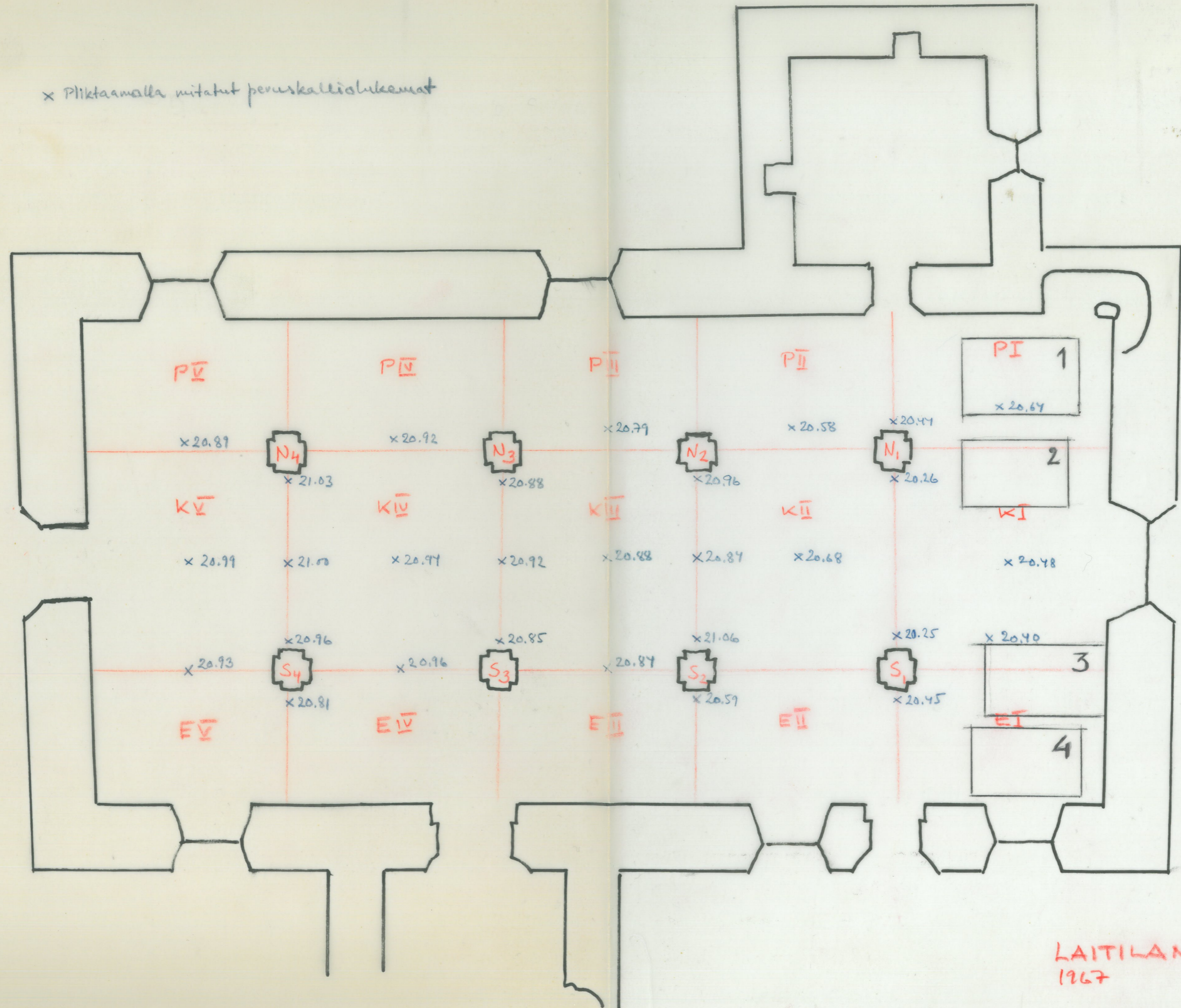

1094 (20)
 1105 (22)

LAUTMAN KILLO / 67
 (R... ..)

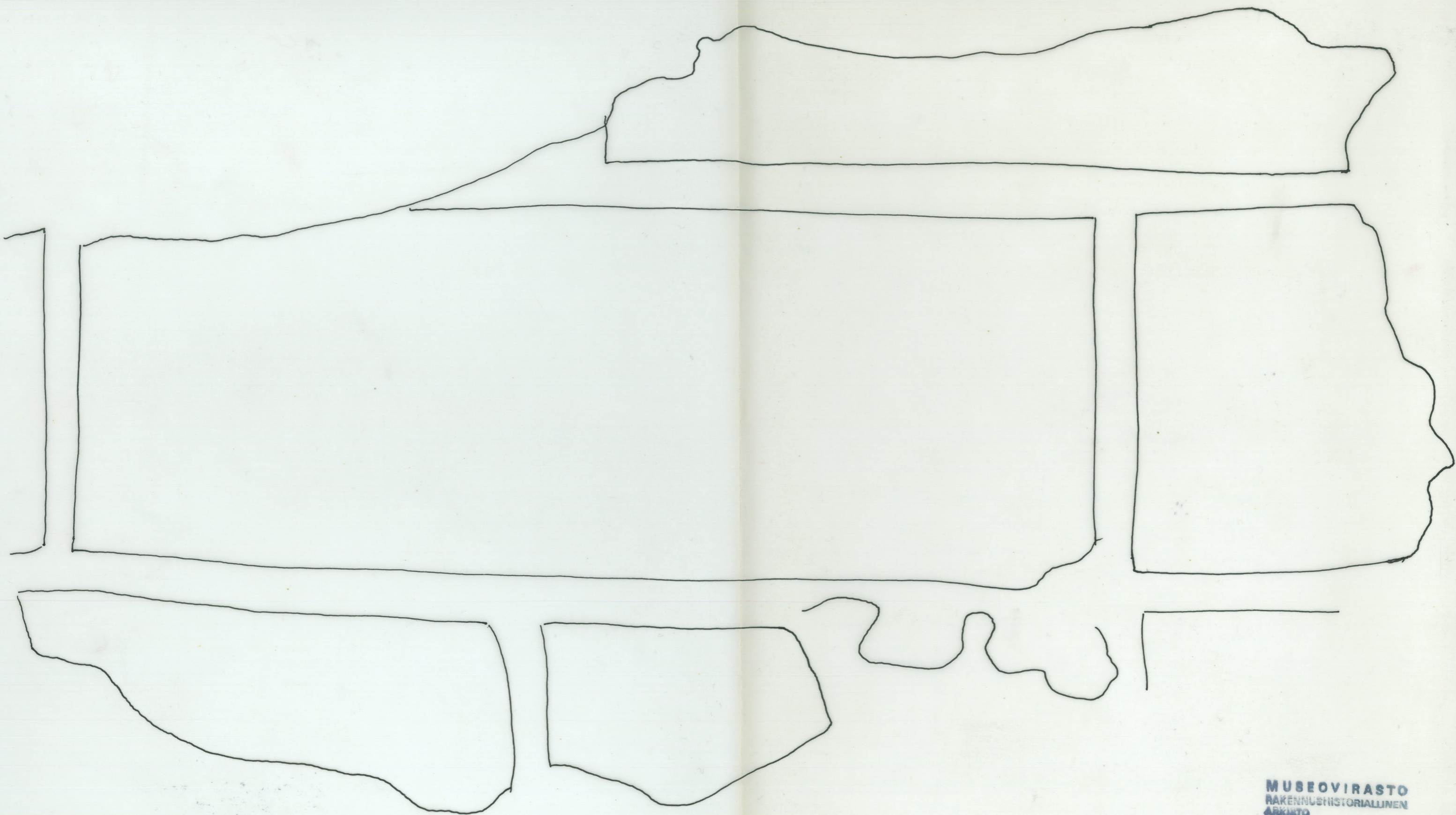
x Pliktamalla mitatut peruskalliolukemat

MUSEOVIRASTO
HAKENNUSHISTORIAALINEN
ARKIIVO

LAITILAN KIRKKO
1967

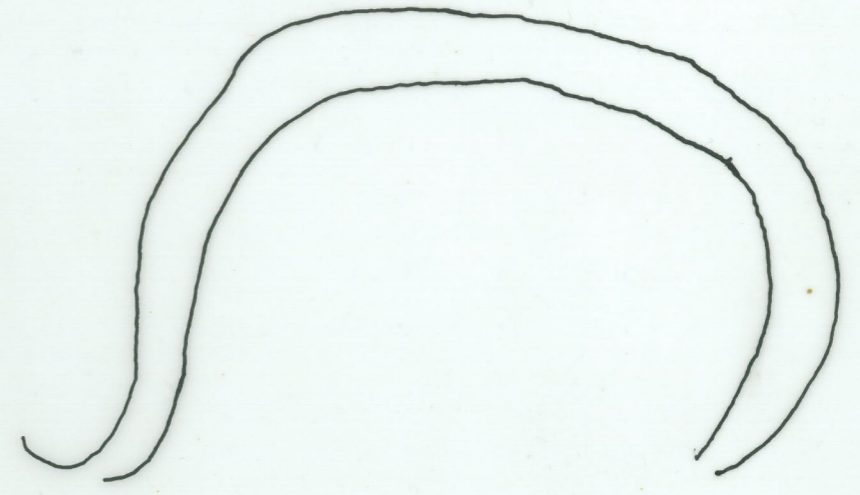
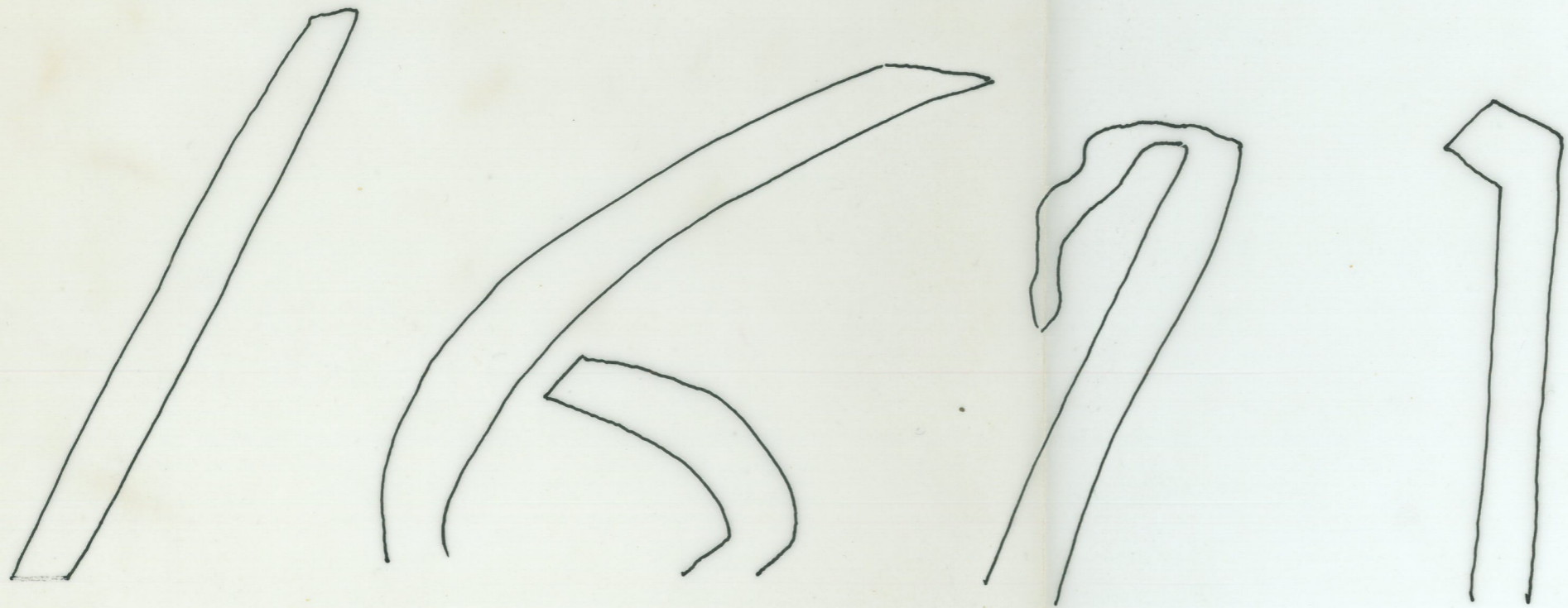

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

LAITILAN KIRKKO v.1967
(ort. valokuva n:o 235)

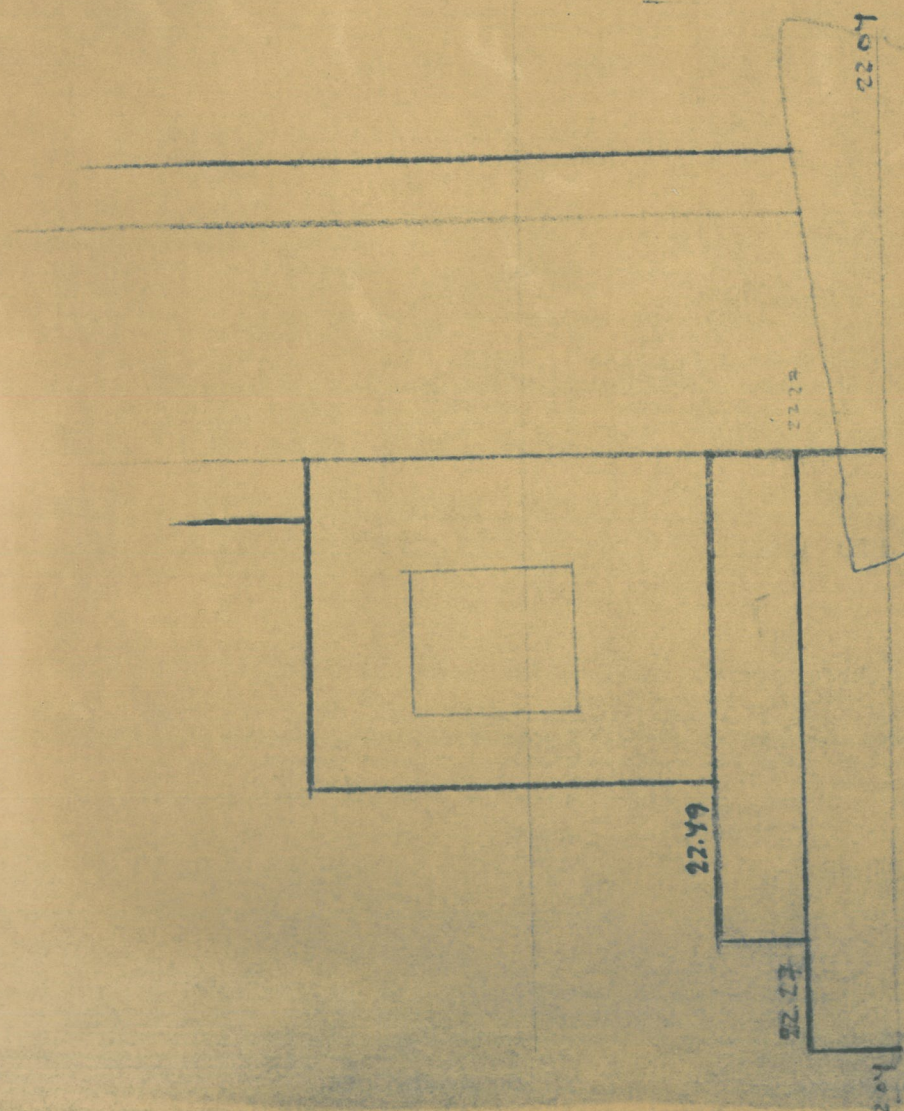
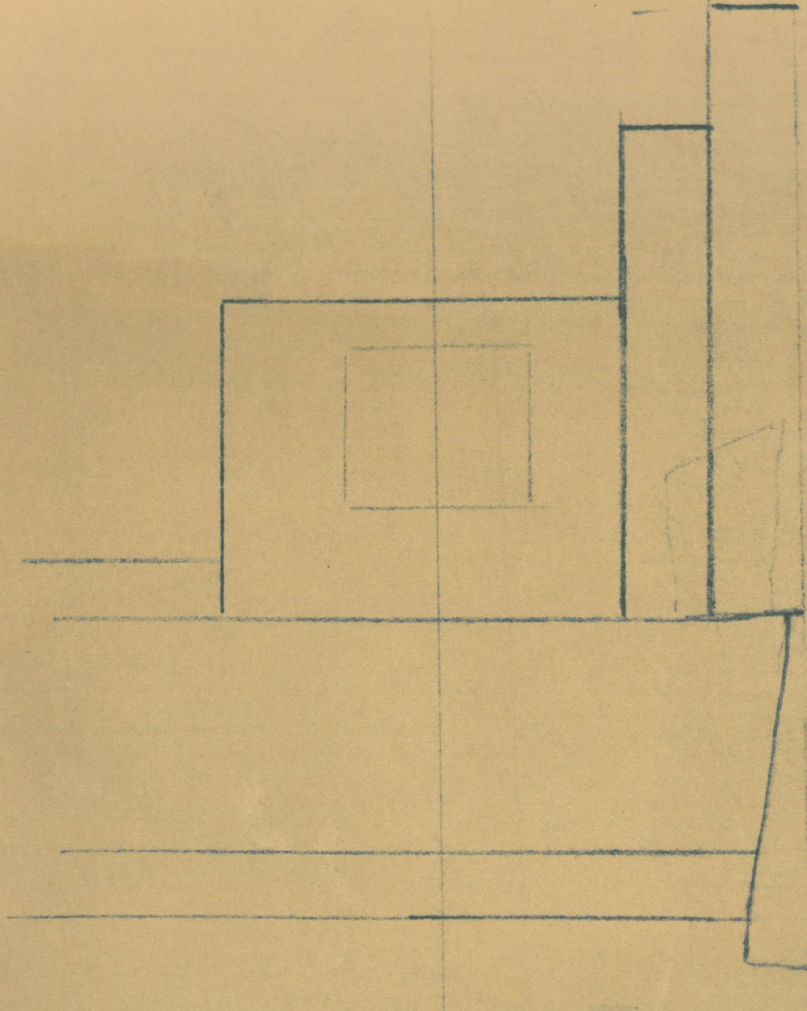

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARHISTO

LAITILAN KIRKKO 1967
(vrt. valokuva n:o 253)

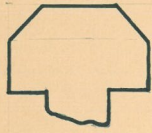
Handwritten signature

Handwritten signature

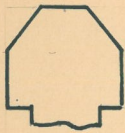
Lattiakaivauksessa löytyneitä muototiiliä.

PAKSUUS 8 cm

PAKSUUS 8 cm

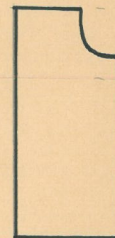
PAKSUUS 8.5 cm

PAKSUUS 9 cm

PAKSUUS EPÄSELVÄ
(TIILTÄ OHENNETTU)

PAKSUUS 9 cm

MK 1:10

Laitilan kirkon tutkimus- ja
kaivauskertomukseen liittyvä
valokuvaluettelo

Valok. tammi- syysk. 1967
O. Tapio ja M-T. Hellsten

85011:1

85011:2

85011:3

85011:4

85011:5

85011:6

N:o 85011

- : 1. Yleisnäkymä kuoriin ennen korjaustöiden alkamista
- : 2. Detaljikuva alttarinkehästä ennen korjaustöiden alkamista
- : 3. Detaljikuva kuorin koillisnurkasta ennen korjaustöiden alkamista
- : 4. Sama kuin ed.
- : 5. Detaljikuva kuoripenkeistä ennen korjaustöitä
- : 6. Detaljikuva penkeistä ennen korjaustöitä

85011:1

85011:2

85011:3

85011:4

85011:5

85011:6

N:o 85011

- : 7. Näkymä lounaaseen ennen korjaustöitä
- : 8. Urkulehterin ja urkujen fasadit ennen korjaustöitä
- : 9. Detaljikuva urkulehteristä ja urkufasadista ennen korjaustöitä
- :10. Länsiportaali ulkopuolelta rappauksen poistamisen jälkeen
- :11. Detaljikuva länsiportaalin pohjoispuolelta ulkopuolelta

85011:7

85011:8

85011:9

85011:10

85011:11

N:o 85011

:12. Detaljikuva länsiportaalin pohjoispuolelta ulkopuolelta perusmuurin vahvistustyön aikana

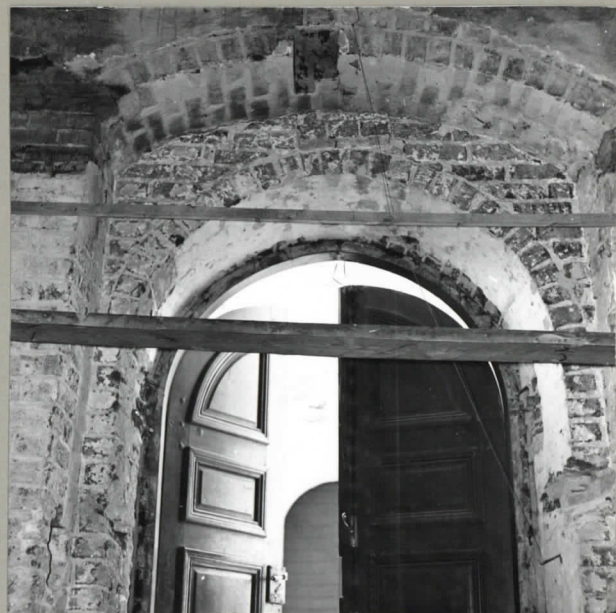

85011:12

85011:13

:14. Länsiportaalin yläkaari sisäpuolelta

85011:14

:15. Detaljikuva länsiportaalin eteläpuolelta sisäpuolelta

85011:15

:16. Sama kuin ed. uudelleenmuurauksen poistamisen jälkeen

85011:16

85011:17

:17. Sama kuin ed., ylempää

N:o 85011

:18. Detaljikuva länsiportaalin eteläpielen parrunkolosta

85011:18

:19. Länsiportaalin pohjoispieli sisäpuolelta uudelleenmuurauksen poistamisen jälkeen

85011:19

:20. Sama kuin ed. uudelleenmuurausta poistettaessa

85011:20

:21. Länsiportaalin pohjoispielen parrunkolo

85011:21

:22. Sama kuin ed.

:23. Länsiseinällä oleva tiilimuuraus parrunkolon kohdalla

85011:22

85011:23

N:o 85011

:24. Länsiseinällä oleva tiili-
muuraus parrunkolon kohdal-
la

85011:24

85011:25

:25. Detaljikuva ed.

:26. Eteläportaalin länsipieli
asehuoneen puolelta

85011:26

85011:27

:27. Eteläportaalin kynnyskive-
ystä asehuoneen puolelta

:28. Sama kuin ed.

:29. Eteläportaalin itäpieli
asehuoneen puolelta

85011:28

85011:29

N:o 85011

:30. Eteläportaalin itäpieli
asehuoneen puolelta

:31. Eteläportaali kirkkosalin
puolelta

:32. Eteläportaalin kynnyskive-
ystä kirkkosalin puolelta

:33. Sama kuin ed. ja lisäksi
portaalin itäpieltä

:34. Eteläportaalin pohjaa (itä-
puoli) avaustyön yhteydes-
sä

:35. Eteläportaalin itäpieli
kirkkosalin puolelta

85011:30

85011:31

85011:32

85011:33

85011:34

85011:35

N:o 85011

:36. Eteläporttaalin itäpieltä
(vrt. ed.)

85011:36

85011:37

:37. Sama kuin ed.

:38. Sama kuin ed., ylempää

:39. Eteläporttaalin kynnyskive-
ystä sekä länsipieli

85011:38

85011:39

:40. Eteläporttaalin länsipieli

:41. Eteläporttaalin länsipielen
alaosaa

85011:40

81011:41

N:o 85011

:42. Eteläportaalin länsipielen
alaosaa

:43. Eteläportaalin länsipieltä
ylempää

:44. Papinovi ulkoa ennen kor-
jaustöitä

:45. Papinoven kynnyskiveystä
ulkopuolelta ennen korjaus-
töitä

:46. Papinovi ulkoa rappauksen
poistamisen jälkeen

:47. Detaljikuva papinoven ylä-
kaaresta ulkopuolelta

85011:42

85011:43

85011:44

85011:45

85011:46

85011:47

N:o 85011

:48. Papinoven länsipieli ulko-
puolelta

:49. Papinoven itäpieli ulko-
puolelta

:50. Papinovi kirkkosalin puo-
lelta rappauksen poistami-
sen jälkeen

:51. Detaljikuva papinoven ylä-
kaaresta sisäpuolelta

:52. Papinoven itäpieli kirkko-
salin puolelta

:53. Papinoven länsipieli kirkko-
salin puolelta

85011:48

85011:49

85011:50

85011:51

85011:52

85011:53

N:o 85011

:54. Papinoven itäpieltä ja parrunkolo

:55. Detaljikuva papinoven itäpielen parrunkolosta

:56. Papinoven länsipieli ja parrunkolo

:57. Detaljikuva papinoven länsipielen parrunkolosta

:58. Sakariston oviaukko kirkkosalin puolelta rappauksen poistamisen jälkeen

:59. Sama kuin ed.

85011:54

85011:55

85011:56

85011:57

85011:58

85011:59

N:o 85011

:60. Sakariston oven länsipieli
ja peruskiveystä kirkkosaa-
lin puolelta

:61. Sakariston oven länsipieli

:62. Sakariston oviaukon kyn-
nyskiveystä

:63. Sakariston oviaukko saka-
riston puolelta rappauksen
poistamisen jälkeen

:64. Sakariston oven länsipieli
sakariston puolelta

:65. Sama kuin ed.

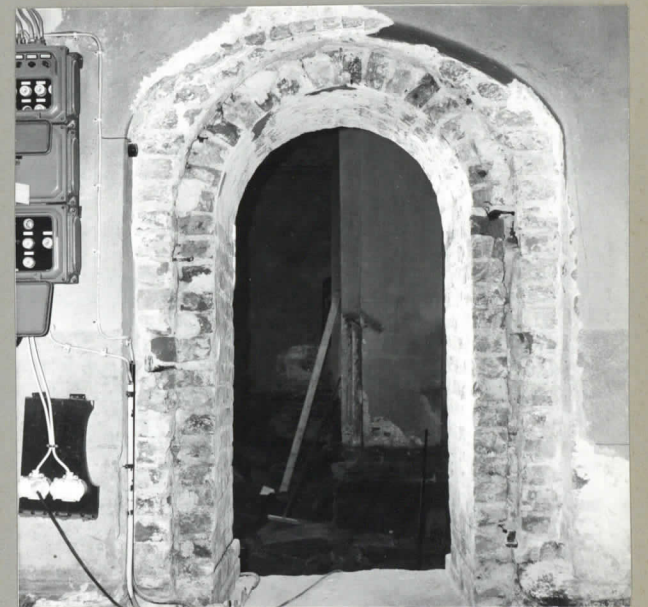
85011:60

85011:61

85011:62

85011:63

85011:64

85011:65

60-65

N:o 85011

:66. Asehuoneen ulko-ovi ulko-
puolelta rappauksen poista-
misen jälkeen

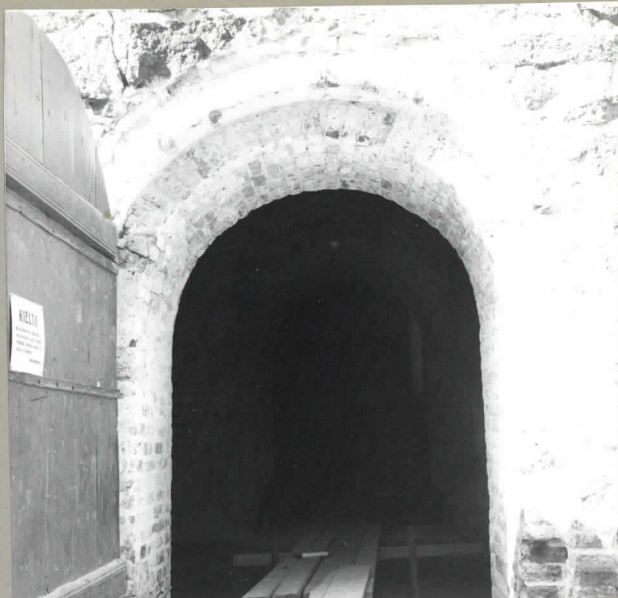
:67. Detaljikuva asehuoneen ul-
ko-oven itäpielen alaosa-
sta ulkopuolelta

:68. Asehuoneen ulko-ovi sisä-
puolelta. Läntinen yläkaa-
ri rappauksen poistamisen
jälkeen

:69. Asehuoneen ulko-oven itä-
pieli sisäpuolelta

:70. Sama kuin ed.

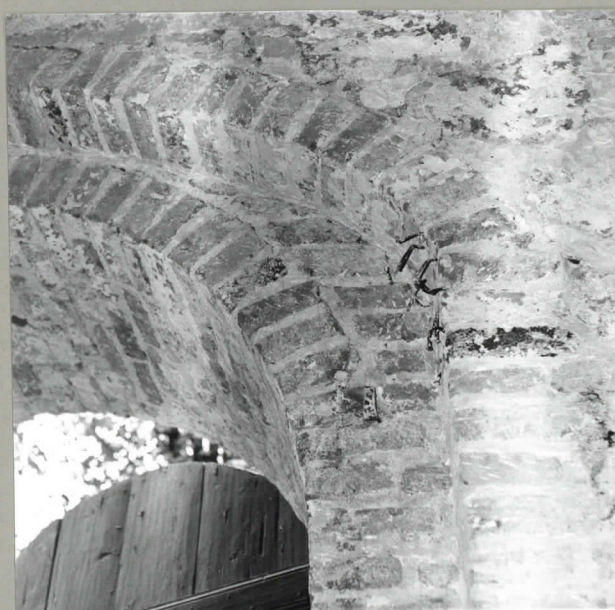
:71. Asehuoneen ulko-oven itä-
pieli ja alkuperäinen kyn-
nystaso

85011:66

85011:67

85011:68

85011:69

85011:70

85011:71

N:o 85011

:72. Asehuoneen ulko-oven länsi-
pieli sisäpuolelta

85011:72

85011:73

:73. Asehuoneen ulko-oven länsi-
pielen alaosa ja alkuperäinen
kynnystaso

:74. Pilarin S₁ länsisivu

85011:74

:75. Pilarin S₁ pohjois- ja län-
sisivut

85011:75

:76. Pilarin S₁ pohjoissivu

85011:76

:77. Pilarin S₁ pohjoissivu

85011:77

72-77

N:o 85011

:78. Pilarin S₁ pohjoissivun perustaa

85011:78

:79. Pilarin S₁ itä- ja pohjoissivujen peruskiveykset

85011:79

:80. Pilarin S₁ itäsivu

:81. Pilarin S₁ eteläsivu

:82. Pilarin S₁ eteläsivu

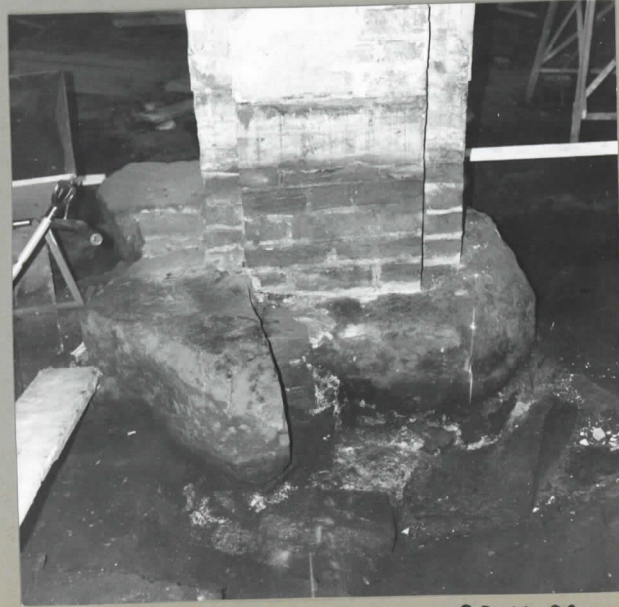
:83. Pilarin S₁ eteläsivun perustaa

85011:80

85011:81

85011:82

85011:83

N:o 85011

:84. Pilarin S₂ länsisivu ja siinä oleva alttarin pohja

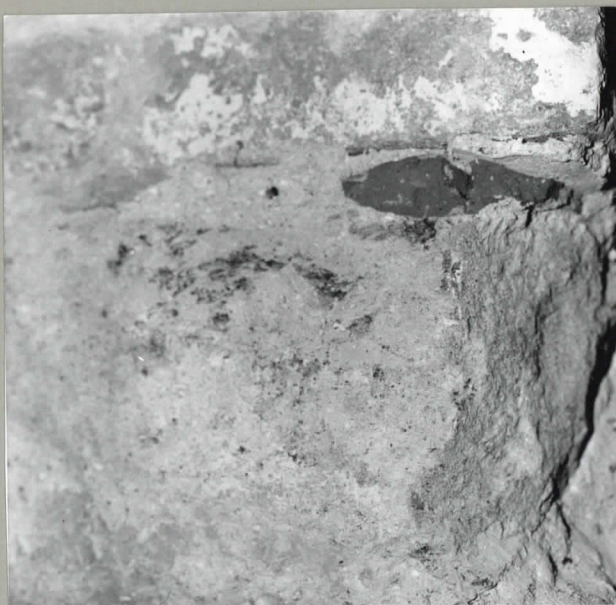
85011:84

:85. Pilarin S₂ länsisivu. Siinä näkyvät alttarin mensan jättämät murtopintajäljet sekä niiden yläpuolella ollut puuveistoksen kannattin-kiven katkelma

85011:85

:86. Detaljikuva ed.

85011:86

:87. Pilarin S₂ länsisivussa olevan mensan katkelma (vrt. kuva n:o 85)

85011:87

:88. Pilarin S₂ pohjois- ja länsisivut. Länsisivun alttarin pohja juuri auki kaivettuna

85011:88

:89. Pilarin S₂ pohjoissivu

85011:89

N:o 85011

:90. Detaljikuva pilarin S₂ pohjoissivusta

85011:90

85011:91

:91. Pilarin S₂ pohjoissivu

:92. Pilarin S₂ itä- ja pohjoissivut

85011:92

85011:93

:94. Pilarin S₂ SE-nurkka

:95. Pilarin S₂ etelä- ja itäisivut

85011:94

85011:95

N:o 85011

:96. Pilarin S₂ eteläsivu ylem-
pää

85011:96

:97. Pilarin S₂ alttarin pohja
lounaasta nähtynä

85011:97

:98. Pilarin S₂ alttarin pohja
luoteesta nähtynä lattian
betonivalutyön jälkeen

85011:98

:99. Yleiskuva luoteesta, pila-
rit S₁ ja S₂ sekä taustalla
näkyvä papinovi

85011:99

:100. Pilarin S₃ pohjois- ja län-
sisivut

85011:100

:101. Pilarin S₃ länsisivu

85011:101

N:o 85011

:102. Detaljikuva pilarin S₃ länsisivun edustan ylemmästä tiililatomuksesta

:103. Pilarin S₃ pohjois- ja länsisivut (alempi tiililatomoisuus)

:104. Pilarin S₃ itä- ja pohjois-sivut

:105. Pilarin S₃ itäsivu

:106. Pilarin S₃ itäsivu ja ympärillä olevaa harmaakivilatomousta

:107. Pilarin S₃ eteläsivu

85011: 102

85011: 103

85011: 104

85011: 105

85011: 106

85011: 107

N:o 85011

:108.Pilarin S₃ WS-nurkka

:109.Pilarin S₄ länsisivu

:110.Pilarin S₄ länsi- ja ete-
läsivut

:111.Pilarin S₄ pohjois- ja län-
sisivut

:112.Pilarin S₄ pohjoissivu

:113.Pilarin S₄ itäsivu

85011:108

85011:109

85011:110

85011:111

85011:112

85011:113

N:o 85011

:114. Pilarin S₄ eteläsivu

85011:114

85011:115

:115. Pilarin N₁ länsi- ja eteläsivut

:116. Pilarin N₁ länsisivu

:117. Pilarin N₁ länsisivu

:118. Pilarin N₁ länsisivun an-
turakiven detaljikuva

85011:116

85011:117

:119. Pilarin N₁ peruskiveyksen
NW-nurkka

85011:118

85011:119

N:o 85011

:120. Pilarin N₁ pohjoissivun perustaa luoteesta nähtynä

85011:120

:121. Pilarin N₁ pohjoissivu

85011:121

:122. Pilarin N₁ itäsivu

:123. Pilarin N₁ eteläsivu

:124. Pilarin N₁ länsisivun peruskiveys etelästä nähtynä

85011:122

:125. Sama kuin ed., ylempää nähtynä

85011:123

85011:124

85011:125

N:o 85011

:126. Pilarin N₂ sivualttari lounaasta nähtynä

85011:126

85011:127

:127. Pilarin N₂ alttaripöytä ja sen etualalla oleva kivilatomus lounaasta nähtynä

:128. Alttaripöydän länsisivun detaljikuva

:129. Alttaripöydän länsisivun alaosa ja sen edessä olevat harmaakivet

:130. Alttaripöydän länsisivua ja osa pohjoissivun säilytyslokeroa

:131. Alttaripöydän länsisivu

85011:128

85011:129

85011:130

85011:131

N:o 85011

:132. Alttaripöydän eteläsivu,
sen alkaessa hahmottua
saarnatuolin jalustaa pu-
rettaessa

85011:132

85011:133

:133. Alttaripöydän eteläsivu

:134. Sama kuin ed.

:135. Detaljikuva alttaripöydän
eteläsivusta

85011:134

:136. Sama kuin ed.

85011:135

:137. Sama kuin ed.

85011:136

85011:137

N:o 85011

:138. Alttaripöydän ja pilarin etelsivujen liittymä

85011:138

85011:139

:139. Pilarin N₂ eteläsivu

:140. Alttaripöydän eteläsivun peruskiveys

85011:140

85011:141

:141. Detaljikuva ed.

:142. Alttaripöydän pohjoissivu

:143. Pilarin N₂ ja alttaripöydän pohjoissivut

85011:142

85011:143

N:o 85011

:144. Alttaripöydän pohjoissivu
(huom. säilytyslokeron)

85011:144

85011:145

:145. Alttaripöydän pohjoissivun
säilytyslokeron taustasei-
nä

:146. Alttaripöydän pohjoissivun
säilytyslokeron avattuna

85011:146

85011:147

:147. Pilarin N₂ ja alttaripöy-
dän pohjoispuolella olevaa
kivilatomusta

:148. Pilarin N₂ pohjoispuolella
oleva tiililattiafragment-
ti (huom. tiilien yläpuo-
lella oleva lauta)

:149. Sama kuin ed. katsottuna
luoteeseen

85011:148

85011:149

144 - 149

N:o 85011

:150. Pilarin N₂ pohjoispuolella oleva tiililattiafragmentti katsottuna idästä

:151. Pilarin N₂ pohjoispuolen anturakiven vieressä oleva tiililattiafragmentti. Kuva otettu kuvassa n:o 150 näkyvän harmaakiven ja maakerrosten poistamisen jälkeen

:152. Sama kuin ed. idästä nähtynä (huom. ruodetiili)

:153. Pilarin N₂ itäsivu

:154. Sama kuin ed. (huom. lattiatiiilifragmentti)

:155. Sama kuin ed. kaakosta nähtynä

85011:150

85011:151

85011:152

85011:153

85011:154

85011:155

N:o 85011

:156. Pilari N₃ ja alttarin pohja lounaasta nähtynä

85011:156

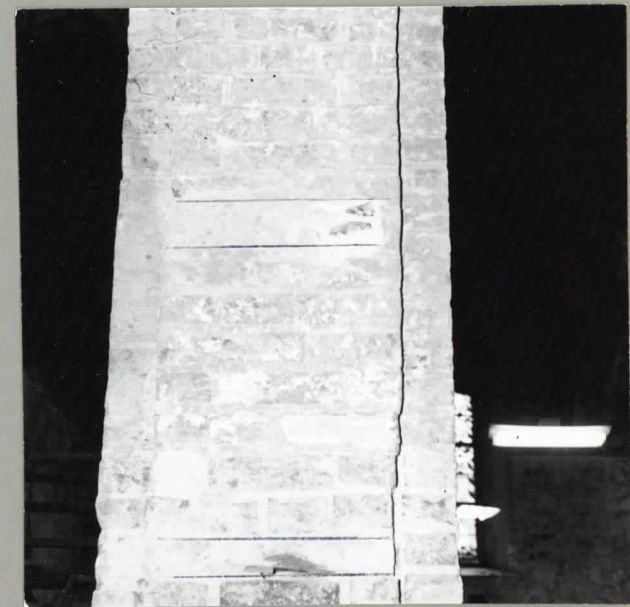
85011:157

:157. Pilarin N₃ ja alttarin pohja lännestä nähtynä

:158. Pilarin N₃ WS-kulma

85011:158

85011:159

:159. Pilarin N₃ länsisivu. Siinä näkyvät alttarin (mensan) jättämät murtopintajäljet sekä niiden yläpuolella ollut puuveistoksen kannatinkiven katkelma

*out
berstäm*

:160. Detaljikuva mensan katkelmasta

85011:160

85011:161

:161. Pilarin N₃ länsisivun pohjoiskulma

N:o 85011

:162. Pilarin N₃ NW-nurkka

85011:162

:163. Pilarin N₃ pohjoissivun länsikulma

85011:163

:164. Pilari N₃ luoteesta nähtynä

85011:164

:165. Detaljikuva pilarin N₃ pohjoissivusta

85011:165

:166. Pilari N₃ koillisesta nähtynä

85011:166

:167. Pilarin N₃ EN-nurkka

85011:167

N:o 85011

:168. Detaljikuva pilarin N₃
koillisnurkasta

:169. Pilarin N₃ eteläsivu

:170. Pilarin N₃ eteläsivu
(huom. tiililatamus)

:171. Pilarin N₃ eteläsivun
tiililatamusta (ylempi ta-
so)

:172. Pilarin N₃ eteläsivun
tiililatamusta (alempi ta-
so)

:173. Pilarin N₃ eteläsivussa
oleva syvennys

85011:168

85011:169

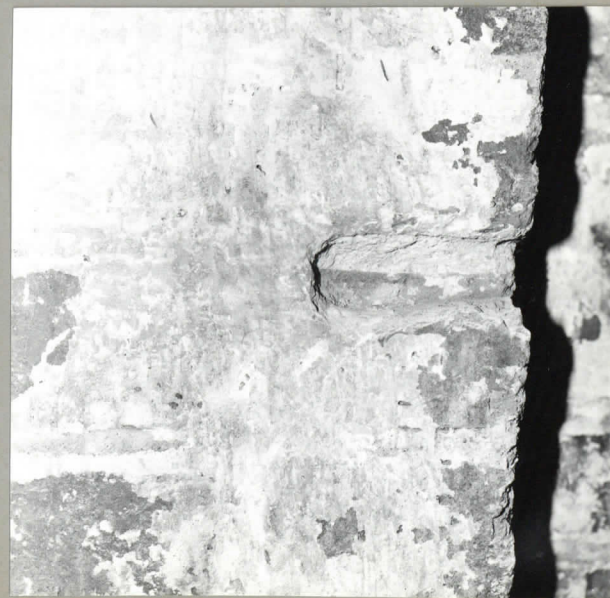
85011:170

85011:171

85011:172

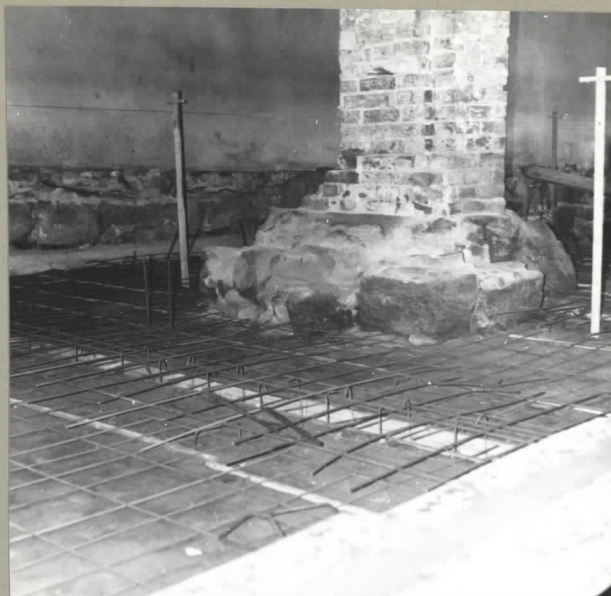

85011:173

N:o 85011

:174. Pilari N₃ lounaasta nähtynä lattian betonivalu-työn yhteydessä

85011:174

:175. Pilari N₄ lounaasta nähtynä

85011:175

:176. Pilarin N₄ länsisivun alttarin pohjan kiveystä

85011:176

:177. Pilarin N₄ länsisivussa oleva korjausmuuraus

85011:177

:178. Pilari N₄ koillisesta nähtynä ja pohjoissivun tiililatomus

85011:178

:179. Pilari N₄ koillisesta nähtynä pohjoissivun tiililatomuksen poistamisen jälkeen

85011:179

N:o 85011

:180. Pilari N_4 kaakosta nähtynä

:181. Sama kuin ed.

:182. Runkohuoneen pohjoispuolen pilarit $N_3 - N_1$ lounaasta nähtynä lattian betonivalutyön jälkeen

:183. Runkohuoneen eteläpuolen pilarit $S_4 - S_1$ luoteesta nähtynä lattian betonivalutyön jälkeen

:184. Eteläseinustan tiililattiaa papinoven itäpuolella

:185. Eteläseinustan tiililattiaa papinovesta länteen

85011:180

85011:181

85011:182

85011:183

85011:184

85011:185

180-185

N:o 85011

:186. Eteläseinustan tiililattiaa
katsottuna itään

:187. Eteläseinustan tiililato-
musta eteläportaalista
länteen

:188. Papinoven edustan peruski-
veystä

:189. Sama kuin ed.

:190. Eteläseinän peruskiveystä
III traveen kohdalla

:191. Sama kuin ed.

85011:186

85011:187

85011:188

85011:189

85011:190

85011:191

186-191

N:o 85011

:192. Eteläseinän peruskiveystä IV traveen kohdalla betoni-
nilaudoitusta tehtäessä

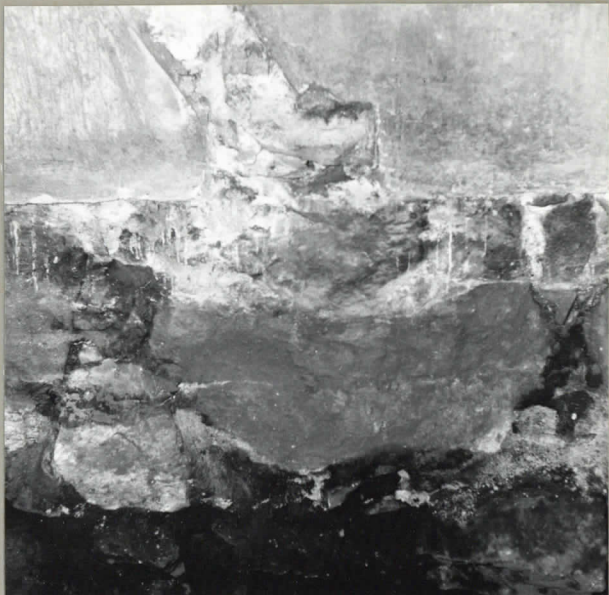
85011:192

:193. Runkohuoneen SW-nurkka

85011:193

:194. Länsiseinää länsiportaalis-
ta etelään

85011:194

:195. Länsiseinän perusmuuria
länsiportaalin eteläpuolel-
la

85011:195

:196. Runkohuoneen WN-nurkka

:197. Pohjoisseinustan tiilila-
tomusta läntisen ikkunan
kohdalla

85011:196

85011:197

N:o 85011

:198. Pohjoisseinustan tiililatomusta itäisen ikkunan kohdalla

85011:198

:199. Pohjoisseinän peruskiveystä IV traveen kohdalta WN-nurkkaan

85011:199

:200. Pohjoisseinän perusmuuria V ja IV traveen kohdalla

85011:200

:201. Pohjoisseinän peruskiveystä IV traveen kohdalla

85011:201

:202. Pohjoisseinän perusmuuria sakaristosta länteen II traveen kohdalla

85011:202

:203. Pohjoisseinän perusmuuria sakariston oven länsipuolella

85011:203

N:o 85011

- :204. Pohjoisseinän perusmuuria IV traveesta itään betoni-
vahvistuksen jälkeen
- :205. Pohjoisseinää itäisen ik-
kunan länsipuolella
- :206. Pohjoisseinää itäisen ik-
kunan itäpuolella
- :207. Pohjoisseinää II traveen
kohdalla
- :208. Detaljikuva ed. (Huom.
pystysauma keskellä)
- :209. Pohjoisseinää sakariston
oven yläpuolella

85011:204

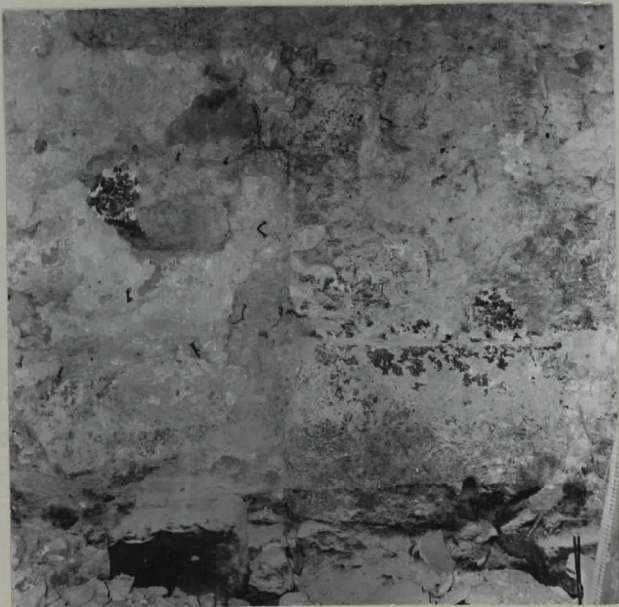
85011:205

85011:206

85011:207

85011:208

85011:209

N:o 85011

:210. Runkohuoneen NE-kulmassa sijaitseva ullakolle johtava oviaukko rappauksen poistamisen jälkeen

85011:210

:211. Itäseinän komero kuori-ikkunasta etelään

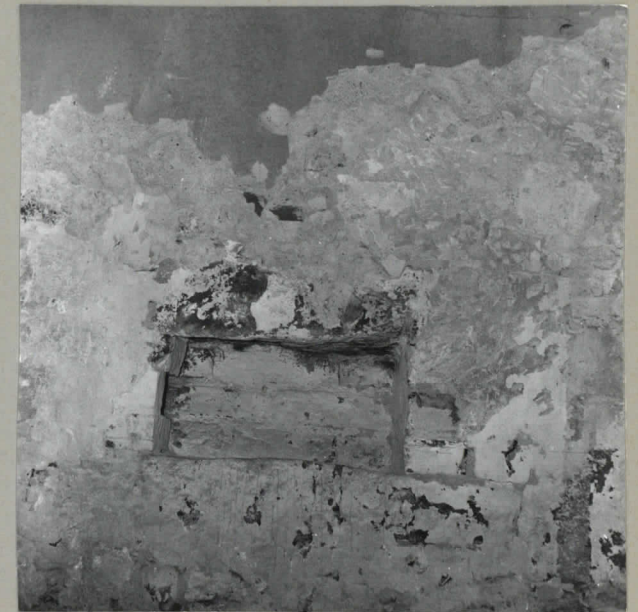
85011:211

:212. Detaljikuva ed. ennen avaamista

85011:212

:213. Sama kuin ed. avaamisen jälkeen

85011:213

:214. Alttarin pohjoisreuna, taso I, lännestä nähtynä

85011:214

:215. Alttarin NW-nurkka, taso I

85011:215

N:o 85011

:216. Altтарin lounaiskulma, taso I

85011:216

:217. Altтарin eteläreuna lounaasta nähtynä, taso I

85011:217

:218. Altтari lännestä nähtynä, taso I

85011:218

:219. Detaljikuva altтарin länsireunan eteläkulmasta, taso I

85011:219

:220. Altтari pohjoisesta nähtynä, taso II

85011:220

:221. Altтарin lähinnä itäseinää oleva osa pohjoisesta nähtynä, taso II

85011:221

N:o 85011

:222. Altтарin pohjoisreuna, taso II

85011:122

85011:123

:223. Altтарin eteläreuna lounaasta nähtynä, taso II

:224. Altтарin keskikohta luoteesta nähtynä (huom. vasemmalla oleva hirren pätkä), taso II

85011:124

85011:125

:225. Altтарin pohjan S-N-leikkaus, taso II

:226. Detaljikuva ed.

:227. Sama kuin ed. lähempänä itäseinää

85011:126

85011:127

N:o 85011

:228. Alttaripohjan kivilatomusta lännestä nähtynä

85011:228

:229. Alttarinpohja pohjoisesta nähtynä, taso III

85011:229

:230. Alttarinpohjan eteläreunaa (vrt. ed.), taso III

85011:230

:231. Itäseinää alttarin poistamisen jälkeen kuori-ikkunan alla

85011:231

:232. Sama kuin ed. nähtynä pohjois-eteläsuunnassa

85011:132

:233. Sama kuin ed. ja lisäksi haudan n:o 3 pohjoisseinä

85011:133

N:o 85011

:234. Itäseinän perusmuuria laastirajan alapuolella

85011: 234

:235. Harmaakivilohkare, jonka sivussa maalattua tiili-imitointia

85011: 235

:236. Hauta n:o 1 lounaasta nähtynä, taustalla runkokuoneen NE-nurkka

85011: 236

:237. Hauta n:o 1 luoteesta nähtynä

85011: 237

:238. Hauta n:o 2:n pohjoisseinä, taustalla hauta n:o 1

85011: 238

:239. Hauta n:o 2 lounaasta nähtynä

85011: 239

N:o 85011

:240. Hauta n:o 2 lounaasta nähtynä

85011:240

:241. Detaljikuva haudan n:o 2 itäseinästä

85011:241

:242. Haudan n:o 2 ES-nurkka

:243. Haudan n:o 2 itäseinän hirsikehikko

85011:242

:244. Haudan n:o 3 pohjoisseinä alttarin puolelta

85011:243

:245. Haudan n:o 3 pohjois- ja itäseinät

85011:244

85011:245

N:o 85011

:246. Haudan n:o 3 itä- ja etelä-
seinät

85011:246

85011:247

:247. Hauta n:o 3 lännestä näh-
tynä

:248. Haudan n:o 3 länsiseinän
ulkopuolista pystylaudoi-
tusta

85011:248

85011:249

:249. Haudat n:o 3 ja 4 luotees-
ta nähtynä

:250. Haudan n:o 4 itä- ja etelä-
seinät

:251. Ehjinä säilyneitä arkkuja

85011:250

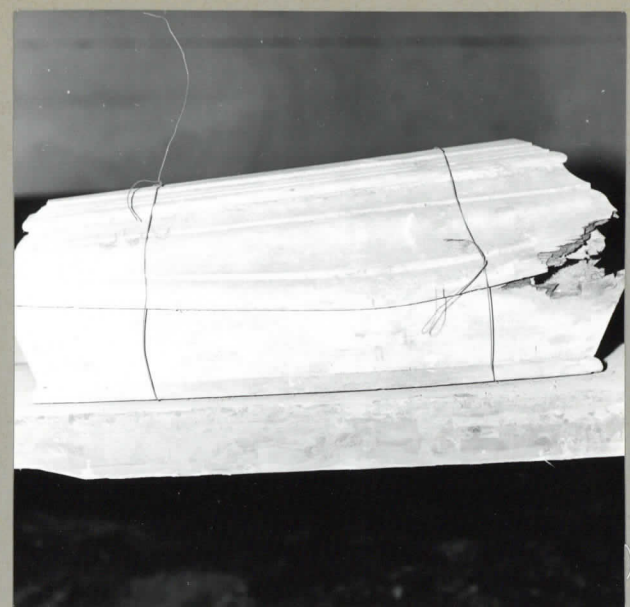

85011:251

N:o 85011

:252. Lapsen arkku

85011:252

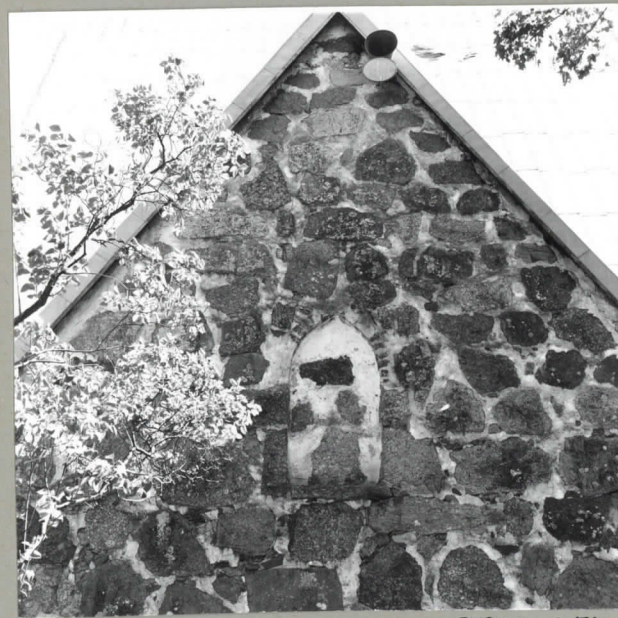

85011:253

:253. Säilynyt arkunlauta (v. 1671)

:254. Sakariston pohjoispääty

:255. Sakariston länsiseinän seinäkomero

85011:254

85011:255

:256. Sakariston pohjoisseinän seinäkomero

:257. Detaljikuva komeron ovi-levystä

85011:256

85011:257

N:o 85011

:258. Sakariston pohjoisseinän seinäkomero

:259. Detaljikuva ed.

:260. Sakariston itäseinän umpeenmuurattu seinäkomero rappauksen poistamisen jälkeä

:261. Sama kuin ed. avattuna

:262. Sakariston itäseinän seinäkomeron oikea ylänurkka

:263. Sakariston itäseinän seinäkomeron vasen ylänurkka

85011:258

85011:259

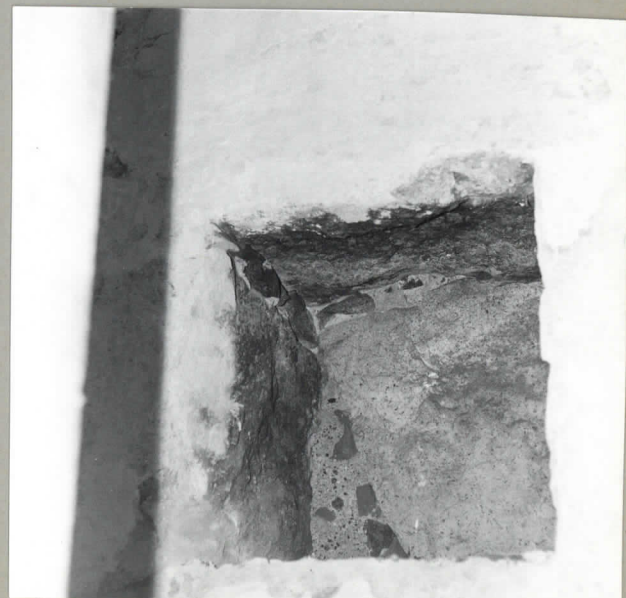
85011:260

85011:261

85011:262

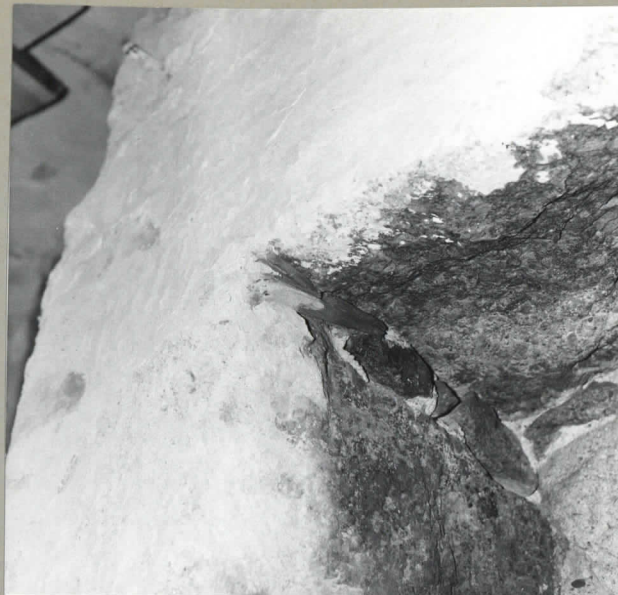

85011:263

N:o 85011

:264. Sakariston itäseinän seinäkomeron vasemman ylänurkan detaljikuva

85011:264

:265. Sakariston ES-nurkan holvi-ruode

85011:265

:266. Sakariston kaakkoiskulmassa säilynyt tiililattia-fragmentti

85011:266

:267. Sakariston lounaisnurkassa oleva pienen säilytyskellarin suuaukko

85011:267

:268. Sakariston suuren viinikellarin sisäänkäynti etelästä nähtynä

85011:268

:269. Sakariston suuren viinikellarin tiiliholvi ylhäältä nähtynä

85011:269

N:o 85011

:270. Asehuoneen ullakolle johtavan oviaukon kynnystaso ennen avaamista

85011:270

:271. Asehuoneen ullakolle johtava oviaukko

85011:271

:272. Detaljikuva kuvasta n:o 270

85011:272

:273. Sama kuin ed. avattuna

85011:273

:274. Sama kuin ed.

85011:274

:275. Sama kuin ed.

85011:275

N:o 85011

:276. Asehuoneen ulko-oven itäpieli sisäpuolelta

85011:276

:277. Asehuoneen peruskiveystä ulko-oven alapuolella

85011:277

:278. Asehuoneen ulko-oven länsipieli sisäpuolelta

85011:278

:279. Asehuoneen perusmuuria SW-nurkassa

85011:279

:280. Asehuoneen perusmuuria WN-nurkassa

85011:280

:281. Asehuoneen pohjoisseinän perusmuuria kaakosta nähtynä

85011:281

N:o 85011

:282. Kuori-ikkuna ennen entistämistyön alkamista ulkopuolelta

85011: 282

:283. Kuori-ikkuna sisäpuolelta karmin poistamisen jälkeen

85011: 283

:284. Kuori-ikkunan yläkaari

:285. Kuori-ikkunan pohjoispielen yläosa

85011: 284

:286. Kuori-ikkunan eteläpielen yläosa

85011: 285

:287. Kuori-ikkunan eteläpielen alaosa ennen ikkunapenkin avaamista

85011: 286

85011: 287

N:o 85011

:288. Kuori-ikkunan eteläpielen
alaosa avattuna

85011:288

85011:289

:289. Sama kuin ed.

:290. Sama kuin ed.

:291. Kuori-ikkunan pohjoispielen
alaosa

85011:290

85011:291

:292. Sama kuin ed.

:293. Eteläseinän itäisin ikkuna
ulkopuolelta

85011:292

85011:293

N:o 85011

:294. Sakariston itäseinän ikkuna
ulkopuolelta

:295. Sama kuin ed. lähempää

:296. Sama kuin ed. sisäpuolelta

:297. Kirkkosalin koillisnurkka
ullakolle johtavassa por-
raskäytävässä

:298. Sakariston ullakon etelä-
seinän itäpuoliskon alaosa

:299. Sama kuin ed.

85011:294

85011:295

85011:296

85011:297

85011:298

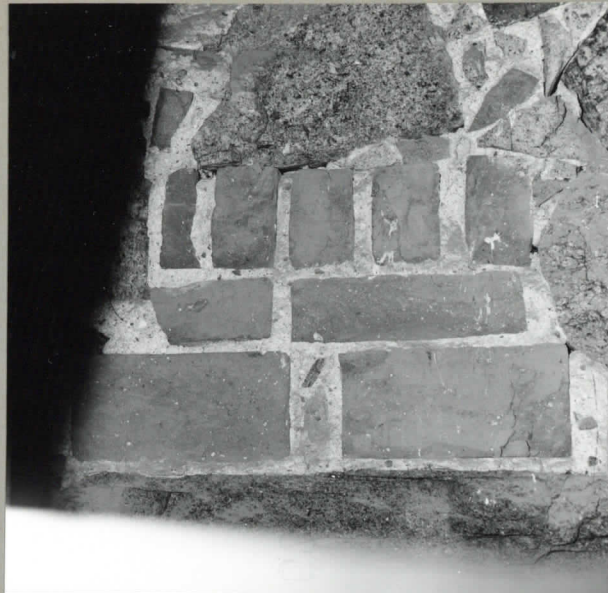

85011:299

N:o 85011

- :300. Sakariston ullakon etelä-
seinän keskiosa
- :301. Sakariston ullakon etelä-
seinän länsipuoliskon ala-
osa
- :302. Sama kuin ed. pohjoisesta
nähtynä
- :303. Länsipäädyn ristikomeron
yläosa
- :304. Sama kuin ed. hieman alem-
paa
- :305. Sama kuin ed. oikeanpuolei-
nen ristosakara

85011: 300

85011: 301

85011: 302

85011: 303

85011: 304

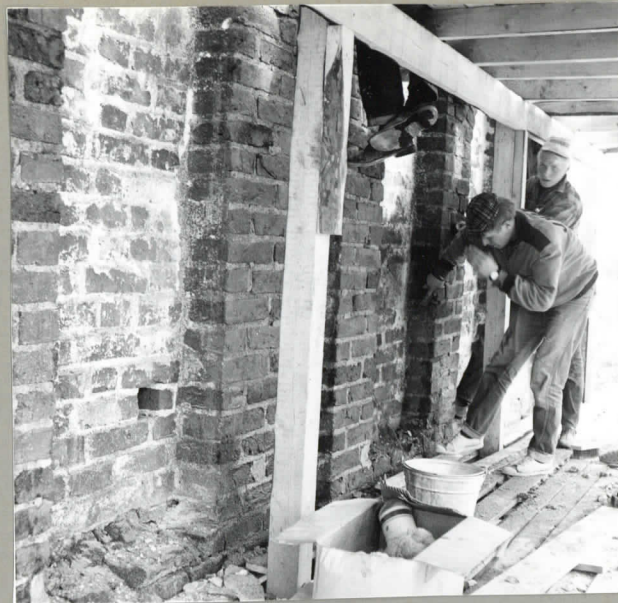
85011: 305

300-305

N:o 85011

:306. Ristin alareunan tasolla oleva suippokaarinen komerorivi

85011:306

85011:307

:307. Detaljikuva komeron yläkaaresta

:308. Sama kuin ed. lähempää

:309. Edellisen alapuolella oleva pyörökomerorivi

:310. Detaljikuva ed.

:311. Sama kuin ed.

85011:308

85011:309

85011:310

85011:311

N:o 85011

:312. Näkymä kirkon länsipäädyn huipulta etelään

85011: 312

:313. Itäpäädyn ylintä osaa

85011: 313

:314. Ristikomeron yläsakara

85011: 314

:316. Ristin oikeanpuoleinen poik-
kisakara

85011: 315

:317. Ristin alaosaa

85011: 316

85011: 317

N:o 85011

:318. Ristin alaosa

:319. Detaljikuva ristin alareunan tasossa olevasta kolmiokoristevyöhykkeestä

:320. Alimman koristevyöhykkeen pyörökomero

:321. Sama kuin ed.

:322. Alin koristekomemorivi

:323. Keskimäinen komero edellisestä

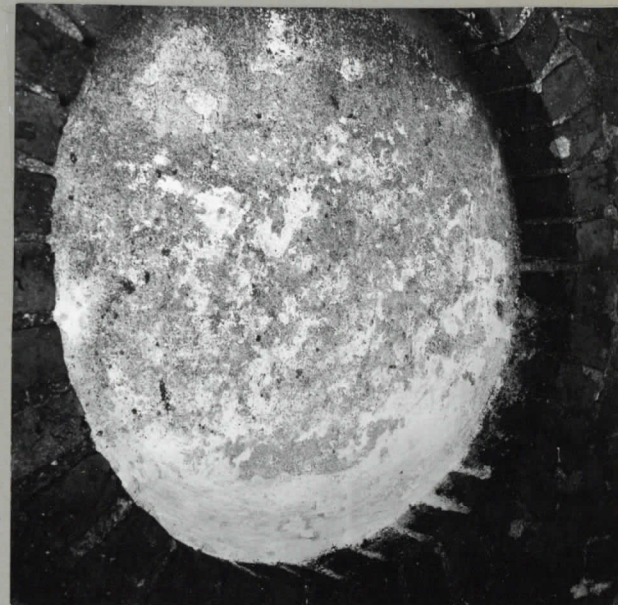
85011:318

85011:319

85011:320

85011:321

85011:322

85011:323

318-323

N:o 85011

:324. Alin koristekomero-
rivi, detaljikuva keskimmäises-
tä komerosta

:325. Mittaaja-piirtäjä V. Lai-
ne ed. mainitun koriste-
rivin tasolla

:326. Sama kuin kuva n:o 323

:327. Detalji ed. (huom. pohja-
kivessä tiilifragmentit

:328. Kuori-ikkunan yläpuolella
oleva aukko kirkkosalin
ullakolle

:329. Asehuoneen eteläpäädyn
ylin osa

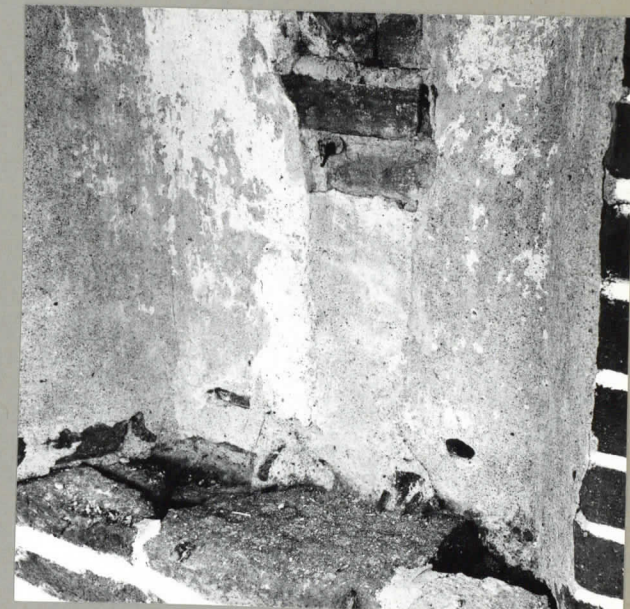
85011: 324

85011: 325

85011: 326

85011: 327

85011: 328

85011: 329

324-329

N:o 85011

:330. Asehuoneen eteläpäädyn
pyörökomero

:331. Sama kuin ed.

:332. Asehuoneen eteläpäädyssä
olevannulkoisen saarnatuolin
aukko

:333. Saarnatuolin itäinen ylä-
kulma

:334. Saarnatuolin itäinen ala-
kulma

:335. Kirkon ulkopuolista perus-
muuria, asehuoneen SW-nurk-
ka

85011: 330

85011: 331

85011: 332

85011: 333

85011: 334

85011: 335

N:o 85011

:336. Ulkopuolista perusmuuria asehuoneen ulko-oven edustalla

85011: 336

85011: 337

:337. Sama kuin ed. betonivahvistettuna

:338. Eteläseinän ulkoista perusmuuria

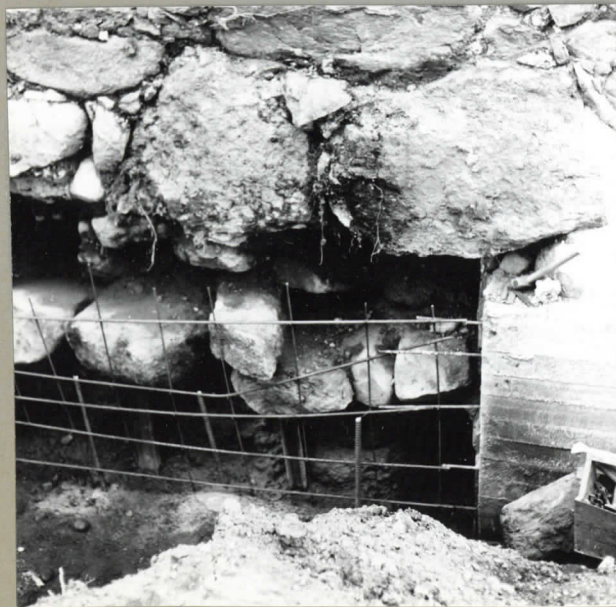
85011: 338

85011: 339

:339. Eteläseinän ulkoista perusmuuria

:340. Eteläseinän ulkoista perusmuuria

85011: 340

:341. Eteläseinän ulkoista perusmuuria noin 2. metrin päässä itäkulmasta

85011: 341

N:o 85011

:342. Itäseinän ulkoista perusmuuria kuori-ikkunan alla

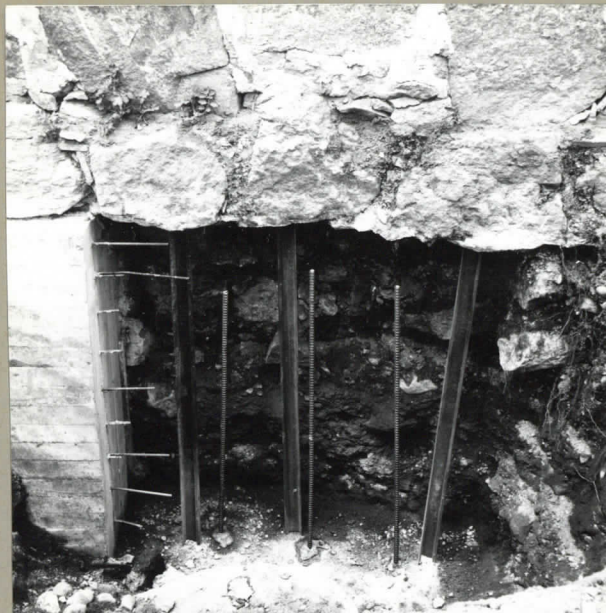
:343. Sama kuin ed.

:344. Pohjoisseinää kirkon koilliskulmannja sakariston itäseinän välissä (huom. rikottu kivi)

:345. Sakariston perusmuurin EN-kulma

:346. Sakriston perusmuurin EN-kulma betonivahvistetuna

:347. Sakariston länsiseinän ulkoista perusmuuria luoteiskulmassa

85011: 342

85011: 343

85011: 344

85011: 345

85011: 346

85011: 347

N:o 85011

:348. Länsipään ulkoista perus-
muuria luoteiskulmassa

85011:348

348 -